

НАСКІЛЬКИ ГЛИБОКИМ
Є ЕКОНОМІЧНИЙ ШОК
ВІД ВІЙНИ НА ДОНБАСІ

НА КОГО ОРІЕНТУВАТИСЯ
УКРАЇНІ В НОВИХ
ГЕОПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ

ЧОМУ ПУТІНУ НЕ ВДАЄТЬСЯ
СТВОРИТИ АНАЛОГ СВІТОВОГО
БАНКУ ІЗ КРАЇНАМИ БРІКС

У К Р А Ї Н С Ь К И Й
Тиждень

№ 30 (350) 25 – 31 ЛИПНЯ 2014 р.

ОЛДРІХ АНДРИСЕК
ПРО ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ
ВИМУШЕНИХ
ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

ЖИТТЯ В ЧАС ВІЙНИ

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

КНИГИ УКРАЇНСЬКОЮ
ТА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ
ПОДАРУНКОВІ ВИДАННЯ
ТА АЛЬБОМИ
МАПИ, АТЛАСИ, ПУТІВНИКИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА
ЧЕКАЄМО НА ВАС ЩОДНЯ З 9:00 ДО 21:00

МУЗИКА ТА КІНО
КАНЦТОВАРИ, ЛИСТІВКИ
МІСЦЯ ДЛЯ ЧИТАННЯ
ЛІТЕРАТУРНІ ЗАХОДИ
БЕЗКОШТОВНИЙ
ІНТЕРНЕТ (WI-FI)[™]

САЙТ МЕНЮ: WWW.BOOK-YE.COM.UA ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

К Н И Г А Р Н Я

М. КИЇВ

вул. Лисенка, 3 тел.: (044) 235-88-54, вул. Спаська, 5 тел.: (044) 351-13-38,
пр-т Повітрофлотський, 33/2 тел.: (044) 275-67-42

М. ЛЬВІВ

пр-т Свободи, 7 тел.: (032) 235-73-68

М. ХАРКІВ

вул. Сумська, 3 тел.: (057) 731-59-49

М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

вул. Незалежності, 31 тел.: (0342) 72-29-04

М. ВІННИЦЯ

вул. Соборна, 89 тел.: (0432) 52-93-41

М. ТЕРНОПІЛЬ

вул. Валова, 7-9 тел.: (0352) 25-44-59

М. ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ

вул. Ковельська, 6 тел.: (03342) 2-19-57

www.book-ye.com.ua

І Н Т Е Р Н Е Т - М А Г А З И Н
WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

НА ЧАСІ

Перейшли межу
До чого призвело збиття російськими військовими злочинцями малайзійського Boeing _____ **4**

Між Мюнхеном-2 та поверненням до доктрини Трумена
Яку стратегію поведінки щодо російського агресора може обрати світ _____ **6**

Економіка під обстрілом
Як війна на Сході впливає на народне господарство _____ **10**

ТЕМА НОМЕРА/ЖИТТЯ В ЧАС ВІЙНИ

Убити сепаратиста
Чим небезпечно громадянське відчуження _____ **12**

Справи як зазвичай
Чому Україна не поспішає змінювати відносини з РФ _____ **14**

Борис Тарасюк: «Економічні санкції проти Росії – це єдине, на що сьогодні готові піти країни ЄС та США»
Дипломат і багаторічний міністр закордонних справ про стратегію національної безпеки _____ **16**

Недомобілізація
Чи визнає українське суспільство той факт, що воно перебуває в стані війни _____ **18**

Південний кордон
Як підтримує українських військових Південь і які настрої панують у містах регіону _____ **20**

Перекувати орала на мечі
Що змусило змінитися Центральну Україну _____ **21**

Справа кожного
Як Київщина сприймає війну на Сході _____ **22**

Війна близько, війна далеко
Тиждень опитав сумчан про їхнє ставлення до подій на Донбасі _____ **23**

«Віддати шматок української землі ми не можемо»
Що галичани думають про війну на Сході _____ **24**

П'ята війна
Чому Україна має повне право вважати війну 2014 року вторгненням на свою територію російських військ _____ **26**

Найбільша малоросійська ілюзія
Як українцям позбутися своєї найбільшої омани щодо «братерства» і «дружби» з історичним ворогом _____ **28**

Батальйон «Нардеп»
Роман Малко про участь тих, хто претендує на звання еліти, в героїчному процесі _____ **30**

Місія диванної сотні
Денис Казанський про паралельні реальності війни і миру _____ **31**

Куди тікати?
Чому в українців, що їдуть за «європейською мрією» в надії на статус біженця в одній із країн ЄС, небагато перспектив його здобути _____ **32**

Олдріх Андрисек: «Україна – європейська держава, яка має право звернутися по гуманітарну допомогу»
Регіональний представник Управління Верховного комісара ООН у справах біженців у Білорусі, Молдові та Україні про проблему внутрішніх переселенців _____ **34**

Повернення
Валерія Бурлакова про настрої захисників України _____ **35**

СУСПІЛЬСТВО
На танконебезпечному напрямку
Кореспондентів *Тижня* вдалося провести добу на одному з блокпостів бійців 93-ї механізованої бригади _____ **36**

Ми з «Донбасу»
Чим живуть добровольці легендарного батальйону _____ **39**

Антропология
Юрій Макаров про героїв, яких народила сьогоднішня Україна _____ **40**

СВІТ

Моральна сліпота й українські уроки
Леонідас Донскіс про лицемірство Європи і «колективного Шредера» _____ **41**

Версія захисту
Чому в світі закінчується хвиля зменшення видатків на озброєння _____ **42**

Ще один гордіїв вузол
Хто завадив ЄС обрати кандидатів на найвищі посади _____ **44**

Абревіатура зі стартовим капіталом
Чому нові фінансові інституції країн БРІКС приречені маргіналізуватися _____ **45**

СПАДОК
Якщо не я, то хто?
Володимир Панченко про внутрішній імператив Сергія Єфремова _____ **46**

НАВИГАТОР
Чия Академія?
Ігор Лосев про те, чому із НАНУ досі не вивітрився дух провінційного осередку АН СРСР _____ **50**

Тиждень

№ 30 (350) 25–31.07.2014
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український тиждень» 03067, Київ, вул. Машинобудівна, 37
Головний редактор Алла Лазарева
Редакція Дмитро Крапивенко, Наталія Петринська, Олександр Крамар, Анна Корбут, Ганна Трегуб, Богдан Буткевич, Валерія Бурлакова, Станіслав Козлюк, Юрій Макаров, Роман Малко, Ольга Ворожбит

Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андреева
e-mail: olena.andreeva@tyzhden.ua
тел.: 067-407-10-89
Видається з 02 листопада 2007 року
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 18119-6919 ПР від 30.08.2011 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с № 2
Адреса редакції 03067, Київ, вул. Машинобудівна, 37
e-mail: office@tyzhden.ua
тел.: (044) 351-13-00

Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 14-2252
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 23.07.2014
Виходить щоп'ятниці
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою
Передплатний індекс 99319
Ціна договірна

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на ліцензування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе. Матеріали, позначені літерою «Р», публікуються на комерційній основі

Наші партнери: www.tyzhden.ua
The Ukrainian Week

ФАКТИ ТИЖНЯ

Терористи збили два українські бойові літаки. Атака на обидва відбулася поблизу російського кордону

Українські війська продовжили наступ і звільнили кілька міст на Донеччині та Луганщині. Водночас поблизу російського кордону кілька з'єднань ЗСУ опинилися в оточенні терористів

В Україні оголошено чергову хвилю часткової мобілізації. Для старших офіцерів збільшили призовний вік до 60 років, метою такого кроку є можливість ширшого залучення ветеранів Афганістану

Перейшли межу

Після збиття російськими військовими злочинцями малайзійського Boeing у війні з РФ відбувся рішучий злам

Автор:
Богдан Буткевич

Зміни відбулися у ставленні до подій на Сході України міжнародної спільноти, і в увереності кремлівського карлика, і в настрої наших військових. Це дуже швидко вплинуло на ситуацію на фронтах. За останні кілька днів українська армія звільнила низку важливих міст, просунулася на кілька десятків кілометрів уперед і продовжує безупинний наступ, незважаючи на страшний опір російських бандформувань та, на жаль, чималі втрати.

Багато людей уже заговорило про успіхи у війні, понад те, навіть президент Порошенко приміряє на себе лаври переможця й призначає святковий парад на День Незалежності в Києві та Одесі. Та ще й «заграница нам допоможе» триумфальним маршем звучить чи не з кожного повідомлення в ЗМІ чи поста в Facebook. І чомусь ніхто не хоче бачити, що ситуація щодня тримається на волосині: на волі до перемоги та прагненні до боротьби кількох десятків тисяч бійців безпосередньо на фронті та сотнях волонтерів, які підмінюють собою систему армійського забезпечення.

Тим часом сотні тисяч, якщо не мільйони людей з українськими паспортами – як прийнято казати, середньостатистичних громадян – і далі живуть звичайним життям, дозволяючи собі похвилюватися раз на день під час перегляду

вечірніх новин по ТБ чи в інтернеті. Вважаючи, що 5 грн, які вони на хвилі емоцій відправили на номер 565 ще на початку березня, дають їм повне право мати чисте сумління. І таким чином показуючи, що й досі не зрозуміли одного простого закону, який панує у світовій політиці: ти потрібен тільки самому собі, тож будь-чого можна досягти лише своїми силами.

Захід раптом прокинувся після того, як мавпи з гранатами, точніше «Буками», вбили майже три сотні мирних пасажирів, більшість із яких є громадянами країн так званого першого світу. Зрозуміло, що вбивства європейців – це теж не Апокаліпсис, особливо якщо нафта й досі в ціні, а заводи під Москвою і далі штампують за франчайзинговими схемами продукцію європейських компаній. Тим більше що швидких рішень на теренах від Ельби до Сени не приймають уже понад півстоліття. Дві світові війни багато чого навчили.

Однак після падіння Boeing на Донбасі європейці нарешті знайшли для себе відповідь на сакраментальне запитання: «Who is mr. Putin?». І вона така: ні, не те слово на букву «х», про яке ми всі одразу подумали, а «ненадійний партнер». Якщо комусь здається, що це небагато, то він геть нічого не розуміє в психології євробанкірів, які є панівною верствою в ЄС. Ненадійний партнер – це навіть гірше тавро за «диктатор». Адже й із диктаторами можна

мати справу, якщо вони вміють робити бізнес та добре ховати кінці у воду, надто якщо та вода зберігається в анонімній скриньці у швейцарському банку. А ось ненадійний партнер – це той, хто, замість того щоб оцінити красу гри по «зливу» санкцій Євросоюзу і тихенько самому «злити» свою навалоч на Сході України, аби спокійно продавати газ і нафту, видає суміші фанатиків з олігофренами високоточною сучасною зброєю. Це той, хто міняє бізнес на замальцьовані фікції, від яких

УСІ ЗОВНІШНІ СЦЕНАРІЇ ЩОДО НАШОЇ КРАЇНИ МОЖЕ ЗЛАМАТИ ТІЛЬКИ ОДНА СИЛА – САМІ УКРАЇНЦІ

Європа відмовилася вже дуже давно через їх невігідність і безперспективність. Неадекватність – єдине, чого не прощають у великому геополітичному бізнесі.

Терористи на місці трагедії охороняють мародерів і обмежують доступ експертів

Росія і надалі збільшує військову присутність на українському кордоні, зокрема на чернігівській ділянці

Рада звернулася до ООН та ЄС із вимогою визнати «ЛНР» і «ДНР» терористичними організаціями

Європейський парламент ухвалив резолюцію, якою визнав «мирний план президента України Петра Порошенка за «основний шанс на деескалацію і встановлення миру»

Рада розпустила фракцію КПУ. Президент підтримав ініціативу парламентаріїв. На часі судова заборона Компартії

Не варто, звичайно, забувати досить жорстку позицію США, які не менш цинічні за європейців, але більш відверті та все ще мають певні геополітичні амбіції морального світового гегемона. Тому, на відміну від Європи, Вашингтон може поступитися своєю вигодою заради власної величі. Навіть коли стратегічна поразка Росії невідгідна Білому дому у світлі його протистояння з Китаєм та розширенням зони впливу останнього через звуження простору для маневру Кремля.

Усе сказане вище, проте, не означає, що Україна матиме з цього великий зиск. На жаль, на міжнародній арені ми й досі об'єкт перемовин великих світу цього. Для Європи ми є тільки майданчиком для нових домовленостей у чотирикутнику Вашингтон – Брюссель – Москва – Пекін. Для США ми, на жаль, не є тим, ким мали бути, – стратегічним союзником, тому лишаємося місцем прикладення зовнішньополі-

тичної та внутрішньополітичної activity.

Усі зовнішні сценарії щодо нашої країни може зламати тільки одна сила – самі українці. Як вони це вже зробили на Майдані. Тільки тепер вхідні умови ще жорсткіші: страшна асиметрична непряма війна, яка щодня забирає життя кількох наших найкращих людей. І тому тепер жодна людина, яка вважає себе лояльною до українського проєкту, не має права залишатися осторонь війни на виживання, яку зараз веде наша країна. Чи навіть грець із нею, тією лояльністю, яка хоча б не хоче жити в кривавому бедламі «Русского міра».

Йдеться не про те, що люди не мають права на відпочинок у кіно, ресторанах, курортах. Звісно, потрібно жити всім ворогам на зло. Не варто перетворюватися на «країну колон, що марширують», як Німеччина 1930-х, відверто шкідливо для суспільного здоров'я уподібнюватися до КНДР чи тієї-таки Росії з її милітаризовано-ідіотичними ходами імені Кургіняна. Але як можна відідувати ті ж такі ресторани, але не виділяти щомісячну суму на підтримку армії? Як можна спокійно пробігати очима в стрічці новин звістку про чергових загиблих і йти робити веселий «селфі» в черговому нічному клубі?

Якщо українці не зрозуміють, що в часи великих випробувань немає місця для забав на публіку та думок про власний комфорт, наше майбутнє буде вельми сумним. Тільки власними силами ми можемо перемогти в цьому ідеологічному конфлікті між Москвою та Києвом. Нам не потрібна загальна мобілізація до армії. Але конче потрібна морально-етична мобілізація навколо перемоги над запеклим ворогом, із яким жоден компроміс неможливий. ■

ФОТО: REUTERS

ФЕЙС-КОНТРОЛЬ

РУСЛАН КНЯЗЕВИЧ

знайшов винних

«Президент України офіційно звернувся до уряду, щоб негайно внести пакет необхідних документів, узгоджений з ЄС, для того щоб він офіційно відповідно до Конституції міг подати його до парламенту для подальшої ратифікації. Але до цього часу такий пакет не надійшов з боку уряду до президента», – так пояснює зволікання з ратифікацією Угоди про асоціацію представник керівника держави у парламенті

СЕРГІЙ ЛЬОВОЧКІН

грає патріота

Екс-голова АП Януковича прийшов на футбольний матч у Львові, одягнувши вишиванку, й навіть сказав на камеру: «Слава Україні!» Така публічна поведінка, вочевидь, є частиною передвиборної кампанії політика

ГЕННАДІЙ КЕРНЕС

епатус

Скандальний харківський мер публічно висловлює свою прихильність до Путіна, якого не вважає агресором. Окрім того, він відкрито заявляє, що став жертвою замаху, котрий організував міністр внутрішніх справ Арсен Аваков

ОЛЬГА ХАРЛАН

перемогла в Росії

Українська шаблістка Ольга Харлан завоювала золоту нагороду на чемпіонаті світу з фехтування в Казані. У боротьбі за перше місце вона здолала корейських, японських, американських та російських супротивниць

ВІТАЛІЙ ЧУРКІН

виправдовує терористів

«Відповідно до записів, люди зі Сходу (України. – Ред.) говорили, що вони збили військовий літак... Якщо вони вважали, що збили військовий літак, це був конфуз. Якщо це був конфуз, це не був акт тероризму», – заявив постійний представник Росії в ООН

Між Мюнхеном-2 та поверненням до доктрини Трумена

Російська агресія проти України поставила світ перед вибором між двома стратегіями поведінки щодо агресора, кожна з яких уже продемонструвала свої результати в минулому столітті

З одного боку, йдеться про політику «вмиротворення агресора», апофеозом якої 76 років тому стала Мюнхенська змова європейських демократій із гітлерівською тоталітарною Німеччиною. Цей вибір, як відомо, призвів до катастрофічних наслідків для Європи та світу, що був змушений сплатити в рази більше за приборкання «умиротворюваного» доти агресора, аніж міг би за раннього реагування. Із другого боку, був позитивний антипод у вигляді «політики стримування», початок якій 1947 року поклала доктрина американського президента Трумена. Ця політика дозволила мінімізувати ціну, яку демократичний світ урешті сплатив за приборкання вже тоталітарного СРСР, хоча потенційно той міг створити набагато більші проблеми порівняно з нацистською Німеччиною (див. «Уроки історії»).

РИКОШЕТ

16 липня США та ЄС синхронно ухвалили рішення про розширення санкцій проти Росії, однак як в одному, так і в другому випадку їхні ухвали виявилися надмірно м'якими. Бо ж ані Брюссель, ані Вашингтон так і не наважився перейти до третього етапу, який передбачає галузеві обмеження. Америка запровадила санкції проти низки компаній-представників російських військово-промислового та нафтогазового секторів. Лідери країн ЄС поширили їх на нових фізичних та

Автор:
Олександр Крамар

юридичних осіб, утім, список має з'явитися лише у кінці липня. Частина сенаторів у США та прихильники суворішої позиції щодо РФ у Євросоюзі відразу розкритикували ухвалені документи за «беззубість і неефективність». Воно й не дивно, адже публічно з них насміхався навіть російський прем'єр-міністр Дмитрій Мєдведев, заявляючи, що «...такі санкції ще нікого не поставили на коліна».

Однак після «м'якого» рішення у Вашингтоні та Брюсселі росіяни, здалося, втратили залишки пильності й не лише збили у прикордонній смузі український військовий літак Су-25 із власного винищувача, а й передали диверсійно-терористичному угрупованню на Донбасі потужний комплекс ППО «Бук-М». Причому, як свідчать дані перехоплених СБУ радіорозмов терористів,

У ЄС ДОСТАТНЬО СИЛ, ЯКІ ГОТОВІ ДО МЮНХЕНА-2. Є ВОНИ І В США

разом із обслуговуючим персоналом – кадровими військовими російської армії. Збитий ними 17 липня малайзійський авіалайнер змінив співвідношення сил між «яструбами» й «голубами» у США, ЄС та світі загалом, змусивши по-іншому оцінити масштаби російського військового втручання на Сході України.

Принаймні в світовому інформаційному просторі нарешті утвердилося переконання: Росія активно постачає терористів у су-

сідній країні найсучаснішою важкою зброєю та кваліфікованими військовими кадрами. 19 липня прем'єр-міністр Великої Британії Девід Кемерон в публікації у Sunday Times заявив, що ЄС час трансформувати обурення із приводу надання Москвою важких озброєнь російським терористам на Донбасі в дії. Мовляв, «занадто довго спостерігалось небажання багатьох європейських країн бачити, якими наслідками загрожує те, що відбувається на Сході України». Очільник МЗС Нідерландів, держави, що найбільше постраждала внаслідок катастрофи, також зазначив, що трагедія із загибеллю літака розплустила Європі очі на те, що відбувається в Україні. Тож можна очікувати, що принаймні це королівство й тісно пов'язані з ним інші країни Бенілюксу відтепер виявляться серед прихильників суворіших заходів проти Росії.

Проблема полягає в тому, що ситуація може спричинити не тільки більший тиск на РФ, яка має досить сил, аби пручатися, а й прагнення чимшвидше досягнути припинення вогню як самоцінності й таким чином лише замо-

ФОТО: REUTERS

розити нинішній конфлікт на Донбасі. Уже після збиття літака «Малайзійських авіаліній» Ангела Меркель заявила: «...події засвідчили, що потрібно знайти політичне рішення. Я не бачу альтернативи, окрім як розмовляти із президентом Росії Володимиром Путіним. У нашому партнерстві є труднощі, і ми повинні подолати їх». Відповідна позиція комфортна для господаря Кремля. У відеозверненні, оприлюдненому в ніч на 21 липня, він заявив: «Росія зробить усе, що від нас залежить, щоб конфлікт на Сході України перейшов із сьогоdnішньої воєнної фази у фазу обговорення за столом переговорів, мирними й виключно дипломатичними засобами».

Тобто йдеться про загрозу фіксації статус-кво, за якого російське диверсійно-терористичне угруповання все ще контролює значні території Донецької та Луганської областей, уключно з такими найбільшими містами як Донецьк, Макіївка, Луганськ, Горлівка. Таке собі чергове Придністров'я. Водночас у ЄС лунають голоси про цементування відповідної ситуації способом уве-

дення миротворчого контингенту ООН, функція котрого, як відомо, традиційно полягає в тому, щоб «розвести ворогуючі сторони». Так, заступник голови фракції ХДС/ХСС у Бундестазі (власне до цієї політичної сили належить і сама Меркель) Андреас Шоккенгофф закликав увести на територію України миротворчий контингент ООН за участю німецької армії та встановити перемир'я під наглядом світової спільноти. Прихильники Мюнхена-2 присутні і в США. Так Джейкоб Гейлбрун у *The National Interest* написав, що «майбутнє України має стати предметом переговорів Німеччини, Росії та США. Потрібен новий Берлінський конгрес, схожий на той, що був проведений у 1878 році».

Відтак очевидним є великий попит на політику «вмиротворення агресора» та Мюнхена-2, природно, в модифікованому порівняно з подіями 76-річної давності варіанті. В ЄС достатньо сил, що готові проковтнути анексію українського Криму та перетворення наразі контрольованих російським диверсійно-терористичним угрупованням територій

ЗВИЧКА ДОМОВЛЯТИСЯ. Хоча Росію виключили з G8, світові лідери й надалі готові рахуватися з інтересами Путіна

ДЕ ВИХІД?

Світло наприкінці тунелю проглядається зі США, де Конгрес у двох читаннях ухвалив унесенний іще у травні проект закону про запобігання російській агресії (наразі його передано на найважливіший етап підготовки – до комісії закордонних справ, після чого може відбутися остаточне схвалення). Його можна розглядати як спробу повернення гаранта світової безпеки до доктрини Трумена. Зокрема, цей документ рекомендує президентові США збільшити взаємодію своєї армії зі збройними силами України, Грузії, Молдови, Азербайджану, Боснії і Герцеговини, Косова, Македонії, Чорногорії та Сербії і посилити участь США й Альянсу в справі безпеки цих країн. Києву, Кишиневу та Тбілісі, які зазнають найбільшого тиску Москви, запропоновано надати статус «основного союзника без членства у НАТО». Цей статус (англ. *MNNA – Major Non-NATO Ally*) був законодавчо сформульований іще 1989 року, і його присвоєння визначає пріоритетність розвитку відносин США із країнами, зокрема й можливість ▶

участі у спільних оборонних ініціативах, дослідженнях військового характеру, антитерористичних заходах, а також постачання низки видів озброєння, спільну роботу в космічних проєктах. Для прикладу: аналогічний статус мають такі важливі союзники американців, як Ізраїль, Південна Корея, Японія, Австралія, Пакистан.

Набуття його Україною уможливило б підтримку Сполученими Штатами її Збройних сил, а також постачання низки видів сучасної американської зброї (зокрема, протитанкової, зенітної, стрілецької: як-от пістолети, пістолети-кулемети, гранатомети, штурмові та снайперські гвинтівки) та всіх відповідних боеприпасів; броньованих і високих колісних транспортних засобів багатопільового призначення, броньованих літаків тощо. Водночас такий статус і практичне забезпечення Києва сучасними видами озброєнь стали б надзвичайно важливим сигналом сприяння «не словом, а ділом», що вивів би наші двосторонні відносини на якісно вищий рівень за всю їх історію, продемонстрував би їй зафіксував, хто наші справжні друзі у критично важкий час.

Крім того, за словами керівника МЗС Павла Клімкіна, НАТО як блок також готує розглянути ідеї стосовно залучення у свій безпековий простір країн, які з різних причин не є його членами. Рамку цього союзу, за його сло-

вами, має бути визначено під час саміту Альянсу на початку вересня в Південному Уельсі.

Тим часом у самій Україні, схоже, поволі наростає втома від мюнхенських ухвалів європейців та усвідомлення того, що більш-менш адекватно (хоча, на жаль, усе ще не досить серйозно) сприймає ситуацію політикум лише США та їхніх традиційно найпослідовніших союзників. Так, днями міністр внутрішніх справ Арсен Аваков написав, що для продовження переговорів

ПРІОРИТЕТНА ОРІЄНТАЦІЯ КРАЇН СТАРОЇ ЄВРОПИ, ЩО СХИЛЬНІ ДО МЮНХЕНА-2, ЗАВАЖАЄ УКРАЇНІ УХВАЛЮВАТИ ПРАВИЛЬНІ РІШЕННЯ

прийнятний лише «формат чотирьох – Україна, США, Євросоюз та Росія. Не вдвох, не втрьох – тільки вчотирьох. Щоб сердобольні європейці, розм'якшивши серце, знову не «ввійшли в ситуацію» бідолошного путінського режиму». А спікер парламенту й донедавна в. о. очільника держави Олександр Турчинов (який нещодавно нарікав на виключно вербальну підтримку Заходу в дні російської агресії у Криму) зауважив, що саме «завдяки намаганням деяких західних політиків домови-

тись із Путіним, сприяючи «вмиротворенню агресора», Росія нахабніла дедалі більше... Настав час не тільки співчувати українцям, а допомагати нам у військово-технічному плані, розпочавши постачання нам сучасної зброї та військової техніки».

Попри те що у владі вони не останні люди, зовнішню політику наразі все ж визначають інші. Тож цікавими є низка позицій із нещодавнього інтерв'ю «Громадському» голови МЗС Павла Клімкіна, який якщо й не визнає, то принаймні реалізовує зовнішню політику президента Порошенка. Попри дипломатичну обережність, він досить відверто сказав, що «ЄС, хоч я і є таким класичним і затіятим євроінтегратором, – це структура інерційна. А НАТО може дуже швидко реагувати на виклики [...]. ЄС – це 28 країн і... завжди найменший знаменник, у якому є багато різноманітних міркувань... А США мають стратегічне бачення цього світу й чітке глобальне розуміння, яким чином забезпечувати зрозумілі їм цінності й інтереси, які там чітко визначені [...]. Є країни, які хочуть перевести врегулювання конфлікту в такий поступовий, м'який та зручний для когось процес. Але ми дуже детально вивчали конфлікти і конфліктні цикли, які були починаючи з Придністров'я, і... не дамо ввести те, що відбувається, у зручний для когось формат. Він має бути зручним тільки для нас».

УРОКИ ІСТОРІЇ

ЗЛОЧИННА КОРОТКОЗОРІСТЬ. Двоє з чотирьох учасників Мюнхенської змови проти Чехословаччини замість бажаного уникнення «великої війни» змусили свої народи заплатити за неї в рази вищу ціну

З інтервалом лише 10 років демократичний світ спромігся на дві принципово різні реакції на загрозу з боку тоталітарних режимів, що прагнули світового панування. Бездарність першої коштувала десятків мільйонів життів і колосальних руйнувань під час Другої світової війни, які стали можливими тільки тому, що європейські держави вчасно не відреагували на гітлерівський реваншизм, сподівуючись уникнути «великої війни». У березні 1938-го без адекватної реакції Британії та Франції Гітлер анексував Австрію (як у березні 2014-го Путін Крим). Заохочений легкою здобиччю, він посилював натиск на Чехословаччину, прикриваючись нібито лише прагненням захистити німецькомовне населення в місцях його концентрації у промислових прикордонних із Німеччиною районах Чехії – Судетській області (так само як Путін робить це зараз на Донбасі). Спочатку пішли вимоги автономії

(як у випадку Донбасу – федералізації), а у вересні Гітлер інспірував збройний заколот у Судетах (як Путін у травні 2014-го на Донбасі). Після придушення якого став погрожувати збройним вторгненням (як Путін у відповідь на АТО). Велика Британія та Франція погодилися на перехід під контроль Рейху заселених німцями прикордонних Судет. 29–30 вересня 1938 року представники Англії, Франції, Німеччини та Італії в Мюнхені без участі самої Чехословаччини (як зараз прихильники Мюнхена-2 пропонують зробити з Україною) уклали Мюнхенську угоду, на підставі якої Судети перейшли до Німеччини. Однак, попри всі запевнення, Гітлер на цьому не зупинився і в березні 1939-го захопив решту Чехії, діставши можливість для подальшої агресії – цього разу вже проти Польщі та самих західних держав. Зовсім інакше діяли після Другої світової війни США, коли відразу після її за-

Економіка під обстрілом

Як війна на Сході впливає на народне господарство

Автор:
Любомир
Шавалюк

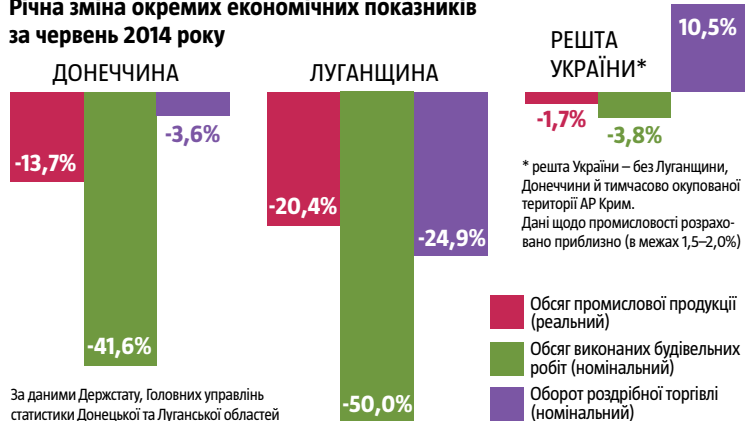
В одному з відеосюжетів, викладених в інтернеті, показують солдата Нацгвардії, який заходить у магазин у зоні бойових дій на Донбасі по харчі. На запитання, чи є ковбаса, продавчиня відповідає, мовляв, давно не завозили й завезуть, мабуть, не скоро. Такий наслідок війни – у мирний час власники крамниці не залишали б її надовго без цього ходового продукту, щоб не програти конкуренції сусіднім торговцям, – не єдиний. Бойові дії на Донбасі не тільки калічать долі сотень тисяч людей, а й нівечать давно налагоджений механізм функціонування народного господарства регіону. Виробництво, постачання, споживання, заощадження, інвестиції – усе змінюється під впливом реалій війни.

Основа економіки Донбасу – здебільшого промислове та зорієнтоване на експорт виробництво. Це багато в чому визначає нинішню економічну ситуацію в регіоні. Оскільки місцеві підприємства переважно випускають не споживчі, а проміжні, часто сировинні товари (здебільшого вугілля, кокс, метал, мінеральні добрива тощо), рідше товари інвестиційного попиту (продукція машинобу-

Економіка у воєнному піке

Бойові дії на Донбасі призводять до глибокого падіння в галузях господарства регіону. На цьому тлі решта України переживає тільки легку адаптаційну рецесію.

Річна зміна окремих економічних показників за червень 2014 року

дування), то безпосереднього інтересу в їхній продукції терористи не мають. Можливо, тому більшості великих заводів Донбасу вдається працювати майже у штатному режимі. Трапляються майже героїчні випадки. Наприклад, Новокраматорський машинобудівний завод (НКМЗ), який розташований в Краматорську, місті, що донедавна було епіцентром бойових дій, не припиняє працювати жодного дня. 1 липня керівники його підрозділів одноставно

проголосували за продовження роботи, попри те що саме в цей час бої за визволення міста були найзапеклішими. 4 липня на НКМЗ відбулося розширене засідання правління, наглядової ради та профкому, на якому підтверджено намір не зупиняти виробництва, а вже через день місто визволили від бойовиків.

Великі підприємства регіону виступають годувальниками мільйонів жителів Донецчини й Луганщини і поки що залишатимуться ними за будь-якої влади. Мабуть, розуміючи це, терористи не перешкоджають їхній роботі. Хоча є й винятки. Наприклад, на тому самому НКМЗ озброєні представники «ДНР» вилучили кілька інженерних машин, які, вочевидь, стали їм у пригоді під час організації бойових дій. Також повідомлялося, що 15 липня терористи зайшли на Лисичанський НПЗ (дивно, адже належить він компанії «Роснефть») та експропріювали 40 транспортних засобів. Але ці акти розкрадання приватного майна не такі масштабні, щоб суттєво вплинути на роботу заводів Донбасу.

Вагомою причиною того, що бойовики не руйнують виробничих потужностей, є влас-

ТОРГІВЛЯ ТА БАНКИ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

Найбільших труднощів зазнають галузі економіки, які мають справу з усім тим, що необхідне бойовикам. Насамперед це торгівля (продукти, споживчі товари) та банки (гроші). Наприклад, повністю розграбований супермаркет METRO в Донецьку досі не працює. Але то ще не все. Регіональний менеджер однієї з торговельних мереж, який не побажав називатися, розповів **Тижню**, що в Луганську через проведення активних бойових дій та проблеми з логістикою закрили єдиний супермаркет цього ритейлера. Найбільша проблема магазинів логістична. Терористи часто викрадають автомобілі разом із вантажем, тож деякі товари просто не потрапляють до пункту призначення. Понад те, «уряд ДНР» затвердив перелік автомобільних номерів, які пропускають на контрольовані бойовиками території. Якщо вантажівки немає у списку, часто відкривають вогонь на ураження. Тож магазини там забезпечуються продуктами в неповному обсязі та з перебоями. Саме тому спад роздрібної торгівлі на Донецщині й Луганщині в реальному вираженні більший, ніж у промислового виробництві.

Схожа ситуація і з банками. Організувати їхнє безпечне функціонування на сьогодні неможливо, працівників фінустанов часто евакуюють чи переміщують, робочий день у багатьох відділеннях скорочено. Терористи регулярно вчиняють напади на інкасаторські автомобілі. Тому місцеві підприємці мають труднощі зі здачею виручки, через що змушені зменшувати обсяги діяльності. На контрольованій «ЛНР» та «ДНР» території величезна проблема з готівкою для мирного населення. Встановлено ліміти на її зняття навіть для своїх клієнтів – за словами одного банкіра, близько 200 грн на добу в Луганську та 800 грн у Донецьку. Можливі перебої з одержанням зарплат, пенсій та інших соціальних виплат. Місцеві мешканці бояться тримати готівку при собі, бо терористи можуть її відібрати, як і захопити приватний автомобіль чи будь-яку іншу річ, яка їм припаде до душі.

ники останніх. Наприклад, зранку 18 липня у ЗМІ з'явилось повідомлення про те, що диверсанти захопили Авдіївський коксохімічний завод (АКХЗ), що належить Рінату Ахметову. Через кілька годин сам завод опублікував спростування, зазначивши, що представники «ДНР» справді прибули на прохідну, але «після нетривалої бесіди з генеральним директором АКХЗ Мусою Магомедовим покинули її». Громадянське суспільство України не раз інкримінувало Ахметову та іншим олігархам з активами на Донбасі причетність до війни в регіоні, яку вони нібито підтримують, відстоюючи власні політичні та майнові інтереси. «Нетривала бесіда» на прохідній АКХЗ – черговий приклад того, що частина з них якщо й не брала участі в організації «ДНР» та «ЛНР», то принаймні не виступає проти терористів, які своїми діями демонструють дружнє ставлення до колишніх «господарів життя» Донбасу.

Дивний факт: бойовики обстрілюють міста Донеччини й Луганщини нещадним вогнем, але при цьому снаряди чомусь поціляють переважно в житло та об'єкти соціальної інфраструктури. Натомість випадки суттєвого пошкодження заводів і фабрик поодинокі. Зруйнована Слов'янська ТЕС ПАТ «Донбасенерго», обстріляний і підпалений Лисичанський НПЗ, суттєво пошкоджений артобстрілом АКХЗ, що змушений зменшити виробництво удвічі, – ось, мабуть, і всі факти масштабних руйнувань великих підприємств Донбасу (снаряди та осколки влучали також в Енергомашспецсталь, НКМЗ, Краматорський завод важкого станкобудування, Луганськтепловоз, Северодонецький «Азот» тощо, але ніби мимохідь, без суттєвих наслідків для роботи підприємств). При цьому з огляду на високу зношеність великих заводів Донеччини й Луганщини, якби їх ущент зруйнували внаслідок бойових дій, не всі з них було б економічно доцільно відбудувати. Місцеві олігархи, які нещадно експлуатують виробничі активи, щоб викачувати прибутки за кордон, не бачать перспектив відтворення багатьох із них. Тож намагаються щодуху зберегти своє майно й, можливо, контактують із терористами, нашіптуючи їм, куди можна стріляти, а куди ні.

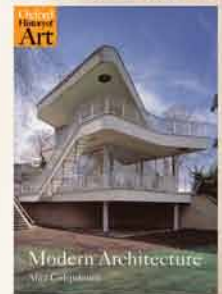
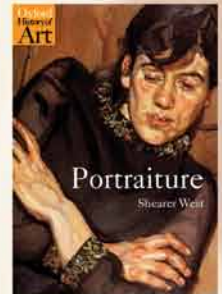
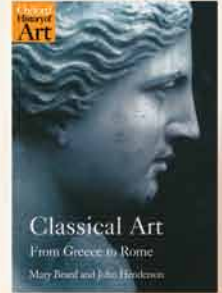
Відтак із організацією виробництва заводи Донбасу проблем здебільшого не мають. Інакше статис-

тика промисловості за червень була б набагато гіршою, ніж маємо зараз (див. «Економіка у воєнному піке»). Проблеми підприємств полягають в іншому. По-перше, багато людей звільняється і йде в неоплачувані відпустки, щоб покинути зону АТО на період бойових дій. Наприклад, НКМЗ змінив графік роботи таким чином, щоб люди добиралися на роботу та додому у світлий час доби. На заводах улаштовано бомбосховища, персонал дістав відповідні інструкції з їх використання. Кадрову проблему поки що вирішують наявними резервами, але в разі загострення конфлікту вона може проявитися ще гостріше. По-друге, з огляду на те що терористи регулярно підривають дороги, залізниці, мости, виникають труднощі з логістикою. Здебільшого великі підприємства мають альтернативні шляхи та види транспортування, однак і в них виникають проблеми, а про малий та середній бізнес годі й казати. Так, унаслідок зруйнування моста та залізничної колії, якими перевозилося вугілля, Луганська ТЕС ризикує залишитися без палива. Кілька днів тому її перевели на економний режим роботи, однак є ризик, що невдовзі відключать узагалі. По-третє, на Донбасі багато екологічно небезпечних виробництв. Якщо припиниться енергопостачання будь-якого коксохімічного заводу бодай на дві години, станеться викид коксового газу, якщо заводу «Стирол» – буде викид аміаку. Усе це щоденні ризики, ймовірність яких в умовах бойових дій набагато вища і які можуть призвести до вкрай негативних наслідків.

Натомість решта території України отримує певні дивіденди від бойових дій на Донбасі та від російської окупації Криму. Підприємства оборонки суттєво збільшили завантаженість. Шепетівський ремонтний, Миколаївський тепловозоремонтний, Конотопський авіаремонтний заводи ремонтують військову техніку, яка простоювала десятиліттями, але зараз потрібна в зоні АТО. Рекреаційні зони в Карпатах, поблизу Одеси та неподалік Шацьких озер переповнені українцями, зокрема вихідцями з Донбасу, які про ці місця відпочинку, мабуть, раніше й не здогадувалися. Економічні показники решти регіонів України вказують не на глибинну кризу, а радше на адаптаційну рецесію, після якої обов'язково починаються бурхливий розвиток та економічне зростання. ■

History of Art series at Ye Bookstore

Looking at art history from a fresh perspective*

м. Київ
вул. Лисенка, 3
тел.: (044)235-88-54

*«Історія мистецтва»
в Книгарні «Є»

Новий погляд на історію мистецтва

Убити сепаратиста

Ворог затишно почувається далеко за лінією фронту. Навіть тоді, коли знищити його можна одним невеликим зусиллям власної волі

Автор:
Дмитро
Крапивенко

Сепаратизм – це не лише озброєні до зубів терористи, інтернет-тролі чи зазомбовані пропагандою співгромадяни. Сепаратизм – це відокремлення себе від країни: у межах самопроголошеної республіки чи власного обійстя – різниця не принципова. Коли в місті не вибухають бомби і снаряди, близькі живі й здорові, виникає ілюзія, що тут у нас війни немає. Отже, можна, як і раніше, ходити на роботу, сердитися на задорогий бензин і долар, лаяти Меркель та Європу, які не поспішають нас рятувати, армію, що десь там погано воює, дивитися фут-

бол, «відриватися» щоп'ятниці в клубах. А чом би й ні, хто завадить? Можна жити відокремленим, себто сепаратистським, життям і оцінювати все з консюмеристських позицій: у нас є силові структури, от нехай якісно надають послуги із захисту моєї країни і мене особисто. Можна суто по-хуторянському: де ми, а де Донбас, чого наші земляки там мають воювати, нехай донецькі самі розбираються. Можна «героїчно» сидіти на Майдані під гаслами боротьби з усіма смертними гріхами людства одночасно. Кожен можновладець, що зволікає з проведеннями тенде-

рів для потреб війська, теж є сепаратистом. Так само як і чиновник, котрий замість того, щоб раз і назавжди припинити ворожу пропаганду на нашій території, починає бути обережним, щоб його, бува, не звинуватили в утисках свободи слова.

Ці приховані форми сепаратизму виплекали ми самі. Годі нарікати на Путіна. Ми сором'язливо уникаємо слів «війна», «фронт», «тил», «полонені». За аббревіатурою з трьох літер легше заховати реальний стан справ, масштаб катастрофи, яка нас спіткала, кількість загиблих, лік яких іде вже на сотні. Війна в на-

ФОТО: REUTERS

ної війни», коли йдеться про бізнес-інтереси чи необхідність по-військовому негайних рішень. Ви пам'ятаєте, скільки часу ми закриваємо кордон із Росією? Ви усвідомлюєте, якою ціною? Ви думаете, експорт українських товарів до РФ припинився остаточно?

Часи мирних танців на площах минули, тому вишиванка чи синьо-жовта стрічка на одязі – це лише модний аксесуар. Символами вже не допоможеш. Сепаратизм закінчується там, де починається спільна дія. Там, в окопах, уже ніхто не розбирає, хто вчора працював на непрестижній роботі, а хто створював робочі місця і їздив на авто бізнес-класу. Важить лише те, чи можна піти з тобою в розвідку.

За сотні кілометрів від лінії фронту життя завжди було більш поміркованим і зваженим. Однак ми ще повинні здобути право називатися тилом. Економіка, що працює на фронт, чиновницькі кабінети, де нашого солдата зустрічають як героя, а не маринують у чергах, де в дні великих втрат не працюють дискотеки, а дні перемог відзначають салютами, де є актуальною історія про дві вдовині лепти – такої картини нині й близько немає в мирних регіонах України. Отже, немає й надійного тилу.

Зовнішнього ворога відносно легко ідентифікувати і знищити. Складніше з внутрішнім. Фронтвики вбачають його в чиновництві та генералітеті, що створюють видимість діяльності й спекують життям наших бійців, і в «диванній сотні», що щедро роздає поради, які базуються на «бойовому досвіді» комп'ютерних ігор. «Внутрішній сепаратист» засів у кожному, хто тишить себе думкою, мовляв, це не наша війна, минеться, хай олігархи чубляться, геополітичні важковаговики вирішують свої проблеми, а ми житимемо собі, як раніше. А як раніше вже не буде. Ні завтра, ні післязавтра. Обивательські цінності безнадійно девальювали з першими пострілами на Майдані. Лементувати за ними – це все одно що впадати в ностальгію за часами «золотих унітазів» і «покращення». Конструктивніше шукати своє місце у строю: і в тилу, і на фронті для кожного знайдеться робота. Для кожного, хто вб'є сепаратиста в собі. ■

шому суспільстві помітна лише тим, хто прагне помітити її: якщо ти не мешканець Донбасу, не військовий, не родич загиблого і не волонтер, то картинка із Сирії чи зі Сходу України буде приблизно однаково «цікавою».

Жити в умовах війни – тренувати реакцію. Людина, яка хоч раз у житті потрапила під обстріл, без зволікань біжить до укриття і не питає дороги до нього. Наші ж політики і бизнесмени швидко кивають на відкрити агресію Росії, коли їм вигідно продемонструвати свою емоційність. Однак швидко забувають про ляльководів «гібрид-

New Non Fiction Books from EU

К Н И Г А Р Н Я

м. Київ
вул. Лисенка, 3
тел.: (044) 235-88-54

www.book-ye.com.ua

* Нові нон-фікшн книжки з Європи

Справи як зазвичай

Росія веде агресивну політику щодо України ще від кінця лютого, але зміни у двосторонніх відносинах із нашого боку почали проявлятися доволі пізно. У чому ж причина такого зволікання?

Міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров та очільник українського МЗС Павло Клімкін зустрічаються рідко і на нейтральній території

ФОТО: REUTERS

Автор:
Ольга
Ворожбит

«**В**usiness as usual» («Справи як зазвичай»), – кинув у якийсь із розмов у серпні 1914-го майбутній британський прем'єр, а на той час перший лорд Адміралтейства Вінстон Черчилль, маючи на увазі, що його країна, попри війну, повинна жити звичним життям. Та дуже швидко він зрозумів, що так бути не може. Нинішня ситуація в Україні починалася за схожим сценарієм. Іще доволі довго після окупації Криму вона продовжувала військову співпрацю з Росією, країною, що стала окупантом і агресором; дипломатичні відносини досі не розірвано; повномасштабну війну називають анти-терористичною операцією, а сигнал про припинення торговельних відносин прем'єр-міністр Яценюк дав лише зараз, коли вже важко визначити точну кількість жертв війни. І це тоді, коли ми вимагаємо суворих санкцій проти Росії від Заходу. В чому ж причини такої нерішучості чи зволікання?

ВІЙНА ЧИ АТО?

Насправді аж ніяк не все настільки просто зробити, як здається на перший погляд. Зокрема, в питанні визначення нинішнього конфлікту на Сході України. Згідно зі Статутом ООН та резолюцією її Генеральної Асамблеї від 14 грудня 1974 року, дії Росії кваліфікуються як акт агресії. На цьому сходяться всі дипломати й фахівці з міжнародного права, з якими спілкувався **Тиждень**. Серед них і нинішній міністр закордонних справ Павло Клімкін.

«Ми маємо чітку базу з міжнародного права у цій ситуації, і якщо відкрити Статут ООН, то там можна знайти чітке визначення того, що є актом агресії. Навіть обстріл із території однієї країни території іншої є актом агресії», – зазначив міністр під час одного із брифінгів. Утім, у нещодавньому інтерв'ю він додав, що коли послуговуватися термінологією міжнародного права, то потрібно чітко розуміти: в нас немає конфліктів між державами, як немає в Україні й внутрішньо-

державного конфлікту. Бачення останнього намагається їй нав'язати російська пропаганда. «В Україні є сепаратисти й терористи, які контролюють певні території на Сході», – зазначив дипломат.

«Чи це війна, чи не війна – запитання риторичне. Йдеться про те, що одна країна – член Ради Безпеки ООН, органу, який відповідальний за підтримання миру і безпеки у світі, анексує територію іншої. То що це, акт миру, акт підтримки стабільності, чи це акт агресії?» – каже колишній міністр закордонних справ Володимир Огризко. «Якщо держава почастає бойовикам найновішу зброю, якщо вона обстрілює іншу зі своєї території такими установками, як «Град», то назвати це мирним співіснуванням неможливо. Це очевидний факт агресії», – наголошує він у коментарі **Тижню**.

Військовий теоретик Карл фон Клаузевіц уважав війну «актом насильства, що має на меті змусити противника виконати

нашу волю». Цілком відповідає діям Росії. Попри те що остання веде проти України неоголошену війну, Київ не називає її війною, не запроваджує воєнного стану. Чому він досі не зробив таких кроків, це турбує сьогодні багатьох. Проте чи готова Україна оголосити війну Росії? На думку ексміністра закордонних справ Володимира Огризко, з огляду на об'єктивні обставини вона не може вести війну на рівних із РФ. Цих обставин дуже багато, і почати можна бодай зі згадки про те, хто одягає і навіть озброює нашу армію. Щодо воєнного стану, то президент нещодавно озвучив свої аргументи проти. Як зазначає Петро Порошенко, за воєнного стану заборонено постачання зброї та продукції подвійного призначення, що погіршить позиції України в цій війні. Крім того, неможливою стала б підтримка держави міжнародними фінансовими інституціями. «Країнам у стані війни МВФ не дає грошей», – сказано в його заяві.

ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ

Утім, війна, а до того й окупація частини української території не можуть ніяк не позначитися на відносинах між країнами. Коли Москва визнала незалежність Південної Осетії та Абхазії, які є грузинськими землями, Тбілісі вирішило розірвати дипломатичні відносини. «Гадаю, нам щонайменше варто було б розірвати дипломатичні відносини із країною-агресором. Це опосередковано й було б визнанням, що проти нас ведеться війна без офіційного її оголошення», – вважає ексміністр Огризко.

Україна поки що цього не зробила й вочевидь не робитиме. На думку нинішнього очільника МЗС Клімкіна, якщо припинити дипломатичні відносини, без допомоги залишаться тисячі українських громадян, які в цей час перебувають на території Росії. Проте чи може Україна зараз ефективно захищати своїх громадян на території РФ? Те, що нашому консулові лише з десятого разу вдалося потрапити до СІЗО, де утримують викрадену й незаконно вивезену до РФ українську льотчицю Надію Савченко, – важливий доказ. «Питання в тому, що Росія проводить стосовно України справді агресивну полі-

тику, неоголошену війну, і всі українці, які є на території РФ, є фактично заручниками, бо в будь-який момент до них можуть вжити будь-які превентивні заходи», – наголошує щодо цього Володимир Огризко. Заступник голови Адміністрації президента України Валерій Чалий, однак, із цього приводу зазначав, що варіант розриву дипломатичних відносин усе ще остаточно не відкинуто. «Ми зараз аналізуємо різні варіанти, не тільки це», – заявив він під час брифінгу 16 липня. На його думку, завжди потрібно розуміти, яку додану вартість можна дістати: символічний жест, чи якийсь результат. Поки що, вочевидь, на його думку, для України ефективнішим є збереження дипломатичних відносин із Росією.

САМІ СОБІ ГРАБЛІ РОЗКИДАЄМО

Для країн Євросоюзу запровадження санкцій проти РФ – теж економічний біль (звісно, російський імпорту до ЄС, за даними Генерального директорату Європейської комісії у справах торгівлі, на 2013 рік становив €206,5 млрд, тоді як ЄС експортував до Росії товари на суму €119,8 млрд), тому Євросоюз і не поспішає запровадити обмеження. Проте неспроможність його країн 22 липня розширити список санкцій проти Москви після того, як близько 200 мирних громадян із їхніх країн загинуло від рук фінансованих і тренуваних Росією терористів, залишає відкритим питання спроможності цієї організації до рішучих дій. Але коли Україна вимагає рішучості від ЄС, то й сама повинна не пасти задніх. Президент уже наказав припинити співпрацю у сфері військово-промислового комплексу, проте наразі з'являються повідомлення, що деякі українські підприємства й надалі обслуговують Росію. Наприклад, дніпропетровський Південмаш. На момент здачі номера до друку нам не вдалося дістати підтвердження чи спростування цього факту на самому підприємстві.

Утім, іще залишається торговельно-економічне співробітництво. 18 липня прем'єр-міністр Арсеній Яценюк дав наказ готуватися до того, що Україна цілком обмежить торгівлю з РФ у двосторонньому форматі. Знову в публічному

просторі з'явилося запитання: «А чому так пізно?»

Голова правління Інституту економічних досліджень та політичних консультацій Ігор Бураковський вважає ключовою відповіддю на це запитання те, що підготовка таких рішень потребує часу. «Будь-яке рішення – це підготовка, розрахунки, плани, а потім уже власне рішення», – зазначив він. Крім того, на думку експерта, для України це матиме серйозні економічні наслідки. «Український експорт до Росії становить майже 20%. Якщо додати країни Митного союзу і взагалі СНД, то це один із наших найбільших ринків. Тому зрозуміло, що з економічного погляду Україна зазнає втрат», – зазначив він. При цьому, на думку експерта, в короткостроковому плані Києву ніхто не компенсує збитків від згорання економічних зв'язків із Москвою, і це безпосередньо справа держави, тут немає іншого шляху. «ЄС здатен допомогти, але ця допомога може мати надзвичайний гуманітарний характер», – додав він.

Ще один важливий фактор для збереження business as usual у цій сфері – це політико-економічне лобі, яке, вочевидь, тисне на нинішній уряд. «Маємо

«Якщо держава постачає бойовикам найновішу зброю, якщо вона обстрілює іншу зі своєї території такими установками, як «Град», то назвати це мирним співіснуванням неможливо. Це очевидний факт агресії», – наголошує Володимир Огризко

КОЛИ УКРАЇНА ВИМАГАЄ РІШУЧОСТІ ВІД ЄС, ТО Й САМА ПОВИННА НЕ ПАСТИ ЗАДНІХ

справу з дуже складним перетинном політичних, економічних і соціальних міркувань», – зазначив Ігор Бураковський.

БУТИ ЧИ НЕ БУТИ?

В українсько-російських відносинах лишається багато запитань. Деякі з них мають чітку відповідь, і її варто усвідомити тим, хто наполягає на негайних, рішучих діях, адже часто не можна втілити важливі рішення за кілька годин чи навіть днів, особливо в українсько-російському контексті, який, з огляду на історію і територіальне сусідство, завжди був настільки близький.

Утім, кожен день чи навіть кожна година зволікання можуть коштувати чийогось життя на фронті. Тож у нинішній ситуації краще бути напівголодним, але живим, ніж померти ситим. ■

Борис Тарасюк: «Економічні санкції проти Росії – це єдине, на що сьогодні готові піти країни ЄС та США»

Спількувалась
Ольга Ворожбит

Тижень розмовляв з українським дипломатом, багаторічним міністром закордонних справ Борисом Тарасюком про статус відносин між Україною та Росією, про те, який вони повинні мати вигляд за нинішніх обставин і як Києву слід формувати свою стратегію національної безпеки.

У. Т.: Борисе Івановичу, в Луганській та Донецькій областях України маємо ситуацію, яку фактично потрібно було б називати війною. Згідно зі Статутом ООН, Росія вчинила акт агресії, хоча офіційно війну ніхто не оголошував. Як правильно, на вашу думку, характеризувати цю ситуацію і як її називати?

– За документами Організації Об'єднаних Націй, дії Росії – це однозначно агресія. Визначення агресії є в резолюції Генеральної Асамблеї ООН, яка дає можливість це так характеризувати. Щодо війни, то справді з формально-юридичного погляду Кремль нам її не оголошував, але де-факто вона триває. Війна ведеться за підтримки Росії. Називати це війною чи не називати, з точки зору вже не формально-юридичної, а людської, морально-психологічної, для тих, хто потерпає, гине там, у районі проведення антитерористичної операції, байдуже. Вони страждають, їх позбавляють життя, завдають їм ран, вони стикаються з різними проблемами, зокрема втрачають майно, потерпають від дій банд терористів. Для них немає значення, як ви назвете те, що відбувається.

У. Т.: Якщо ми де-факто у стані війни, а в юридичному розумінні

Росія вчинила акт агресії, то чому Україна не розриває дипломатичних відносин?

– З погляду емоцій, очевидно, варто це зробити. З погляду того, чи принесе це мир людям у Донецькій і Луганській областях, сумніваюся. Чи посилять це наші аргументи? Також сумніваюся. Річ у тому, що відсутність дипломатичних відносин обриває будь-які прямі й безпосередні стосунки з країною, в даному випадку з Росією. Такий стан справ фактично не дає змоги захищати наших громадян, сотні тисяч яких там працюють. Ну і в будь-якому разі практика дипломатичних відносин свідчить про те, що держава, яка не має, з огляду на ті чи ті причини, дипломатичних відносин з іншою державою, фактично просить іншу представляти її інтереси. Чи потрібна нам ця складна конструкція? На мою думку, відкликання посла для консультацій, зменшення дипломатичної присутності, зниження її рівня, – це вже, так би мовити, сигнал. Але, знаєте, чомусь люди звертають увагу на факт існування чи неіснування дипломатичних відносин, присутності чи відсутності посла, але ніхто – на те, що країна, яка є жертвою агресії, здійснює військово-технічне співробітництво з агресором, на те, зберігається воно чи ні. Я не стверджую, що воно залишилося незмінним, принаймні судячи із заяв керівництва держави. Але мене особисто цікавить питання того, як із обслуговування ракет, як із постачанням за контрактами приладів інфрачервоного наведення. Щодо цього в мене є запитання. Чи залишилися чинними угоди про військову співпрацю з Росією? Ці питання чомусь перебувають у тіні громадської думки, суспільного інтересу.

У. Т.: Арсеній Яценюк у п'ятницю оголосив, що Україна готується до двостороннього припинення торговельних зв'язків із Росією. Наскільки це вплине на нашу економічну ситуацію? Чи здатен ЄС допомогти Києву в цій ситуації переорієнтуватися, щоб це не так сильно вдарило по нашій економіці?

– Безумовно, можна передбачити суттєву шкоду нашим

економічним інтересам, але на далеку перспективу я думаю, що правильно в цій ситуації розвивати такі обмеження.

Ми не зможемо очікувати від інших, у даному випадку від ЄС та США, що вони накладатимуть торговельно-економічні санкції на Росію, водночас не переглядаючи нашого рівня. Це стосується всіх сфер. Я вже говорив про військово-технічне співробітництво. Коли Україна здійснюватиме ці кроки, то вони не матимуть аргументів сказати: «А ви ж самі співпрацюєте!» Отже, правильно вимагати введення торговельно-економічних санкцій проти Росії, бо це єдине, на що країни ЄС та США сьогодні готові піти. Вони не готові до якихось військових заходів, і в них псується вираз обличчя, коли ми про це говоримо, – але мова про заходи невійськові. Звичайно, що ми маємо право очікувати, з огляду на те, що агресор засилає сюди не лише своїх найманців, а й кадрових офіцерів та важку зброю, на постачання сучасного озброєння. І в цьому зв'язку я хотів би поцікавитися, чому досі не поставлено питання про постачання сучасного озброєння зі США до України, адже роками Сполучені Штати послали його країнам, що перебувають у стані війни. Це і Єгипет, і Ізраїль...

У. Т.: Як Україна повинна переформатувати стратегію своєї національної безпеки, зважаючи на те що сусід, який донедавна був стратегічним партнером, став агресором?

– Статус стратегічного партнера для України має більш ніж десяток країн, і серед них Росія аж ніяк не перша. Уперше його визнано у відносинах зі США, потім із Польщею, десь третьою стала РФ. До речі, вона завжди була ініціатором, так би мовити, цього терміна «стратегічний партнер» у відносинах з Україною. Тому немає значення статусу у відносинах із Москвою. Росія ніколи не була дружньою до нас державою. Тому сподіватися на добру, безкорисливу Росію – це велика омана й ілюзія. Багато хто віє на це роками. Врешті-решт, сподіваюся, що нинішня ситуація відкрила на це очі тим, хто мав такі ілюзії. У мене таких ілюзій не було. Взаємини між сусідами за визначенням мають

бути добросусідськими, але Росія поводить себе іншим чином. Тому нам треба зрозуміти, що надії ні на кого немає, що ми опинилися сам на сам з агресором, який до того ж є однією з найбільших країн у світі й має статус ядерної держави, діючого члена Ради Безпеки ООН. Ми залишилися наодинці. Як видно з поведінки наших партнерів, ані в ЄС, ані за океаном ніхто не поспішає надавати нам військову допомогу.

Тому я вважаю, що ми як держава повинні добиватися насамперед членства у НАТО. Ст. 5 Вашингтонського договору гарантує безпеку: вона говорить, що напад на одну із країн Альянсу вважається нападом на всіх його членів.

Інший варіант – це укладення союзницького договору зі США. Такі договори з Америкою мають Японія, Південна Корея, Індія, Ізраїль. Ось два шляхи.

Решта – фікція. Зокрема й так званий статус нейтральної держави або позаблоковий статус. Події показали, що навіть проголошений із бійкою у Верховній Раді «позаблоковий статус», який ініціював Янукович зі своєю бандою, взагалі нічого не дав... Крім окупації Криму та агресії.

У. Т.: Коли ви говорите про те, що «США повинні були б надати нам зброю»...

– Нам ніхто нічого не повинен. Це могло б відбутися, якби Україна була членом НАТО. Повинні були б, виходячи з політичних гарантій, її надати держави-гаранти нашого суверенітету й територіальної цілісності за Будапештським меморандумом – США та Велика Британія, але цього не сталося...

У. Т.: Чи може Україна аргументувати недієздатністю Будапештського меморандуму необхідність передачі зброї?

– Цей меморандум перекреслений діями Росії та бездіяльністю США. Він уже не аргумент. Сьогодні на порядку денному конкретні дії, а не декларації перед ЄС та Сполученими Штатами. Коли щодня гинуть українці й здійснюється агресія спосібом надання зброї, коли щодня відбуваються обстріли, потрібні дії, а не декларації. ■

БІОГРАФІЧНА НОТА

Борис Тарасюк – український дипломат, міністр закордонних справ України (1998–2000, 2005–2007). Співпрезидент Парламентської асамблеї Євро-НЕСТ. Засновник і директор Інституту Євро-Атлантичного співробітництва та голова громадської ради часопису «Євро-атлантика». Лідер Народного руху України (2003–2012), від 2013 року заступник голови фракції ВО «Батьківщина». Голова підкомітету з питань співробітництва з НАТО та Міжпарламентською конференцією з питань спільної політики безпеки і оборони Європейського Союзу, питань Східного партнерства та ПА Євро-НЕСТ, Комітету Верховної Ради з питань європейської інтеграції. Народний депутат України IV–VII скликань

Недомобілізація

Українське суспільство визнає, що перебуває в стані війни, однак поки що не бажає повністю мілітаризуватися

Автор:
Богдан
Буткевич

Уже понад три місяці Україна перебуває в стані війни, проте де-юре ми й досі живемо нібито мирним життям. Хоча є певна категорія людей, які намагаються й справді поводитися так, ніби нічого не сталося. Наше суспільство, з одного боку, показує дива мобілізації, громадської активності та свідомості, а з другого – абсолютно протилежні приклади безвідповідальності, інфантильності й просто байдужого ставлення до бойових дій, що точаться на Сході країни. Хоча з кожним днем ступінь залученості людей у війну стає дедалі більшим. **Тиждень** вирішив розібратися в тому, як українці ставляться до подій на Донбасі й наскільки вони розуміють сутність ситуації в Україні.

ВІЙНА В ГОЛОВАХ

«У класичному визначенні в нас війни немає, – пояснює Віктор Чумак, нардеп від УДАРу та колишній військовий, генерал-майор у відставці, що одним із перших серед політиків став називати події на Сході війною. – Адже формально відсутня країна-агресор, яка офіційно оголосила б нам війну, котру ми офіційно визнали б такою, з якою вели б офіційну ж збройну боротьбу, з якою розірвали б усі дипломатичні відносини, повністю замкнули кордони, заблокували будь-яке транспорт-

не сполучення, закрили всі підприємства з російським капіталом чи російської власності на своїй території і так далі. Так, за визначенням із підручника історії, війни немає, але настав час його переписати, бо вона може бути гібридна, асиметрична, нового типу тощо. Фактично є країна-агресор, яка розв'язала з нами війну нового типу неофіційними збройними силами, зокрема найманцями, парамілітарними формуваннями, у складі яких чимало громадян України. Найгірше, що абсолютно незрозуміло, як діяти в умовах міжнародного права під час такої війни, яка зараз реально точиться в країні. Вона ведеться не тільки в суто військовій сфері, а й в енергетичній, інформаційній, економічній. І це все війна, без усяких еківоків».

За інформацією агенції Reuters, «Червоний Хрест», провідна організація в плані пошуку правильних формулювань щодо сутності конфліктів, визнав, що Україна перебуває в стані війни. Думка українців стосовно подій у власній країні не відрізняється від погляду з-за кордону – хіба що певна категорія мешканців Сходу все ніяк не хоче зізнатися собі в повному краху звичної картини про «дружбу народів» та «братську Росію».

«В українському соціумі є чітке усвідомлення війни та її

невідворотності, – стверджує Євген Головаха, заступник директора Інституту соціології НАНУ з наукових питань. – Як і розуміння того, що вона нав'язана збоку, зовнішніми силами. Тож переважна частина суспільства визнає її. Є й дві маргінальні позиції. Перша – позитивний погляд на війну як на процес, що сприятиме гуртуванню української нації, бо перекує її свідомість в умовах важких випробувань. Цей погляд поширений серед найбільш національно орієнтованої частини суспільства. Якщо говорити територіально, то це насамперед Галичина та Київ. Друга позиція переважно донецька, яка полягає в тому, що, мовляв, це політики всіх посварили, ні війни».

Окремо варто розглянути феномен Дніпропетровська, який зараз демонструє чи не більший патріотизм та самовідданість, ніж традиційно Львів і Київ. «Якщо говорити про Дніпропетровськ, то, окрім впливу пана Коломойського, я схилиюся до прагматичного пояснення вибуху патріотизму й лояльності до української ідеї та активної роботи на перемогу у війні, – стверджує Євген Головаха. – Люди на прикладі сусіднього Донбасу дуже чітко побачили, що їх очікує в разі такого розвитку подій, як у східних областях. Найважливіше, якщо говорити про Дніпропетровськ, Харків, не кажучи вже про Одесу, – це те, що мовчазна більшість обивателів просто боїться того кошмару, який зараз панує на Сході. Вони вжахнулися донецької охлократії та русофільства. Тому будь-які спроби розкачати ситуацію там наражаються на серйозний опір, натомість велику підтримку мають дії з наведення ладу та порядку. Ну й не варто забувати, що саме Дніпропетровщина та Запоріжжя є колискою козаччини й махновщини, і цей вільнолюб-

ний дух, незважаючи на радянські часи, зараз прокинувся».

КРЕАКЛИ Й МАНКУРТИ

Якщо говорити про ставлення до війни залежно від віку та належності до тієї чи тієї верстви суспільства, то тут спостерігається цікава картина. «Рушійною силою і становим хребтом вектора боротьби проти Росії є ті самі «креакли» й середній клас, які фактично були головними дійовими особами на Майдані, – стверджує суспільствознавець Сергій Струтинський. – Саме ці прошарки становлять основу добровольчих з'єднань і волонтерських організацій, які допомагають фронту. Їхній вік – від 20 до 40». Однак показовою тенденцією є те, що переважна частина так званих класичних радянських людей 1955–1970-х років народження, які у своєму житті найбільше бояться хаосу, якраз його й побачили в діях Росії на Сході. Вони однозначно виступають проти кривавого безумства, у яке намагається занурити країну Кремль, тому стали лояльними до українського проекту.

Хоча більшість українців розуміють, що вони живуть у стані війни, однак є чимало тих, хто зовсім не палає бажанням переводити своє життя на воєнні рейки. Вони спокійно їздять відпочивати, викладаючи веселі фотографії з мандрівок, ходять по ресторанах, живуть так, ніби нічого не змінилося. «У такому типі поведінки проглядається не фаталістично-ремарківське бажання «жити сьогодні, ніби це останній день», – пояснює психолог Надія Артишко. – Це радше інфантілізм і брак громадянської свідомості – деякі люди або бояться пускати війну в своє життя, або свідомо не роблять цього через винятковий егоїзм і відсутність емпатії. Прикметно, що йдеться передовсім про молодь від 20 до 35. Представники старших поколінь і через пережитий досвід, і через усотану з материнським молоком у радянські часи військову парадигму мислення не можуть бути байдужими до війни. А ось молоді манкурти, виховані у споживацтві, можуть. Цікаво, що переважна частина такої молоді належить до заможної частини суспільства, котра звикла жити на широку ногу й не бажає міняти

Чи повинна Україна повністю закрити кордон із Росією

свій особистий комфорт ні з яких патріотичних міркувань, що є для неї дикими й смішними. Хоча все ж здебільшого суспільство вже зараз готове морально до війни, тобто ладне допомагати фронту, терпіти труднощі тощо. Особливо ті молоді люди, які мають винятково високий патріотичний дух».

Однак тут дуже важливо визначити, де пролягає межа між мобілізацією та мілітаризацією суспільства, яка теж не є позитивним фактором. «Власне, найбільша дилема, яка зараз стоїть перед Україною – мілітаризуватися остаточно чи ні, – аналізує суспільствознавець Сергій Струтинський. – З одного боку, і це

переорієнтувати на процес творення. Варто враховувати, що гранично мілітаризоване суспільство зазнає дуже важкої соціопсихологічної травми, вплив якої потім буде розтягнутий на покоління. Найкраще свідчення – сучасна Росія, яка так і не пережила травми від Другої світової війни».

Україна, на щастя, досі не перетворилася на єдину велику військову колону. «Хоча ситуація може дуже швидко й докорінно змінитися в разі введення воєнного стану та загальної мобілізації, – пояснює Євген Головаха. – Два-три місяці – й ми не впізнаємо ні країни, ні людей. Звичайно, у психологічному вимірі війна – це завжди стрес і травма. І чи варто зараз переводити суспільство остаточно на воєнні рейки, мають вирішувати виключно військові професіонали».

«Суспільство в Україні переважно мобілізоване, – підсумовує Віктор Чумак. – Навіть в Ізраїлі, який живе, по суті, в стані постійної війни, так само не всі ходять колонами, люди не на передовій радіють життю. Так, можна побачити дівчину з автоматом просто на вулиці, але це пов'язано не з граничною мілітаризацією суспільства, а з тим, що там є загальний військовий обов'язок. І та дівчина не на війні, а просто йде з якоїсь підготовки чи вправ. Тож не треба, щоб усі бігли на фронт у камуфляжі. Цілком достатньо, щоб кожен робив власну справу на своєму місці. Але максимально мобілізовано та чесно». ■

РУШІЙНОЮ СИЛОЮ І СТАНОВИМ ХРЕБТОМ ВЕКТОРА БОРЬБИ ПРОТИ РОСІЇ Є ТІ САМІ «КРЕАКЛИ» Й СЕРЕДНІЙ КЛАС, ЯКІ БУЛИ ГОЛОВНИМИ ДІЙОВИМИ ОСОБАМИ НА МАЙДАНІ

факт, про який кажуть усі, хто виїздить із зони збройного конфлікту, більша частина країни живе так, ніби ніякої війни немає. Так, десь там стріляють, але нас це поки що не обходить. Зрозуміло, у такому ставленні є й певний вплив національної ідеології. З другого – у тому є й позитивний момент. Адже перетворити все суспільство на «країну на марші» не так і складно. Натомість дуже важко буде таку країну з цього стану виводити й

Південний кордон

Як підтримує українських військових Південь і які настрої панують у містах регіону

ФОТО: REUTERS

Автор:
Валерія
Бурлакова

«Правительственные войска» – так уперто називає українську армію один із найпопулярніших одеських новинних сайтів, «Таймер», який, кажуть, належить одіозному лідерові партії «Родіна» Ігорю Маркову. Щоб пересвідчитися в небезпідставності «чуток», варто зазирнути до розділу «Інтерв'ю». З останніх 10 розмов журналістів видання три саме з одіозним проросійським політиком. «Юго-Восток не сдастся», – запевняє він одеситів. «Не сдастся», – вторить «Таймер». І вперто називає проросійських терористів «повстанцями», у новинах нерідко посилаючись на інформацію із власних джерел серед бойовиків...

«Сепаратистів у місті зараз майже не видно. За останній час вони наважилися хіба що на підпали відділень «Приватбанку» на околицях. Окрім того, де-не-де можна побачити написи на стінах: «ДНР», «Новоросія» тощо», – розповідає *Тижню* одеський націоналіст Костянтин Василець. Каже, що підтримкою хлопців на Сході в Одесі опікується здебільшого молодь із середовища націоналістів та футбольних фанатів.

Є одесити й на передовій. Не тільки у ЗСУ (в місті, до речі, подійкують про масштабний призов: нібито вже наступного тижня військомати мають «зацікавитися» 4 тис. одеситів віком до 45 років), а й у лавах добровольчих батальйонів. Це, зокрема, «Азов» та «Січ».

Водночас певні питання викликають одеські батальйони територіальної оборони – їх два. Саме на них, розповідають активісти, нібито зосереджує свою увагу міська влада (доволі сумнівна, адже мером тепер є регіонал Геннадій Труханов). «Ці підрозділи не публічні, – зауважує Костянтин. – Є інформація, що зараз частина одеських бійців із їхнього складу поїхала на Схід... Але ми не розуміємо, хто там служить. Не знаємо їх. Там немає людей, які, скажімо, були в Самообороні одеського Майдану. Немає наших хлопців – а вони намагалися потрапити туди! Їм не те щоб відмовили, але й не відзвонилися. Деталі функціонування цих одеських батальйонів для міста є таємницею».

Інше південне українське місто – Херсон – свого часу так і не зміг відвідати після «теплого прийому» в Миколаєві Олег Царьов. І, здається, йому пощастило.

Адже Херсонщина була й залишається згуртованою та проукраїнською. І, здається, активнішою за Одесу, яка свого часу відбила атаку сепаратистів. Можливо, річ у тому, що поки на одеських пляжах про війну не нагадує ніщо, в Херсонській області вона доволі актуальна: на справжніх, а не умовних, як у багатьох центральних регіонах, блокпостах тут чергують українські військові. Зовсім поруч окупований Крим.

«Херсонці, репостніть! Військові просять холодильники б/в, – звертається з черговим проханням до земляків місцевий активіст Євген Матковський. –

Самі розумієте, яка там неймовірна спека, все псується. Сьогодні Олег Гаврилко відвіз деяку гуманітарку їм. Бойовий дух у них на високому рівні, готові їхати й утложити сепаратив, частина їх уже передислокувалась на Схід».

Каже, допомагають охоче. «Херсонці, як і більшість українців, люди з великим добрим серцем, – усміхається Євген. – Ще під час подій на Майдані жителі міста активно зносили гуманітарну допомогу для відправки в Київ тим, хто боровся проти тирана. Нині просто змінилася географія допомоги: вона йде вже нашим солдатам Збройних сил, які воюють проти кремлівського карлика. У міру можливостей допомагаємо й бійцям, які стоять на кордоні з Кримом, і тим, що в зоні антитерористичної операції. Для прикладу: нещодавно небайдужі люди, дізнавшись, що частини, які дислокувалися на Херсонщині, перекидатимуть на Схід, зібрали кошти й закупили прилади нічного бачення».

«Сьогодні можна з певністю сказати, що звичайні херсонці вже зрозуміли: на Сході країни відбувається не АТО, а повноцінна війна, – розмірковує хлопець. – Адже ми встигли поховати чимало своїх земляків, які полягли на Сході в боротьбі за Україну».

Це, зокрема, командир взводу 128-ї окремої механізованої гірсько-піхотної бригади Віталій Беліков, 28-річний солдат із бригади ВДВ Олег Лифинцев, що загинув у збитому біля Луганська літаку Іл-76, батько трьох дітей Андрій Тихолоз, який дістав вогнепальне поранення під час бойового вильоту в складі екіпажу гвинтокрила Мі-8 у районі АТО... Наразі херсонці – як у ЗСУ, так і у складі добровольчих батальйонів – воюють за нашу країну пліч-о-пліч із побратимами з різних її куточків.

Сепаратисти? «Є парочка «підпільних», – визнає Євген. – Але публічно вони перестали вилізати в місті. Останні їхні акції були ще разом із КПУ, під час безрезневих подій у Криму, але в Херсоні вони активно «накривались» проукраїнськими акціями...

Жодного разу вони не зуміли ніде трикоleur вивісити», – з усмішкою додає хлопець. ■

Перекувати орала на мечі

Центральна Україна мілітаризується, прощається із загиблими земляками й долучається до волонтерських ініціатив

Майдан у Смілі починався з однієї людини. Щодня самотній протестувальник виходив на площу з державним прапором і табличкою «Майдан, я з тобою! Я – Сміла». Відчайдушний індивідуальний протест у 70-тисячному місті на Черкащині вразив багатьох, на підтримку чоловіка навіть виходили українці в Парижі.

Через майже вісім місяців похорон Євгена Войцехівського зібрав на головній площі понад 3 тис. людей. Командир підрозділу «Холодний Яр», доброволець батальйону «Айдар» загинув на Луганщині під час обстрілу комедатури міста Щастя. Свого часу Євген служив у десантній частині Болграда, воював у Югославії. «Таких, як він, у Смілі було чимало, однак більшість хлопців із бойовою вдачею не дожили до нинішніх подій. Хтось помер у бійці, хтось – від кулі, працюючи в охоронних структурах. Тепер вони могли б показати себе у війні, але, на жаль, не судилося», – каже місцева жителька Марина.

Євгена проводжали як героя. Багато національної символіки, прапорів. Синьо-жовті кольори нині – найпопулярніша гама в місті, ними пофарбували лавочки й мости, що роками стояли як застиглий символ радянської сірості й безбарвності. Що ж змусило типове советизоване місто Центральної України змінитися? Від початку Майдану, коли одиночний пікетник наражався на погрози побиття, відбулося чимало подій, які суттєво вплинули на настрої Сміли й загалом Черкащини. Пасивність почала вивірюватися вже в розпал Революції гідності. Приміром, у розповідях кримських тітушків про злих «бандерівців», які завадили їм доїхати до Києва у найзапекліші дні протистоянь, фігурували не жителі Західної України, а селяни Черкащини. Тоді напористі миролюбні аграрії виставили на їхньому шляху борони й імпровізовані блокпости, не пустивши до Києва щонайменше з десятком автобусів. Коли ж почалися сепаратистські заворушення, було очевидно, що поява бодай однієї людини з «колардською» символікою в центрі Черкас абсолютно нереальна.

**Автор:
Наталія
Петринська**

Не лише Черкащина, а й Центральної України загалом зараз ніби повертає втрачену пам'ять. Козаччина, Холодний Яр нині надзвичайно актуальні для місцевих жителів. У донедавна аморфному регіоні зі стереотипізованим нальотом «грецькосіїства» шириться хвиля українського патріотизму, щедро замішаного на історії місцевого збройного спротиву. Сплеск патріотизму, найпомітніший у Дніпропетровську, який донедавна вважався зросійщеним містом, охопив і Кіровоградщину, й Полтавщину, й Черкащину, й Вінниччину.

Усе це впливає і на ставлення до війни на Сході. В центральних областях з'явилися місцеві активісти, які збирають допомогу для учасників АТО, добровольці територіальних батальйонів. До батальйону «Кіровоград» ввійшли 150 бійців переважно від 18 до 30 років. Протягом двох місяців хлопці проходили вишкіл, і тепер дислокуються на Сході. 18 липня після місяця посиленого тренування в зону АТО вирушив батальйон «Полтава». На передовій нині й батальйон «Вінниця». Батальйон «Черкаси», як повідомляє місцева ОДА, зараз посилює оборону та охорону державного рубежу.

На жаль, жителі Центральної України рахують людські втрати. Найбільше їх на Дніпропетровщині – мінімум 40 чоловіків. Від початку війни на Сході загинуло дев'ять військових із Полтавщини, понад 10 – з Вінниччини. Кіровоград теж хоронить жертв терористів: 15 липня під Ізвариним Луганської області загинули вісім військових кіровоградського 3-го

окремого полку спецпризначення. У селищі Оршанець на Черкащині нещодавно прощалися з полковником Ігорем Момотом (посмертно нагороджений званням генерал-майора), який загинув під час обстрілу з «Граду» колони прикордонників (загалом область втратила більш як 10 чоловіків).

Окрім фізичної участі у війні на Донбасі, жителі Центральної України долучаються до гуманітарних ініціатив. Купують спорядження військовим, здають кров для поранених, везуть продукти для звільнених українською армією міст. Місцеві волонтери жартують, що «гуманітарка» – найулюбленіший вид допомоги аграрного регіону, адже харчових продуктів тут не бракує. Своєрідний рекорд установили полтавці, які надіслали в зону АТО понад 60 т продуктів. Щоправда, на відміну від Києва, у маленьких містах Центральної України є суттєві проблеми з координацією. Через меншу популярність соцмереж про більшість громадських ініціатив люди дізнаються в магазинах і на базарах, а основним джерелом інформації є ТБ. За даними місцевих активістів, найактивніше люди долучаються до акцій, пов'язаних із забезпеченням внутрішніх переселенців.

Звісно, не все ідеально, тут є незначний відсоток населення, здебільшого у промислових районах, який ностальгує за совком і симпатизує Росії, але далі кухонних розмов його настрої не поширюються. Є і традиційна недовіра до влади, яка часто виливається в нарікання щодо перебігу війни та риторичне запитання: «За що вмирають наші хлопці?» Але, попри все, Центральна Україна поволі пристосовується до нових реалій. Аграрний регіон вкотре перековує орала на мечі, позбувається пасивності й формує своє оновлене обличчя. І це вже не самотнє обличчя протестувальника біля пам'ятника Леніну на центральній площі Сміли. До речі, вождя там уже немає. Як і в більшості міст і містечок Центру. ■

ЧЕРКАЩИНА ЗАРАЗ НІБИ ПОВЕРТАЄ ВТРАЧЕНУ ПАМ'ЯТЬ ПРО КОЗАЧЧИНУ І ХОЛОДНИЙ ЯР

Згідно з офіційною статистикою, на Черкащині тимчасово облаштувалися близько тисячі осіб із Криму та Сходу, в Кіровоградській області – понад 260 із окупованого півострова та понад 750 – із Донбасу, у Полтавській – близько 2,5 тис., у Вінницькій – більш як 1,6 тис.

Справа кожного

Як Київщина сприймає війну на Сході

Боець 2-го батальйону оперативного призначення Національної гвардії Сергій (третій зліва) вважає, що проти українців на Сході воюють професійні кадрові військові з РФ

Автор: Вікторія Бірюкова

Коли до міста одна за одною стали прибувати труни з фронту, когось це довело до цілковитого розпачу, когось змусило активуватися понад силу, а когось не на жарт розгнівило: «Чому наші діти мають просто гинути?!» І про це говорять усюди: в маршрутках, на роботах, на вулицях, зі знайомими й незнайомими...

Нещодавно мала приємну зустріч із бійцем 2-го батальйону оперативного призначення Національної гвардії України Сергієм. Після того як у Слов'янську замайорів жовто-блакитний прапор, він приїхав додому, в Білу Церкву, у 10-денну відпустку. Хлопець радо поділився своїми спостереженнями та розповів, якою бачить цю війну. «Мене, якщо чесно, вразив Донбас. Я очікував побачити шахти, терикони, всюди напів'яних шахтарів... Насправді все не так, – розпочав зі своїх головних відкриттів. – Там пшеничні поля від горизонту до горизонту. І люди не надто від нас відрізняються. Єдине, що справді більше російськомовних. У нашому батальйоні багато дуже різних людей. Один наш хлопець, наприклад, відслужив п'ять років у французькому Іноземному легіоні, а коли почалася ця війна, покинув службу там і приїхав за-

хищати свою країну. Зараз проти нас воює професійна армія. Це вже не як раніше, коли були лише п'яниці. Два постріли з танка – два наших БТР горять. Це означає, що там сидів не якийсь йолоп, а професіонал військової справи. Якщо бути відвертим, там уже давно немає тих «ополченців», наркоманів та алкоголіків. Усі вони вже порозбігалися. Зараз проти нас воюють професійні кадрові російські військові. Що стосується Слов'янська... Бойовики самі пішли звідти. Вночі зібралися, вишикували колону й пішли з міста. Якби вони вирішили тримати оборону, то все це там тривало б ще не місяць і не два. Тому терористи терористами, але їхні дії дуже професійні, швидко з ними не впоратися. Так, вони спочатку давали зброю місцевій «благоді», але ж які з них бійці – вони гинуть у перші хвилини бою, їх уже майже не лишилося. Зараз населення лояльніше до української армії. Було таке, що на блокпосту бабуса кинулася мені на шию, бо побачила український прапор, і каже: «Наконець-то ми к вам добрались». Так було не один раз. Іноді під словами «ополченці» та «сепаратисти» мають на увазі те, що це місцеві мешканці повстали проти нас. Ні. Ядро сил, які воюють проти нас, – кадрові російські офіцери, диверсанти. І вони вже формують навколо себе місцевий криміналітет. А нормальні люди давно з усім розібралися і вже на нашому боці».

Людмила Григорівна, вдова, що зараз залишилася з донькою та онукою, відправила сина Олександра на війну ще в березні. Й одного дня вона отримала звістку: «Ваш син зараз у реанімації в Дніпропетровську. Він наклав собою юнака, ховаючи його від вибуху. Стан тяжкий. Маєте бажання – приїжджайте».

«Це сталося 28 червня. Мій син побачив, що на його друга, 18-річного хлопця, летить граната, й наклав собою, бо був у

бронезилеті... – розповідає Людмила Григорівна. – Першу допомогу надали хлопці, саме вони вимагали, щоб його доставили до лікарні гвинтокрилом. Так все і сталося. Добу в нього не припинялася кровотеча. У шпиталі йому зробили дві операції, п'ять днів пробув у комі. З Дніпропетровська Сашка направили до Одеси, зараз лікується там. Легені повністю пробиті, він підключений до апарата штучного дихання. Урятував одне життя, і йому Бог подарував друге. Мені давали 99%, що син помре. Але він вижив! Держава зараз не дає ні копійки допомоги, а дитину ж у мене забрали... Зараз Сашко вже почав говорити, ходити. Але особливо нічого розказувати не хоче: «Все добре, мамо».

Зараз, мабуть, як ніколи ще від першого дня Майдану, активувалися волонтери (а з цим проблем на Київщині не було ніколи). Допомагають усі. Причому роблять це вже більш організовано та грамотно. Викристалізувалися лідери, які не раз за такий буремний час виправдовували довіру до себе. Навколо них скупчуються й інші не позбавлені ініціативи мешканці. Однією з таких є активістка Ірина Кисельова.

«Кожну звістку про загибель нашого бійця беру дуже близько до серця, – каже жінка. – Вони всі мені як брати, за яких дуже переживаю, саме тому допомагаю військовим у міру своїх жіночих сил. Адже це наша війна. Мене якось запитали, навіщо ви їдете туди, якщо у вас там ніхто з близьких не воює? А невже це війна тільки тих, хто там воює, та їхніх близьких? За що там хлопці борються? Для себе? Вирішили погратись у війнушки? Здається, люди не розуміють, що відбувається, або не хочуть розуміти. Щоб ми могли спокійно жити, хлопці віддають свої життя. Багато спілкуюся з військовими й помітила одну надзвичайно важливу річ. Не така страшна війна, як наша байдужість. От ви придивіться уважно, що відбувається в містах, де все мирно й тихо. Люди розмовляють про відпустки, хто куди поїде відпочивати (Єгипет чи Таїланд?), куди сьогодні піти ввечері. І це в країні, де йде війна...» ■

Війна близько, війна далеко

Тиждень опитав сумчан про їхнє ставлення до подій на Донбасі

Автор:
Владислав
Івченко

У Сумах від часів утечі Януковича не було навіть жодного мітингу сепаратистів, не кажучи вже про якісь їхні активні дії. Але близькість до кордону з Росією, до якого година їзди танком, а також похорони загиблих в АТО (співробітник СБУ, колишній беркутівець та офіцер-десантник) не дають місту забути про війну на Сході. Суми й не забувають. Там діє одразу кілька груп, що збирають допомогу місцевим артилеристам та добровольцям, що воюють на Донбасі. На багатьох будинках і машинах майорять державні прапори. Розмов про війну багато, і всі мріють, щоб АТО швидше закінчилася з якомога меншими втратами. ■■

Прикордонна Сумщина захищається від Росії ровом

Наталка Миропільська, активістка:

Я думаю, що про справжні причини війни знає зовсім небагато людей: був це заздалегідь розроблений план чи спонтанна реакція Росії на самостійний вибір українців. Яка різниця? Є об'єктивні факти, що РФ анексувала частину України і сприяє воєнним діям в іншій її частині. Ми піддалися агресії і змушені захищатися. А чим усе закінчиться, невідомо взагалі нікому. Багато залежатиме від того, які висновки зробить із ситуації світова спільнота, бо хоч би як відчайдушно не воювала наша армія, але Росія – занадто сильний та небезпечний ворог, і потенційно не тільки для України, щоб перемогти його лише нашими силами. Європейці сподіваються, що коли не дивитися в бік України і РФ, то проблема якось сама вирішиться. Настав час їм зрозуміти, що це не так.

Ірина Стегній, громадська діячка:

На мою думку, причина війни в тому, що Росія не хоче втрачати Україну зі своєї зони впливу. Раніше все було гармонійно: РФ впливала на процеси в нашій країні, й це всіх влаштувало: і її, і нас, і Європу, і США. Бо це та славнозвісна «стабільність», якої всі прагнуть. Тепер ця гармонія порушена прагненням українців вийти із зони впливу або хоча б віддалитися. Росія й особисто Путін з їхньою імперською психологією не можуть цього допустити. Думаю, вони бояться відцентрових процесів у самій РФ, коли республіки побачать, що центральна влада не така вже велика і сильна. Хочеться вірити, що війна скоро закінчиться, Україна вступить до Євросоюзу та НАТО й навчиться жити з агресивним ворогом по сусідству. Але на такий ідеальний варіант надії мало. Принаймні найближчим часом. Путіну вже не треба турбуватися про репутацію в очах світової спільноти. Його репутація загинула на борту пасажирського літака. Тому варто готуватися до найгіршого сценарію, сподіваючись на кращий.

Олександр Такул, громадський діяч:

Ставлення однозначне: Донбас – це Україна. І якщо не брати до уваги неефективне командування, зраду генералів, відсутність логістики, то війна як війна. Але одне мене бентежить: що буде після перемоги? Чи є в нас стратегія щодо регіону? Чи не стане це українською Чечнею, що буде завжди ворожа до нас, а ми справно платитимемо щомісячну данину, як Київська Русь платила Батю? Я думаю, що потрібно провести процедуру підтвердження громадянства по всій країні від Ужгорода до Луганська. І позбавити його всіх, хто нелояльний до України. Нехай собі живуть тут, якщо хочуть, але ані права голосу, ані пільг, ані інших преференцій не отримують. Це буде як мінімум чесно щодо українців. Принаймні голосувати вони не зможуть, тож Янукана більше при владі не буде.

Геннадій Мінаєв, колишній міський голова:

У частині Донецької та частині Луганської областей триває війна цивілізації з російськими та проросійськими варварами. Загальна маса населення, задурманена пропагандою про великий братський народ і крвожерливих дитячих розпинателів «бЕндеровців», на боці терористів, бо на Донбасі ніколи не було української влади, навіть у 2005–2009 роках, а «Донбас усіх годує». Свого часу опозиція (нинішня і позаминула влада) палець об палець не вдарила, щоб ідеологічно працювати з простими людьми в тому регіоні. Зате славно «працювали» КПУ і ПР. Зараз усі пожинаять гіркі плоди, передусім саме мирне населення. Лікування Донбасу буде важким, зокрема й у фінансовому плані, довгим і болючим. Якщо, звичайно, Путін не введе «миротворчі» війська «Русского міра». Тоді проблема посилиться на найближчі десятиліття.

Юрій Петрушенко, викладач:

Воювати необхідно, коли мирні шляхи вичерпані. В Україні так і сталося. І це все правильно, якщо розглядати її як територію. Проте якщо сприймати Донбас не як територію, а як людей, то мимоволі постає багато питань: навіщо воювати за тих, хто підтримує ворога. Я вірю в перемогу у війні за територію Луганська і Донецька, проте війна за людей після цього не завершиться.

«Віддати шматок української землі ми не можемо»

Що галичани думають про війну на Сході

Відстань від Слов'янська до Львова – приблизно тисяча кілометрів, але закон «трупокілометрів» тут не працює. Війна на Донбасі відчувається на Галичині так само близько. Може, не так, як у самому Слов'янську чи Донецьку, але не менш боляче. Труни з близькими, похоронки і біженці вже стали реальністю. «Війна – це страшно, – каже студентка зі Львова Квітка. – Ніхто не подумав би, що таке станеться в наш час. Досі не вкладається в голову. Це трохи далеко від нас і, може, не так сприймається, як там, на місці, але багато наших туди їдуть, і від того дуже боляче».

«Розповідаю бабці, що росіяни на Східну Україну прийшли, – ділиться Ярина з Тербовлі. – А вона мені каже: «Вони чого до мене не прийшли? Знаєш чого? Бо я перша стояла біля вилами. Най би стріляли, але я одного таки заколола б». «Якби в Тернополі чи Львові з'явилися ці виродки, я кидав би роботу і йшов би їх бити, бо маю що захищати, – каже Роман зі Львова. – Вже б УПА з'явилась... А ті східняки дивилися, роззявивши роти. В них у голові ще сидять соціалізм і комунізм гібридний». «Коли б та зелена нечисть прийшла до мене в місто, – вторить йому ще один львів'янин, батько трьох дітей, – вибору немає. Я йду на базар, ліваком, правдами-неправдами, купую шмайсер або щось краще і йду стріляти». «До столиці привезли тітушків, і що зробили кияни? – аналізує Ярина. – Повиходили й не пустили їх. У кожному дворі чоловіки вла-

Автор:
Роман Малко

Спочатку Львівщина прихистила тисячі переселенців із Криму, тепер настала черга приймати людей із Донбасу

штували самооборону. Чого так не вчинили в Луганську чи Донецьку? Цей Схід із подвійним дном: куди вітер подме там і добре. Я їм не вірю».

У західняків до східняків і справді різне ставлення, як і до війни на Сході загалом. Люди чітко розуміють різницю між собою, проте й адекватно оцінюють ситуацію. З одного боку, не дуже довіряють тим, кого приймають як біженців, а з другого – розуміють, що українці – це такі один народ, Україна – спільна земля і бити ворога всім миром – єдиний вихід із ситуації. Хоча, звичайно, є нюанси.

«У мене є знайомі, які твердять, що це не наша війна. Вони, з одного боку, кажуть, що треба захищати всю територію України, але коли їхніх чоловіків мобілізують, то починається паніка. Їх можна зрозуміти», – розповідає Квітка. «Треба починати з того, що воювати мусять ті, хто вміє, – переконана Ярина. – Мій чоловік не піде воювати, бо він не вміє цього робити. Просто так забирати наших хлопців, бо підходять по віку, не годиться. Таке враження, що беруть людей, які не можуть за себе постояти, а в цей час полковники відси-

джуються по штабах і нібито керують. Де ті військові, про яких постійно чуємо, що вони не мають квартир? Їх дуже багато, тисячі. Воює кілька тисяч. А решта де? Зараз настав час, будь ласка, проявляйте себе. У мене брат вісім років в Африці миротворцем заробляє величезні гроші. Побудував собі за цей час хати, накупляв машин. Так, це його робота. Але стривайте, відкличте його сюди, нехай він, маючи за спиною такий чималий досвід, іде та воює. Тобі дала твоя країна можливість навчитися воювати і, головне, заробити грошей, отже, повертайся і попрацюй безплатно кілька місяців на Батьківщину. Мого сусіда, соціолога з Теробовлі, забрали воювати на Схід. Зріст півтора метра. Не могли на нього костюм знайти. Це просто смішно. Половина вулиці плаче, а половина сміється. Скажіть, будь ласка, що він там навоює? Приблизно те саме, що і я, філолог. А приїде мій брат, який вісім років стріляв, був мінометником і, може, ще кимось, і вже якось пригодиться. Звичайно, коли поступкають у двері й скажуть: «Біда!», коли, не дай Боже, війна пошириться на всю Україну, ми всі підемо – і жінки, і чоловіки, і я теж, бо немає ради. Але зараз мені здається, що треба трохи мудріше все організувати, аби цього не сталося».

Обурення з приводу непрофесіоналізму керівництва армії зокрема і країни загалом у людей особливо відчутне. Війна війною, але саме ця зараза часто є причиною безглузвих смертей їхніх рідних та близьких. «Збираємо всім Тернополем гроші на бронжилети, каски, черевики, купуємо, а як сформували батальйон із двох сотень хлопців і взялися відправляти на війну, виявляється, що вони ідуть у кедах і домашньому одязі, – обурюється тернополянин Андрій. – Де ті броніки, форма і черевики, що купували?»

«Гроші ніби є, але нічого не можуть купити, бо бюрократія гальмує, – вторить йому Іванка зі Львова, – Хоча, коли війна, все мусить бути спрощено. Посилають хлопців умирати, а ті бюрократи витримують проце-

дури. Цікаво, чи вони так у мирний час дотримуються законів? Ще на початку я чула, як хлопці з Волині розповідали, що хоч і жонаті, але служили в морській піхоті й хотіли піти воювати. Пішли у військкомат і кажуть: дайте нам два тижні обстрілятися, щоб увійти у форму, і ми готові їхати. То їм відповіли, мовляв, яке обстрілювання, давайте на фронт, там обстрієтесь. А хлопці: ми гарматним м'ясом не хочемо бути. Тобто є люди, які мають бажання їхати, але їм ставлять перепони. Натомість беруть молодь без досвіду. У Львові всі зараз намагаються відкупити тих, кого мобілізують, бо вони їх там потренують тижень-два і кидають бозна куди».

«Я, наприклад, уважала, що війна в Криму не наша, – зізнається Ярина, – там більшість за Росію. Думала, що то була б дурниця посилати наших хлопців умирати за людей, які не хочуть жити в Україні. Але інша справа Схід. Вони там уже самі побачили, що з Росією «весело» буде і не треба їм цього бандитизму. Це є наші люди».

У Львові зараз багато біженців, розповідають місцеві. Є всякі. І такі, що намагаються працювати, й ті, що приїждять і кажуть: дайте допомогу. Порізногому буває. «Заможніші донецькі разом із сім'ями приїхали до Львова відразу як почалося, – каже Іванка, – і стали шукати де б купити якусь хату. За будь-які гроші купують. Не бентежить їх, що тут бандери. З одного боку, образливо, – роздумує жінка, – коли чоловіки зі Сходу приїждять зі своїми жінками й кажуть, що ми втекли, бо там стріляють, а наших хлопців натомість забірають туди воювати. З другого – якби завтра почалося в нас таке, я не впевнена, чи бігла б я кудись без чоловіка».

«Багато випадків, коли на біженців намагаються всі біди поспихати, – каже Квітка. – Іноді це справді небезпідставно, але часом і надумано. Чула випадок, як вийшла жінка із супермаркету у Львові, розгорнула морозиво у обгортку відразу кинула під ноги. Підійшла до неї дівчинка і каже: «Ви можете кинути в смітник, він поряд». А вона до неї російською: «Ти мені будеш указу-

вати?» З подальшої розмови виявилось, що приїхала зі Сходу. І це насправду так є, то трохи інша культура. Вони нахабніші, вважають, що світ крутиться навколо них».

«Знайома взяла до себе на квартиру жінку з трьома дітьми, – розповідає Іванка, – в якій чоловік лишився на Донбасі. Ми жартували: ти їх узяла, а він, може, там проти нас воює. Та запевняє, що ні, але каже, що вже замучилася з гостями. Вони зовсім інші, ніж ми, інша культура чи, може, її брак. Нахабні, сприймають усе як належне. Особливо не напружуються й нічим не переймаються. Знайшли їм квартиру у Винниках під Львовом, збрали гроші, оплатили на півроку, а вони поїхали, подивились, і їм помешкання «не понравилось, потому що маленькоє». Вирішили не перебиратися від неї, бо їм і «тут хорошо». Звичайно, «харашо»: квартира в центрі, прибрано, приготовано, випрано, то чого виїздити. Їм там у голову вбили, що вони шахтарі, у них найважча робота і вони нас «году-ють».

«Я точно знаю, що це люди не з мого світу, але віддати росіянинові шматок української землі ми не можемо. Це наша війна, це війна всіх, – резюмує Ярина. – Так не може бути, що

Станом на 15 липня 2014 року Львівщина прийняла понад

4,5 тис.

тимчасових переселенців з АР Крим та зони АТО.

Із них 3294 –

мешканці АРК (2094 – дорослі, переважно жінки, та 1200 – діти),

922 особи прибули з Донецької області й 379 із Луганської

НАЙБІЛЬШЕ ЛЮДИ ОБУРЕНІ НЕПРОФЕСІОНАЛІЗМОМ КЕРІВНИЦТВА АРМІЇ. САМЕ ЦЕ ЧАСТО Є ПРИЧИНОЮ БЕЗГЛУЗДИХ СМЕРТЕЙ ЇХНІХ РІДНИХ ТА БЛИЗЬКИХ

це у вас на Сході, то ви й воюйте. Це всіх війна, яка завтра може прийти до нас. Москалі як захочуть, то захоплять цілу Україну, і тоді не буде різниці Схід чи не Схід. Треба захищати».

Єдине, що ця війна зробила добре, – нарешті наш народ зрозумів, що москаль нам не друг, кажуть часто на Галичині. Тут це всі усвідомлювали, а на Сході жили ілюзіями, які тепер, дякувати Богу, розвіялися. І «немає на то ради». Війну ми виграємо, переконана більшість співрозмовників, бо на те також «немає ради». ■

П'ята війна

Бойові дії на Донбасі вже важко назвати інакше, окрім як російсько-українська війна. Останні події доводять, що з території РФ чиниться неприхована агресія. А після знищення терористами «Боїнга» над Торезом про це нарешті дізнався весь світ

Російсько-українська війна. Так дедалі частіше тепер називають військові дії в Донецькій та Луганській областях. Слово «сепаратисти», яке здебільшого звучало в перші дні конфлікту на Сході України, з настанням літа майже зникло з друкованих ЗМІ. Тепер переважно звучать словосполучення «російські терористи» або «проросійські терористи». Участь Росії, що спочатку вгадувалася лише за непрямыми ознаками, в останній місяць набула таких масштабів, що вже час говорити про пряме вторгнення Кремля.

Російська військова техніка, російська зброя, російські ракети – усе це щодня вбиває українських солдатів та мирних мешканців Донбасу. Кількість громадян РФ на фронті, схоже, вже перевищує кількість місцевих «ополченців». Принаймні всі

Автор:
Денис Казанський

найвідоміші вояки на кшталт Стрелка чи Мотороли представляють саме Росію. Українські громадяни, судячи з усього, присутні поміж лідерів руху лише номінально, щоб надати російській агресії бодай якогось вигляду внутрішньоукраїнського конфлікту. Реального авторитету представники Донбасу не мають і видаються відверто оперетковими персонажами. Денис Пушилін утік до Москви й умив руки, Павло Губарев стає об'єктом глузування для своїх же поплічників, про решту «уряду ДНР» узагалі говорити немає сенсу.

У мережі можна виявити безліч доказів присутності на Донбасі російських військових. Українські та російські блогери і журналісти багато разів публікували фотографії та особисті дані загиблих у Донецьку громадян РФ. Зокрема, під час бою

в аеропорту було вбито кілька десятків вихідців із Центральної Росії і кавказьких республік. За повідомленнями російських ЗМІ, серед загиблих були жителі Підмосков'я спецназівець Алексей Юрін та інструктор ФСБ Сергей Ждановіч.

Через місяць російські медіа повідомили про те, що в Москві поховали 14 військовослужбовців 45-го полку спецназу ВДВ, час смерті яких дивно збігся з активною фазою АТО на Сході України. Незадовго до цього вони були відправлені у відпустку. Про причини загибелі бійців офіційно нічого не повідомлялося, але вгадати їх не так важко. РФ не надрядно намагається приховати факт своєї присутності в Україні.

Крім того, є ще донські козаки на чолі з Козіциним, кавказці з Осетії, що також мають російські паспорти, російські націонал-соціалісти та інші найманці й добровольці із сусідньої держави. Є російські «Гради», що завдають удари з Гукова по українській території. Є російські «Буки», що збивають українські та міжнародні літаки. Усе це цілком однозначно дає зрозуміти: між РФ та Україною йде війна. Не оголошена офіційно, але з цілком реальними жертвами.

Популярний російський письменник Захар Прілепін, відомий своїми націоналістичними поглядами, нещодавно написав: «Якщо всерйоз, то в українських підручниках описуються чотири (чотири!) російсько-українські війни. Росіяни про них нічого не знають, але вони були, були».

І тут Прілепін має рацію. Насправді в російській версії світової історії не було російсько-українських воєн. Росіяни їх не визнають, трактують їх як сутички російських військ із якимись військовими формуваннями (спольщеною шляхтою, буржуазними націоналістами, бандерівцями, петлюрівцями та ін.) на території України, які в РФ не вважали офіційною українською стороною. Тож нинішня «дивна війна» не перший такий випадок. Їхні історики, приміром, не називають війною окупацію більшовиками УНР. Табуйованою темою в Росії є й Конотопська битва.

Теперішній конфлікт кардинально відрізняється від попередніх тим, що в цьому випадку не визнає своєї участі вже російська сторона. Є тільки якісь «ополченці», які, за словами Владіміра Путіна, «купили форму в военторзі», а разом із нею й зенітні установки, танки та ПЗРК. І в російському трактуванні подій, у російських підручниках вони не будуть названі російськими солдатами, відправленими воювати в Україну проти суверенної держави. РФ тлумачить і тлумачитиме ці події як громадянську війну, як новий локальний конфлікт, подібний до Придністровського, бо інакше доведеться визнати себе окупантом та агресором. Про роль російських шпигунів, російських спецслужб і російських найманців ми колись прочитаємо, швидше за все, у якомусь скандальному розслідуванні на кшталт «ФСБ підриває Росію», але вже точно не в шкільних підручниках і не в монографіях московської професури.

А ось Україну абсолютно не потрібно перекручувати реальність. Київ цілком може називати речі своїми іменами і має повне право вважати війну 2014 року вторгненням на свою територію російських військ. Україна – жертва військової агресії. Тепер це вже абсолютно очевидний факт, який неможливо спростувати. Достовірно відомо не тільки про російську зброю та російських диверсантів, частина яких вантажем 200 вирушила назад додому через кордон, а й про те, що російські військові завдавали артилерійських ударів по нашій території зі свого боку. Після таких фактів говорити всерйоз про громадянську війну можна хіба що в тому випадку, якщо Росія визнає місто Гуково українською землею.

Версія локальної усобиці настільки зручна Кремлю, що досить довго видавалася переконливою. Причому підтримувалася вона так майстерно, що в неї повірили й багато українців, які спостерігали за розвитком подій у ЗМІ. Навесні російські диверсанти та найманці професійно ховалися за спинами своїх донецьких маріонеток, лише зрідка з'являючись десь на других ро-

лях. Усілякі непрямі свідчення їхньої присутності, всі ці «поребрікі», фотографії із соціальних мереж не давали повного уявлення про російську участь у конфлікті. РФ незримо була поруч, але тоді вона ще не перла танковими колонами на позиції українських військ. Карти були розкриті трохи пізніше.

Нині в тих, хто говорить про громадянську війну між Києвом і Донбасом, хочеться запитати: а де ж у цій війні, власне, Донбас? Чому так званою ДНР у реальності керують люди, що приїхали з Москви та Придністров'я? Версія про так званих добровольців, як в іспанську громадянську, явно не витримує критики. У цьому випадку волонтерами на чужій війні радше видаються жителі Донецька і Луганська, якими керують російські командири, що відстоюють інтереси кремлівської верхівки. Якщо на самому початку донецького бунту в казки про стихійні загони ополчення ще вірилося, то після появи на сцені московського піарника Бородея, який брав участь перед цим в операції з окупації Криму, зрозуміло, що війна на Сході є такою ж громадянською, як, ска-

гали приєднання Донбасу до РФ і звали в регіон російські війська. Тоді на хвилі кримських подій здавалося, що росіяни ось-ось вторгнуться через східний кордон та блицкригом відсічуть від України весь Південний Схід.

Саме через таку загрозу революційний київський уряд, мабуть, і побоявся втручатися в ситуацію на Донбасі на перших порах. Армію в Донецьку область прислали, коли стало вже зрозуміло, що Росія воюватиме з Україною чужими руками, маскуючи свою агресію під народне повстання. На жаль, було вже пізно, і війну зупинити не вдалося. Фора, яку дістав противник, стала фатальною і коштувала життів сотням українських військових та мирних мешканців.

Чого могли б домогтися прихильники сепаратизму на Донбасі без допомоги Росії? Могли б гідно протистояти українській армії без голворізів Стрелкова? Могли б провести свій «референдум» без грошей Кремля? Як довго протрималися б без танків, ПЗРК, кавказьких бойовиків, «Градів» та вогневої підтримки з території РФ? Очевидно, що історія в такому разі виявилася б набагато коротшою. А може, не почалася б узагалі. Якби не з'явилися на Донбасі російські найманці й фанатики, бутафорські сепаратисти Донецька навряд чи зважилися б ушлутуватися у збройне протистояння.

Громадяни України, журналісти, політологи, чиновники та політики, як і російський письменник Захар Прілепін, усе ще не можуть звикнути з думкою, що на їхніх очах відбувається реальна війна між Києвом та Москвою. Аж надто неймовірним завжди здавався нам цей сценарій. Однак із кожним днем розуміння цього дедалі більше зміцнюватиметься в суспільній свідомості. Усі ми навчимося визнавати та пам'ятати нинішню війну.

Російсько-українська війна 2014 року, на відміну від старовинних книжкових переказів, утїється в пам'ять людей, які її пережили, назавжди. І вдавати, що її вигадали продажні історіки, вже не вийде. Тепер це сторінка нашої історії. І життя після неї вже ніколи не буде таким, як раніше. ■

Відео обстрілу українських військ з російської території дивіться тут:

РФ ТЛУМАЧИТЬ І ТЛУМАЧИТИМЕ ПОДІЇ В УКРАЇНІ ЯК ГРОМАДЯНСЬКУ ВІЙНУ, БО ІНАКШЕ ДОВЕДЕТЬСЯ ВИЗНАТИ СЕБЕ ОКУПАНТОМ ТА АГРЕСОРОМ

жімо, війна між радянською армією та РОА. Тобто жителі Донбасу в ній, звичайно, беруть участь, але як колаборанти, а не як незалежна сила.

Чи почалася б війна на Сході України без російського втручання? З повною упевненістю можна відповісти: ні. Усі безлади та масові вуличні акції на Донбасі від самого початку організовувалися в розрахунок на участь РФ. У перші дні березня, коли підбуровані Павлом Губаревим натовпи брали штурмом адміністративні будівлі в Донецьку, ніхто й не думав ні про яку Новоросію або «ДНР». Такі аббревіатури на мітингах навіть не звучали, оскільки не могли повести за собою маси. Бунтівники вима-

Найбільша малоросійська ілюзія

Чому українці всупереч фактам не перестають бачити в агресорі «друга» і «брата»

Автор:
Ігор Лосєв

Є цікава книжка гарвардського історика Едварда Кінана «Російські історичні міфи». Деякі з них східні сусіди доволі успішно зуміли накинути українцям, як-от міф про споконвічну «дружбу» і «братерство» двох народів. До 1917 року він не був функціональним, адже українців офіційна влада не визнавала окремою нацією, а дружити самим із собою – то завдання не дуже актуальне. Тому справжніми промоутерами цього міфу «дружбобратерства» стали російські більшовики, яким після війни за владу над колишньою царською імперією довелося формально визнати наявність нації українців. Однак, щоб із самого початку убезпечитися від природних вимог нолевігтимізованого народу, вони почали лихоманково, але водночас послідовно навіювати казку про принципову нероздільність росіян, українців і білорусів та якусь феноменальну дружбу між ними. Зокрема, дуже спекулювали на «спільній історії», що полегшувалося реальною неможливістю для мільйонів українців у СРСР ознайомитися зі своєю справжньою минувиною. Велими паразитували на близькості мов, ніби це скасовує різну етнічність.

Уже в наш час лідер КПУ Симоненко суворо допитував у Верховній Раді тодішнього президента Польщі Александра Квасневського: «А як особисто ви, пане президент, збираєтеся зміцнювати єдність слов'янських країн?» Польський лідер відповів по-європейськи тверезо й ра-

ціонально: «Я не вірю в політичну єдність на основі подібності мови».

Проте комуністам поталанило досягнути прищеплення імперських міфів колоніальній пастві. За часів СРСР клятви на вірність «братньому» російському народові стали обов'язковим ритуалом для функціонерів усіх рівнів. І формою самозахисту (на допиті в КГБ завжди можна було послатися на такі свої заяви й довести непричетність до «українського буржуазного націоналізму»). Але йдеться не тільки про дрібну, середню та велику номенклатуру. Вдалось обробити свідомість і пересічних українців, що інерційно, незалежно від фактів та всупереч їм, аж до останніх днів бачать в агресорі «друга» і «брата».

За всіма опитуваннями соціологів, безвідносно до всіляких значних і малих капостей, зроблених Росією Україні впродовж років незалежності, абсолютна більшість наших співгромадян за звичкою вважала росіян «братнім» народом. А їхню країну – «дружньою». В такому ставленні помітні мазохізм і віктимність. Події 2014 року поставили українців перед необхідністю адекватних висновків, бо понад 80% росіян, за даними найпристойніших соціологічних фондаций РФ, підтримують напад своєї держави на західного сусіда й анексію Криму. Тобто понад 80% російського народу об'єктивно є ворогами України та українців. Чи стане мужності й здорового глузду цей очевидний, сказати б, «медичний» факт визнати? Визволитися з-під впливу мало не столітнього зомбування (що три-

вало навіть у незалежній Україні!) й подивитися правді у вічі...

Є ще один міф. Так би мовити, загальнополітологічний. Він зводиться до того, що це політики – мерзотники, негідники, злочинці, а народ завжди хороший, святий і безгрішний. У нашому конкретному випадку бачимо зняття будь-якої провини з російського народу та покладання її цілком на Путіна. Він, поза сумнівом, «х...ло», але ж і народ не без гріха. Річ у тім, що

**ЗАХМАРНІ РЕЙТИНГИ ПУТИНА
Є РЕЗУЛЬТАТОМ ПІДТРИМКИ
ЙОГО ПОЛІТИКИ ДЕСЯТКАМИ
МІЛЬЙОНІВ РОСІЯН**

існує певний зв'язок між усякою народною масою і тими лідерами, що нею керують. Не може очолити націю особистість, геть чужа їй ментально, морально й політично. Важко уявити Кім Ір Сена президентом Сполучених Штатів, а Адольфа Гітлера – прем'єром Британії. Ніколи фюреру не вдалося б організувати Голокост, якби більшість німців (різною мірою) не була носіями антисемітизму. Не вдалося б більшовикам захопити владу над

ФОТО: АНДРІЙ ЛОМАКІН

величезною країною, якби вони не були глибокими знавцями психології російського народу, нерідко на суто інстинктивному рівні. Недаремно Микола Бердяєв писав, що коли до Маркса додати Пугачова, то вийде Ленін. І не випадково свою розвідку про комунізм Бердяєв назвав «Истоки и смысл русского коммунизма». Народи часто-густо виступають співучасниками злочинів своїх вождів. Власне, в європейській думці це вже давно не новація, і після 1945 року німецькі мислителі й поміж них такий велетень, як Карл Ясперс, обговорювали проблему вини свого народу. Він спромігся визнати свою вину в злочинах нацизму, чесно й голосно сказати: «Mea culpa», – тому сьогодні німецька земля не є джерелом небезпеки для світу і Європи. Що ж стосується росіян, то тут порушувати питання про національну вину вважається зрадою і дикістю. Тут сформувався потужний комплекс національної невинуватості, адже у злочинах Російської імперії винний царат, у діяннях тоталітарної імперії – комуністи, посткомуністичної Москви – Єльцин, Путін, клятві демократи, хто завгодно, тільки не російський народ, який ніколи ні за що не

ПРИКЛАД ДВОДУМСТВА?
Плакат на «Йолці» Майдану демонструє, що українці досі не позбулися ілюзій стосовно «поганого царя» та його «доброго народу»

відповідає. Однак у судовій практиці не відповідають ті, хто є неосудними й непритомними.

Захмарні рейтинги Путіна є результатом підтримки його політики десятками мільйонів звичайних громадян, що таким чином мимоволі беруть на себе відповідальність за її результати. Ніколи Путін (котрий не раз, як усі тирані, демонстрував свою залежність від настроїв юрби) не загарбав би Криму, якби знав, що російському народові це не сподобається, не став би воювати на Південному Сході України, якби бачив, що росіян це дратує. У цьому сенсі він дуже нагадує Гітлера – навіть більше, ніж Сталіна. Той був типово азійським деспотом і потребував тільки страху підконтрольних мас: бояться – значить шанують, люблять. Гітлер і Путін – тирані більш західного штибу, такі потребують народної любові, екстазу мас, постійно підживлюються їхньою енергією. Як відомо, Гітлер дуже довго не запроваджував у Німеччині режиму тотальної війни (навіть коли в тому була реальна потреба), бо це могло не сподобатися німцям. Сталін таких заобонів не мав.

Путін наразі робить те, що сподобається росіянам. Не тільки сам диктатор, а й мільйони пересічних росіян уважають існування окремої української нації вигадкою ворогів Росії, а Українську державу – помилкою історії, непорозумінням. На думку Путіна та його співвітчизників, Україна не має права на існування як суверенна й незалежна держава. Тому російське суспільство (за винятком невеличкої купки людей) легко проковтне будь-які злочини Кремля проти нас. І щодо цього ми не повинні мати ілюзій. Нинішня Росія, без жодного перебільшення, вже є фашистською державою (це не образа, а констатація факту). Звісно, кожна фашистська система має національні особливості. Наприклад, комуністи КНР свою сучасну модель називають «соціалізмом із китайською специфікою». Путінська держава – це фашизм зі специфікою російською. До речі, його коріння не обов'язково шукати десь у Німеччині чи Італії. Як зазначав російський філософ і православний священик Георгій Федотов: «Залишається фактом інше – що струк-

тура фашистської держави, як і методи терору, створені Леніним, і були просто пересажені на європейський ґрунт». Він-таки стверджував: «Для самої Росії насильницьке продовження імперського буття означало б утрату надії на її власну свободу... Як за московських царів самодержавство було ціною, що її сплатили за експансію, так фашизм – єдиний устрій, що здатен продовжити існування каторжної імперії». Саме це ми зараз спостерігаємо.

Але як українцям позбутися своєї найбільшої ілюзії щодо «братерства» і «дружби» з історичним ворогом? Зрештою, не кажучи вже про історію, за 22 роки незалежності ні від кого Київ не мав стільки проблем і неприємностей, як від Москви. Однак абсолютна більшість у нашому суспільстві не бачила очевидного: що загроза Україні виходить не від НАТО, не від Польщі, не від США, а від Росії, що була, є і лишається єдиним реальним ворогом українців. Отже, ця основна частина нашої нації виявилася сліпою. Найнебезпечніше те, що носіями проросійських ілюзій є представники української керівної еліти, починаючи з Петра Порошенка. І навіть трагічні події 2014 року тут мало що змінили. Вищі начальники в Києві все ще сподіваються, що Путін схаменеться, психічно одужає, змінить ставлення до України на краще. Це геть абсурдні очікування. Та й проблема не тільки в одному лише політику, який «ла-ла-ла-ла». Є ще колективний Путін – російський народ, який стоїть могутнім муром за всіма авантюрами свого ватажка. Зрештою, не буде цього Путіна – його співвітчизники знайдуть собі іншого... Схоже на те, що остаточно сформованість і визначеність української нації неможлива без самовизволення від цієї страшної своєї наслідками проросійської ілюзії. Наших людей на Південному Сході вбиває аж ніяк не «друг» і не «брат», і за східним кордоном живе зовсім не наш симпатик. Визнавати цей факт прикро, але треба в ім'я власного виживання. Якщо тепер українці не усвідомлять, чим насправді є для них Росія, то всі наші жертви у війні 2014 року є даремними... ■

Батальйон «Нардеп»

Автор:
**Роман
Малко**

Навряд чи дочекаються українці колись створення добровольчого депутатського батальйону, який визволятиме наші міста та села від терористів. А шкода. Було б весело спостерігати за цим феєричним дійством. Останнім часом героїв у нас, звісно, не бракує, бо кожен солдат, який, ризикуючи життям, наближає перемогу, – справжній герой. І нам неабияк пощастило, що живемо в таку славу епоху, тільки ось ще дуже хотілося б, щоб ті, хто претендує на звання еліти і кого країна роками годує та утримує, також якось долучилися до цього героїчного процесу.

Ще наприкінці червня в парламенті зареєстрували проект постанови «Про призов народних депутатів України на збори військовозобов'язаних», у якому пропонували організувати для обранців замість літньої відпустки вишкіл неподалік зони АТО. Шуму було, але документа, на жаль, так і не прийняли, депутатська сотня не була сформована. Чи треба розцінювати це як небажання парламентаріїв проливати кров за Батьківщину? Боронь Боже. За Батьківщину і за народ вони готові на все. Можуть годинами дискутувати в ток-шоу, рвати одне одному піджаки, виголошувати промови чи плакати у вишитий рушник, тільки ось іти під кулі – це вже звиняйте. Ще не винайшли такого бронжилета, який гарантував би стовідсоткове збереження недоторканності депутатської плоті. Хоча будьмо щирими – багатом із нардепів точно не завадило б трохи забруднити штани під ворожим обстрілом.

Іздити в зону АТО вже постфактум, коли небезпеки немає, міста визволені і є нагода покрасуватися на тлі руїн, – це, звісно, добре. Разом із президентом, під пильним наглядом охорони й прикриттям снайперів, чому б і ні. Можна поповнити сімейний альбом екзотичними світлинами, буде що розказати дітям, але цим нікого не здивуєш. Тільки-от влаштувати сарафані на терористів, як в Африці на левів, було б справді цікавіше. Невже страшно?

Загалом тема війни серед депутатського корпусу і чиновницького планктону не вельми популярна. Там, у товстих стінах на Грушевського, здається, досі нічого не змінилося. Примари і зірки, які населяють цей скучний будинок, такі товстошкірі, що пробитися до їхніх чуттєвих рецепторів не можна ні кров'ю, ні слізьми, ні воланням із прокльонами. Їх єдиним стилем поведінки часто залишається самолюбівання із наголосом на самопіарі. І навіть коли вони говорять про якісь чуттєві речі, то роблять це так цинічно й холодно, що хочеться відразу заїхати в пику. Утім, поки що не можна – недоторканні.

На щастя, цей діагноз нелюдськості в стінах парламенту не є стовідсотковим. Не бракує й тих,

хто справді переймається подіями в країні, допомагає війську, купує медикаменти, зброю, навідується зі словами підтримки та гостинцями в гарячі точки й тисне руки солдатам. Але критична більшість таки потребує корекції свідомості з уживанням чипа людяності та співчуття. Бо те, з якою швидкістю всі вони реагують на нагальні потреби війська чи постраждалих, як активно допомагають і намагаються вирішувати проблеми, вказує на те, що країною переважно правлять самозакохані зомбі, котрих треба негайно відправляти на утилізацію, доки не сталося більшого лиха.

Піар для політика – справа, поза сумнівом, життєво важлива. Мусить дбати про своє політичне майбутнє, репутацію і рейтинг. Але війна, хоч би як цинічно це звучало, чи не найблагодатніший ґрунт для того, щоб прославитись і не тільки ввійти в історію, загинувши смертю героя, а й заробити собі безцінні дивіденди. Власне те, чим і займається нині, наприклад, один із українських радикалів. Який відсоток щирості в його діях – це вже інше питання. Постійно чи час від часу допомагають українським воякам й ще деякі нардепи. Хтось хвалиться цим і постить фотозвіти в мережах, а хтось тишком-нишком виділяє єнні суми на закупівлю необхідного. Проте мусимо констатувати, що активність депутатів місцевих рад таки на порядок вища від активності обранців вищого ешелону, і пов'язано це, мабуть, із відірваністю останніх від життя. Магнітне поле Землі не спроможне тримати їх у своїх обіймах.

**ЩЕ НЕ ВІНАЙШЛИ
ТАКОГО БРОНЕЖИЛЕТА,
ЯКИЙ ГАРАНТУВАВ БИ
СТОВІДСОТКОВЕ
ЗБЕРЕЖЕННЯ
НЕДОТОРКАНОСТІ
ДЕПУТАТСЬКОЇ ПЛОТІ**

Нещодавно під Луганськом поранено депутата Івано-Франківської облради, бійця «Айдару» Петра Шкутяка. Він батько п'яти дітей, але пішов добровольцем захищати Батьківщину. На жаль, усезнаючий Google не допоміг знайти жодне прізвище нардепа, який також зголосився б на фронт, і це показник. Зате не бракує тих, хто з усієї

сили намагається ставити палиці в колеса переможній ході українського війська. У день, коли писався цей текст, частина депутатів організувала в парламенті виставку світлин із закликм припинити війну на Сході. Гинуть, мовляв, безневинні. За дивним збігом найбільш волаючих про мир і спокій, виявляється, чимало тих, кого підозрюють у відвертій підтримці чи організації банд терористів, і це чомусь навіть не дивує. Позбутися цього антивоєнного лобі зрадників непросто, але змусити його нарешті замовкнути треба. Хоча б у доволі екзотичний спосіб. Коли вже не вдається створити депутатську сотню, щоб допомогти обранцям посправжньому послужити Вітчизні, то сформулювати штрафний батальйон зі зрадників і відправити його на перевиховання на передову сам Бог велів. ■

Місія диванної сотні

Війна розділила Україну не тільки на патріотів та ворогів, а ще й на паралельні реальності. В одній – зброя, кров, трупи, артобстріли, у другій – звичайне, мирне життя.

В одній – підвали, бомбосховища, заклеєні навхрест вікна. У другій – тусівки, політика, бізнес, зростання цін на гарячу воду. Живучи в одному світі, абсолютно неможливо зрозуміти інший. Навіть сусідні Донецьк та Дніпропетровськ, Луганськ та Харків розділяє безодня.

Там, де мир, війну дивляться по телевізору, як бойовик. Більшість жителів України переживає кризовий 2014-й далеко від фронтів без особливих стресів і потрясінь. Не бере в ній жодної участі. Величезній масі наших співгромадян побутові жахи куди ближчі й важливіші за фронтову м'ясорубку. Війна за ідеали не зачіпає обивателя, зачіпає «тарифний майдан». Обиватель не хоче знати нічого про бої. Не хоче бачити мергві тіла на вулицях, перемикає новини на розважальні програми. Найточніше настрої та смаки пересічних громадян відображає українське телебачення. Варто тільки подивитися програму на якому-небудь СТБ, щоб зрозуміти, наскільки далекою є війна від більшості телеглядачів. Навіть небіжчики на перехрестях Луганська та загибель десятків українських солдатів не змушують телевізійників скасовувати веселі передачі й міняти сітку мовлення.

Але є і ті, хто кинувся на фронт при перших-таки пострілах. Пасіонарії, що вічно прагнуть бути в центрі подій, дістали добру можливість випробувати себе у справі. Багато роботи знайшлося і громадським активістам, тим, хто звик допомагати й любити це робити.

Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, чудово розкриває характери, показує, хто чого вартий. Із ботаніків на війні іноді виходять гарні вояки, а горлопани та хвальки раптом вирішують відсидітися в тилу. Хай там як, бойові дії – непоганий струс для суспільства. У них завжди з'являються герої. Нові обличчя, яких так не вистачає в застійному болоті агонізуючого совка. Війна абсолютно несподівано розкриває характери.

Учорашні маргінали, вуличні хулігани, футбольні фанати беруть у руки зброю і раптом стають тими, від кого залежить доля країни, а вся Україна молиться за них і з надією стежить за фронтними зведеннями. Ще зовсім недавно, про них прийнято було писати як про агресивних нероб, підлітків-максималістів, радикалів, а сьогодні вони б'ються на передовій у складі добровольчих батальйонів. Ультрас українських футбольних клубів змінили стадіони на блокпости, замість потішних боїв стінка на стінку пішли брати участь у справжніх битвах. Вирушив на фронт і найвідоміший із них –

Сергій Павліченко, якого вважали політ'язнем у період правління Януковича.

Майдан став свого роду курсом молодого бійця для багатьох, хто відтак поїхав на Донбас захищати український суверенітет. Узимку в Києві нам здавалося, що барикади, бійки з міліцією і спалений БТР – це вже війна, і нічого страшнішого в Україні вже бути не може. Але це виявилось лише тренуванням. У лютому обстріляні бійці сотень Самооборони Майдану, побігавши під кулями снайперів, дістали необхідний гарт перед зустріччю з більш організованим і краще озброєним ворогом.

Утім, серед добровольців є не тільки ті, хто гартувався у вуличних сутичках і боях, а й зовсім несподівані люди мирних професій. Підприємці, програмісти, продавці. Ніхто з них не міг і припустити, що Україна стане жертвою агресії і їм одного разу доведеться вирушити на фронт. Але коли війна настала, відчули бажання бути там і битися з окупантами.

Включилися в роботу команди волонтерів, також сформовані в період Майдану. Тепер вони збирають кошти для військових і тих, хто постраждав від війни, купують і доправляють на фронт провізію та екіпіровку, допомагають біженцям. А крім того ще й організують мітинги, масові акції, щоб привернути увагу світової та української громадськості до подій на Сході.

Сучасні війни, як відомо, виграють не тільки на полях битв, а й у медіа-просторі. Зв'язати

на фронті – лише півсправа, ще важливіше перемогти в битві за свідомість. Українцям для перемоги належить довести світові факт російської агресії. А для початку непогано було б – самим собі

**УКРАЇНЦЯМ ДЛЯ
ПЕРЕМОГИ НАЛЕЖИТЬ
ДОВЕСТИ СВІТОВІ ФАКТ
РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.
А ДЛЯ ПОЧАТКУ НЕПОГАНО
БУЛО Б – САМИМ СОБИ**

наших співгромадян трактують нинішні події як війну з Росією, решта, як і доти переконані, що в Україні громадянський конфлікт.

Іронічний вислів «тільки й можете, що писати в інтернеті» в епоху інформаційних технологій звучить уже зовсім не так принизливо, як раніше. Сьогодні, розміщуючи повідомлення у Facebook або завантажуючи відео на youtube.com, іноді можна принести більше користі (або шкоди), ніж на фронті. Узяти хоча б відео невідомого росіянина, що послужило доказом обстрілу українській території з Ростовської області. Щоб отримати такі відомості, колись довго й дорого готували суперагентів, а сьогодні для цього достатньо одного дурня з відеокамерою та пари допитливих «бійців диванної сотні».

Настали часи, про які кухонні «п'кейні жилети» раніше не могли і мріяти. Тепер і вони часом здатні творити історію. ■

Автор:
Денис
Казанський

Куди тікати?

Українців, що їдуть за «європейською мрією» в надії на статус біженця в одній із країн ЄС, небагато. Як і перспектив його здобути

До цієї весни слово «біженці» в більшості українців могло асоціюватися з розбомбленими сирійськими містами, жінками в чадрах і з дітьми, що бавляться серед наметів десь у пісках Близького Сходу. А ще із сухими цифрами в новинах. Російська агресія в Криму, а згодом події на Донбасі зробили його для нас значно ближчим і зрозумілішим.

Більшість утікачів з окупованого Криму та Східної України стали внутрішніми переселенцями. Сьогодні їх кількість оцінюють у 100 тис., але єдиного реєстру немає, а з урахуванням людей, які перечікують у родичів або орендують помешкання самостійно, не звертаючись по соціальні виплати в держструктури, цифра може бути удвічі-втричі більшою. Є і такі, що поїхали за кордон – найбільше до Росії. Олдріх Андришак, регіональний представник Управління верховного комісара ООН у справах біженців у Білорусі, Молдові та Україні, каже, що, за оцінками його російських колег, від початку року до РФ виїхали близько 130 тис. українців. «Із них на 15 липня по надання притулку звернулися 32 тис., – уточнює він. – Ця цифра включає і новоприбулих і тих громадян, які вже були – працювали в Росії і вирішили до України не повертатися».

Значно менше утікачів подалися до країн ЄС, здебільшого до Польщі. Від початку року, за оцінками тамтешнього Управління з питань іноземців, заявки на здобуття статусу біженця там подали 1004 українці (для порівняння: за весь попередній рік охочих було 46, а у 2012-му – 72). Серед них учасники і прихильники Майдану (головно із Криму та східних регіонів), вихідці з АРК, втікачі зі Сходу. Чимало із шукачів притулку в Польщі вже мешкали, навчалися або працювали там і не

Автор:
Анна Корбут

хочуть повертатися до України через загрозу війни або страх мобілізації до війська.

Відносну популярність західного напрямку можна пояснити такою собі «європейською мрією»: хтось міг убачити в останніх подіях нагоду залишитися у якійсь із країн ЄС. Але реальність абсолютно інша. «Страху в шукачів притулку на першому етапі немає, бо вони очікують, що їх там зустрінуть як рідних і дадуть все-все. В Україні ж відсутня інформація про те, яким є життя біженця», – каже Сергій Сухобойченко,

УМОВИ ДЛЯ ШУКАЧІВ ПРИТУЛКУ ЗА КОРДОНОМ НЕ НАДТО ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ ВІД ТИХ, ЯКІ ВОНИ МОЖУТЬ ЗНАЙТИ В УКРАЇНІ

За період від початку окупації Криму в березні до середини липня, за оцінками Державної прикордонної служби, українсько-польський кордон перетнули в надії здобути статус біженця в Польщі 562 особи. Жодного позитивного рішення про його надання втікачам з України поки не прийнято

польський координатор із питань переселенців і активіст фонду «Відкритий діалог». «Тут дуже складно, – розповідає в межах проекту Ukrainian Social Community кримчанка Тетяна Ковальова, яка переїхала до Варшави. – Наскільки мені відомо, 40% наших українців, що прийшли сюди, за два-три дні повертаються назад. Насамперед держава тут справді гарантує безпеку. Ми почуваємося спокійніше, можемо обійтися без психолога. Але в таборах для біженців не дуже хороша умова. Матеріальна допомога на рівні 2–2,5 тис. грн, а для тих, хто проживає і харчується в згаданих таборах, – приблизно 200 грн. Тож, звісно, якщо людина їде сюди за кращим життям, а не втікає від небезпеки, то часто розчаровується». Ще до здобуття статусу біженця вона не може працювати. «Хтось пробує не здаватися в Польщі (у першій на шляху вті-

кача безпечній країні, як того вимагає закон – Ред.), а їхати туди, де шукачам притулку пропонується більша матеріальна допомога, – каже Ліна, яка теж поїхала до Польщі з Криму. – Але через деякий час людину все одно депортують у найближчу до її батьківщини безпечну країну».

«Ще коли я вчилася в Польщі, то співпрацювала з таборами для чеченців у Варшаві, – каже Мар'яна Бісик, громадська активістка у Дрогобичі Львівської області. – Умови там не набагато кращі за ті, що їх надають переселенцям тут, в Україні. Тому люди, які хотіли б виїхати (їх небагато), краще вирушили б туди з робочою візою в закордонному паспорті, але не як біженці». За словами Григорія Селешука, голови міграційної служби організації «Карітас України», процедура розгляду заявки на здобуття статусу може тривати від шести місяців до року, і тоді кожен виживає як може. Зазвичай таким людям допомагають громадські організації. «Один чоловік із кримських переселенців, яким ми надаємо допомогу, поїхав до Австрії, Польщі, Німеччини, щоб порівняти умови і зрозуміти, чи варто шукати притулку там, – розповідає він. – Повернувся і сказав, що ні. Вирішив залишитися в Україні. Вже знайшов квартиру й роботу, переїхав із сім'єю».

Наразі жодного позитивного рішення на запити українців про надання статусу біженця офіційна Варшава, наприклад, не прийняла. Міністр внутрішніх справ Бартоломей Сенкевич пояснює, що українські громадяни можуть знайти притулок у своїй країні, бо конфлікт охоплює лише кілька відсотків її території.

Ленур, який відбув із Криму до одного із західноукраїнських містечок, каже, що з півострова більше виїжджало кримських татар: якщо брати у відсотках, то приблизно 80% на 20% українців чи росіян, які не хочуть жити під владою РФ. «Виїжджали здебільшого в Західну Україну, – каже він. – Чув, що деякі поїхали за кордон – переважно в Туреччину. Але це ті, в кого є якісь контакти, – хто там працював або має знайомих чи родичів. Це одиниці. Явна більшість залишилася в Україні».

ПОПУЛЯРНІ НАПРЯМКИ

А ВДОМА КРАЩЕ?

В Україні переселенням теж не просто. «Від держави сприяння немає, нам допомагає «Карітас», – розповідає Яна з Луганська (вона та її землячка Юля з дітьми вже близько місяця живуть у західноукраїнському містечку на орендованій квартирі). – Ми телефонували до Львова, Міністерства соціальної політики в Києві. Нам сказали, що право на допомогу мають лише біженці з АРК, кримські татари й багатодітні жінки або самотні матері».

Відсутність матеріальної допомоги від держави у нинішній ситуації можна зрозуміти. Але на переселенців чекають проблеми з документами, банківськими рахунками. Уряд тим часом не має ані уніфікованого реєстру таких людей, ані комплексної оцінки їхніх потреб, що, своєю чергою, унеможливує надання міжнародної допомоги – на кшталт тієї, яку, наприклад, отримала Грузія, коли їй довелося оперативно будувати поселення для біженців із Південної Осетії та Абхазії. «Тут є люди, в яких у матеріальному плані все більш-менш нормально. Є ті, в кого критично, – розповідає кримець Ленур. – Але основна проблема – це визначення нашого статусу. Адже хтось працює через інтернет, має клієнтів за кордоном. Хтось, наприклад, створює комп'ютерні програми на відстані для західних компаній. Оплата відбувається через банківські картки, рахунки. А тепер у нас ані конкретного статусу,

ані документа на його підтвердження, який можна було б принести в банк і розблокувати свої рахунки, на котрих залишилися гроші. Хоча вони зараз аж ніяк не завадили б», – каже чоловік.

Ленур розповідає, що біженці із Криму поділяються на дві категорії. Одні втекли звідти на початку березня, коли був страх, що почнеться війна. Виїжджали здебільшого в Західну Україну. Тепер вони починають повертатися. А «ідейні», як він називає себе та своїх знайомих, поїхали наприкінці березня, «бо війна – це така річ, що треба бути на місці». Але коли українські війська почали покидати Крим, стало зрозуміло, що окупація неминуча. «Такі люди, як ми, – каже він, – житимемо тут, доки Крим повернеться до складу України».

Мешканці Донбасу, на відміну від кримців, здебільшого планують вирушити дотому, коли там налагодиться ситуація. «Ці переселенці в підвішеному стані, – коментує Мар'яна Бісик. – Дрогобич приймає лише жінок і дітей, тож чоловіки залишаються на Сході. Та й селять тут в умовах, що далекі від ідеальних. Добре, якщо є гаряча вода. Люди поки що й вийхати на можуть, і роботу знайти на короткий час здебільшого теж».

СТРАХ І НЕНАВИСТЬ ДО ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Поширений останнім часом феномен у соціальних мережах – розповіді про приїжджих, що по-

водяться нахабно, перечекують небезпеку в мирних містах, поки за них воюють інші. Однак активісти із Західної України кажуть, що це поодинокі випадки. «Трапляються різні історії. Відсоток таких, що поводяться неадекватно, незначний, – каже Григорій із «Карітасу». – З одного боку, я розумію почуття дружин і матерів тих, хто воює на Сході, коли вони бачать здорових і сильних чоловіків звідти, які нічим не займаються тут. Але є і діаметрально протилежні історії: під нашою опікою нині перебуває молода родина із двома дітьми. Чоловік там просидів у підвалах луганського СБУ півтора місяця. Його здоров'я серйозно підірване. І кинули його туди не випадково, а за підтримку цілісності України. Залишити таку родину без опіки злочинно». А луганчанка Юля каже, що виїхала з дітьми сама, а чоловік залишився – пішов добровольцем в українську армію. «Хоча це не дуже поширено», – додає вона.

Такі настрої, схоже, більш типові для східняків, які погоджуються їхати до Західної України, а за останній час багато переселяються до Київської та сусідніх із їхніми областями у надії, що боюв'ї дії скоро припиняться. «Ті, що їдуть у західні регіони, більш проукраїнські, – каже Яна з Луганська. – А в тих, що відбуваються до Росії, своєї землі немає, і їх неможливо переконати. У мене залишилися там знайомі, які досі говорять про поганих бандер, хоча ніколи не були тут». Сама вона дуже приязно ставиться до мешканців Західної України й каже, що точнісінько таке ставлення дістає у відповідь.

«Того, що хтось роздумує, тиме якесь історії, не уникнути, – каже Григорій. – Єдиний спосіб протидії – розповідати про діаметрально протилежні приклади з життя. Ось візьміть оцю молоду родину з Луганська або іншу – з вісьмома дітьми – із Криму. Подбати про таких людей у будь-якому випадку наш обов'язок. Це робить нас єдиними. Кажучи, що наша країна єдина, мусимо підтвердити цю фразу. І зробити це можна тільки завдяки актам солідарності з тими, хто її потребує. Без неї наш гасло є пустим звуком». ■

Інтерв'ю з регіональним представником Управління верховного комісара ООН у справах біженців у Білорусі, Молдові та Україні Олдріхом Андриском читайте на стор. 34

Олдріх Андрисек:

«Україна – європейська держава, яка має право звернутися по гуманітарну допомогу»

Тижень розмовляв із регіональним представником Управління верховного комісара ООН у справах біженців у Білорусі, Молдові та Україні про пріоритетні кроки в умовах напливу внутрішніх переселенців і міжнародну допомогу.

У. Т.: Скільки зараз внутрішньо переміщених осіб в Україні?

– Нині близько 100 тис., хоча ще кілька днів тому було 80 тис. Досі уряд не створив центрального реєстру внутрішньо переміщених осіб. Це дуже важливо, бо, доки немає статистики, складно буде порахувати, наприклад, скільки дітей у вересні піде до шкіл.

У. Т.: На якому етапі гальмується створення такого реєстру?

– Тут кілька взаємопов'язаних чинників. Є люди, які покинули свої домівки ще в лютому, до «референдуму» в Криму. У березні – квітні тисячі осіб їхали з півострова, але ніхто тоді цими питаннями не займався. Потім бойові дії почалися у Східній Україні, і там люди теж почали залишати свої житла.

Однак в Україні немає центрального органу, який цим займався б. Міністерству освіти доручено опікуватися студентами, які продовжать навчання в материковій Україні. Мінсоцполітики займається пенсіями і допомогою. Міністерство транспорту – поїздами. Але ні в кого довго не було доручення щодо розробки уніфікованої форми, на основі якої держава створила б єдину базу даних реєстрації переміщених осіб. У відповідній постанові Кабміну сказано, що цим повинна займатися Державна міграційна служба, але цю норму не виконували. Опісля виник центральний координаційний штаб під керівництвом віце-прем'єра Гройсмана. Він існує кілька тижнів, і до його завдань належить систематизація списків людей, які часто вимушені із самою лише сумкою

Спілкувалась Анна Корбут

Олдріх Андрисек:

«У Грузії під час другої війни вже був закон про переміщених осіб. Тоді з Осетії втекло близько 40 тис. жителів, із Абхазії – десятки тисяч. Міжнародна допомога швидко спорудила будинки для внутрішньо переміщених осіб – маленькі, скромні, але селища вирости за лічені місяці. У людей не було необхідності жити в наметах чи санаторіях – вони змогли почати будувати нове життя»

покидати домівки. Але ні єдиної форми реєстрації, ні органу, відповідального за систематичне заповнення такої форми по всій Україні, на жаль, досі немає.

Є ще й інша серйозна проблема: в законодавстві не передбачено вирішення проблем, що виникають у людей, які приїхали без трудової книжки та інших необхідних документів. Для врегулювання такого процесу потрібен закон. Той, що був ухвалений Верховною Радою досить пізно – чотири тижні тому, вівував президент, бо він не відповідав інтересам ані держави, ані переміщених осіб. Унаслідок цього немає ані законодавства, ані центрального органу, зате є десятки тисяч людей, котрі мешкають у санаторіях. Що вони робитимуть 15 жовтня, коли настане пора ці заклади закривати? Що робити із громадянами, які, можливо, ще довго не повернуться до Криму?

У. Т.: Чи є надія, що такий закон нарешті з'явиться?

– Як кажуть, надія помирає останньою. І ця надія – на Міністерство юстиції. Кілька тижнів тому (коли парламент проголосував за ветоюваний президентом закон про статус біженців) надійшло кілька пропозицій стосовно законопроектів від нашого агентства й різних неурядових організацій, усі вони вже в Мініюсті. Існував би єдиний орган, який займався б цим, – було б простіше. Але ми сподіваємося, що вищий ешелон чиновників уже розуміє, наскільки терміново потрібен такий закон. Крім того, ця ситуація не нова у міжнародній практиці. Аналогічні закони існують в інших країнах, і вони на 90% підкажуть, як треба діяти.

У. Т.: Якщо з'являться такий закон і відповідний центральний орган, чи може міжнародна спільнота надати Україні допомогу?

– Суверенні держави, неспроможні впоратися зі стихійним ли-

хом або ж рукотворною надзвичайною ситуацією, як у нашому випадку, звертаються по допомогу до міжнародних організацій та інших урядів.

Міжнародна спільнота, звісно, ніколи не покриє всіх витрат (майно, зарплати та інші збитки, яких зазнають люди, втікаючи). Але водночас Україна – європейська держава, яка має право звернутися по гуманітарну допомогу. Ось вам конкретний приклад: ми знаємо, що у Слов'янську, Краматорську, Красному Лимані зруйновано багато будинків, чимало квартир потребують ремонту. Бракує скла для ремонту вікон. Якщо уряд вчасно підрахує, скільки цього матеріалу треба, його можна завезти з-за кордону. Так само реально отримати засоби особистої гігієни, ліки. Дуже багато інвалідів – їм доведеться допомогти з візками. Але для цього уряд повинен оцінити потреби людей. Перший крок до міжнародної допомоги – за ним.

Біда України в тому, що багато людей перебувають у невідповідних умовах. Вони виїхали й чекають. Не можуть знайти роботу, бо не мають трудових книжок. Живуть у санаторіях посеред лісу – там, звичайно, чисте повітря й хороша природа, але немає інфраструктури та робочих місць. Ці громадяни залежать від того, що доправлять їм волонтери; а продукти й одяг коли завезуть, а коли й ні. До того ж вони під сильним психологічним тиском, адже сім'ї часто розділені: чоловіки залишилися удома, а жінки з дітьми поїхали. І навіть якщо хтось пропонує роботу, яким чином, наприклад, мати залишить трьох малюків і поїде? Проблему цих людей треба вирішити якнайшвидше: щоб вони знову вийшли на ринок праці, могли орендувати квартиру й нормально відновити життя. Інакше проблем буде тільки більше. ■

Повернення

Вже вечір вечоріє. Перші зірки прострілюють волошкову блакить неба над неозорими донбаськими степами. Така сама блакить у його очах – утомлених очах звичайного київського хлопця із крихітним червоно-чорним прапором на рукаві, «макаричем» за пазухою та АК74 на колінах.

– Будеш? – тихо запитує.

– Угу...

Флешбек. Ніч із 29 на 30 листопада 2013 року. Ніч розгону Майдану. Стоїмо біля фонтана і слухаємо людей на сцені. Вони кажуть, що мітингувальники в масках – провокатори. Просять «провокаторів» піти геть із площі. Самими очима іронічно усміхаюся друзові. Балаклава волога від дихання.

За кілька метрів від нас, у густій осінній темряві, – хлопець із закритим обличчям розгортає із шурхотом перед побратимами білий пакунок. Киває: беріть. Його друзі по черзі дістають щось ізвідти. Мимоволі витягую шию: та що ж там? Якась зброя?..

Юнак із пакунком підходить до нас. Киває: прошу. Запускаю руку всередину. Там повно льодяників.

За вікном проскакує вказівник – їдемо в бік Донецька...

– Дякую, – розгортаю цукерку.

Льодяник грушевий. Це смак дитинства. Смак літа – із простими, але вічними й незламними істотами. Смак непочатого життя, в якому не можна ставати боягузом та падлюкою. Зате можна – героєм. Як-от хлопці – десятки з мільйонів – що йшли на кулі в центрі зимового Києва. Як-от хлопці – десятки з мільйонів – що потім добровільно вирушили на війну, якої нібито й немає. Хлопці з очима, повними мрій, кишеньками, повними льодяників і серцями, повними якоїсь по-дитячому чистої вірності. Вірності без «але» та «якби». Вірності до кінця.

Вони не проливали крові на бойові чорні прапори в безмежних лісах Черкащини у 1922-му. Вони не зализували рани в засніжених кривках, наспівуючи «...тече річка Тиса» у 1940-х. Але вони такі самі. За те саме.

Вони не доводили на комісії щоразу, як радянські ветерани-інваліди, що в них і досі немає ніг чи рук. Не їли (бо їсти справді хотілося) кісток, кинуті чиновниками раз на рік до святкового столу на честь «перемоги». Вони не чули огидних «Я вас в Афганістан не посилав». Не бачили байдужості мас. Але хто знає...

Сьогодні вони – невиспані й захриплі – ще усміхаються щиро. По-дитячому. Але вже скоро неодмінно подорослішають. І неодмінно повернуться додому. Повернуться в зажирлий Київ, за важкими дверима нічних клубів якого у п'яній ейфорії розмахують державними прапорами гламурні хлопчики – потенційна гордість батальйону «Мажор-1».

У Київ, де засмагли за кордоном дівчата на хвилі моди замовляють дизайнерські вишиванки за ціною бронезилетів і, прокинувшись по обіді, читають новини. Дізнаються, що чергова куля влучила в чиєсь не прикрите кевларом серце, і ставлять свічку на аватарку. У Київ, де посадовці – старі як світ дядьки, що вміють залишатись у своїх кріслах за будь-якої влади, вже продумують маніпуляції зі статусом учасника бойових дій, рахують украдені на кожному кроці копійки та мріють про свої маленькі «Межигір'я». У Київ, волонтери з якого, ледь пробившись крізь тьму блокувань, зараз розвантажують чергову машину десь на Донеччині. І дістають воду. Просту мінеральну, привезену за 800 км. Бійці радіють...

Може статися, вдома наші захисники захочуть не тільки обійняти рідних. А й дещо спитати. Спитати про звіти щодо «здобутих» нами об'єктів, про «розблокування» яких хлопці дізнаються, коли по них і досі луляють із «Граду», як це трапилось у Луганському аеропорту. Про нові квартири генералів, що

кидали бійцям фрази на кшталт «броніки здобудете в бою». Про брехню. Про ріку крові патріотів, яка рано чи пізно все одно змие ворогів. Ворогів, які, на жаль, не тануть «як роса на сонці» санкцій, перемовин та фіктивних перемир'їв...

І, зрештою, про те, чому фронт для багатьох із нас закінчувався десь

на кордоні «зони», десь на стрічці новин, а не тягнувся далі – червоною ниткою через кожну думку в голові. Голові, у яку ніхто не цілить тільки завдяки тому, що нас є кому прикривати.

«Не нагнітайте», – вкотре наполягає хтось на Facebook. «Якщо ви викрили проблему, пов'язану із забезпеченням бойових дій, не давайте репортажу в ефір доти, доки не зможете розповісти про те, як цю проблему почали вирішувати», – радять медіа-профспілки. «Їхнє зрадливість дістало. Невдоволення на рівні командирів рот. Буде-буде Майдан-ВДВ», – пишуть у sms десантники.

...Він відомий політик. Але ж це не інтерв'ю. Просто літній вечір у столиці. За 800 км від лінії фронту, яку достатньо перетнути один раз, щоб зрозуміти неможливу глибину написів на дурних сувенірних футболках на кшталт I left my heart in Paris.

«Нині все може різко змінюватися, – втомлено зітхає народний обранець. – 200 озброєних хлопців зі Сходу – хлопців, які вже відчували смак своєї та чужої крові, якщо їм заманеться, можуть, скажімо, захопити урядовий квартал... Хто наважиться піти проти них? Хто захоче?.. Тоді можна буде тільки здогадуватися, чим це закінчиться. А ще – хто буде їхнім вождем...»

Я теж не знаю хто. Але мені здається, що льодяників у його кишеньці більше не буде. ■

Автор:
Валерія
Бурлакова

**ЧОМУ ФРОНТ ДЛЯ БАГАТЬОХ
ІЗ НАС ЗАКІНЧУЄТЬСЯ ДЕСЬ
НА КОРДОНІ «ЗОНИ»,
ДЕСЬ НА СТРІЧЦІ НОВИН,
А НЕ ТЯГНЕТЬСЯ ДАЛІ –
ЧЕРВОНОЮ НИТКОЮ ЧЕРЕЗ
КОЖНУ ДУМКУ В ГОЛОВІ**

На танкобезпечному напрямку

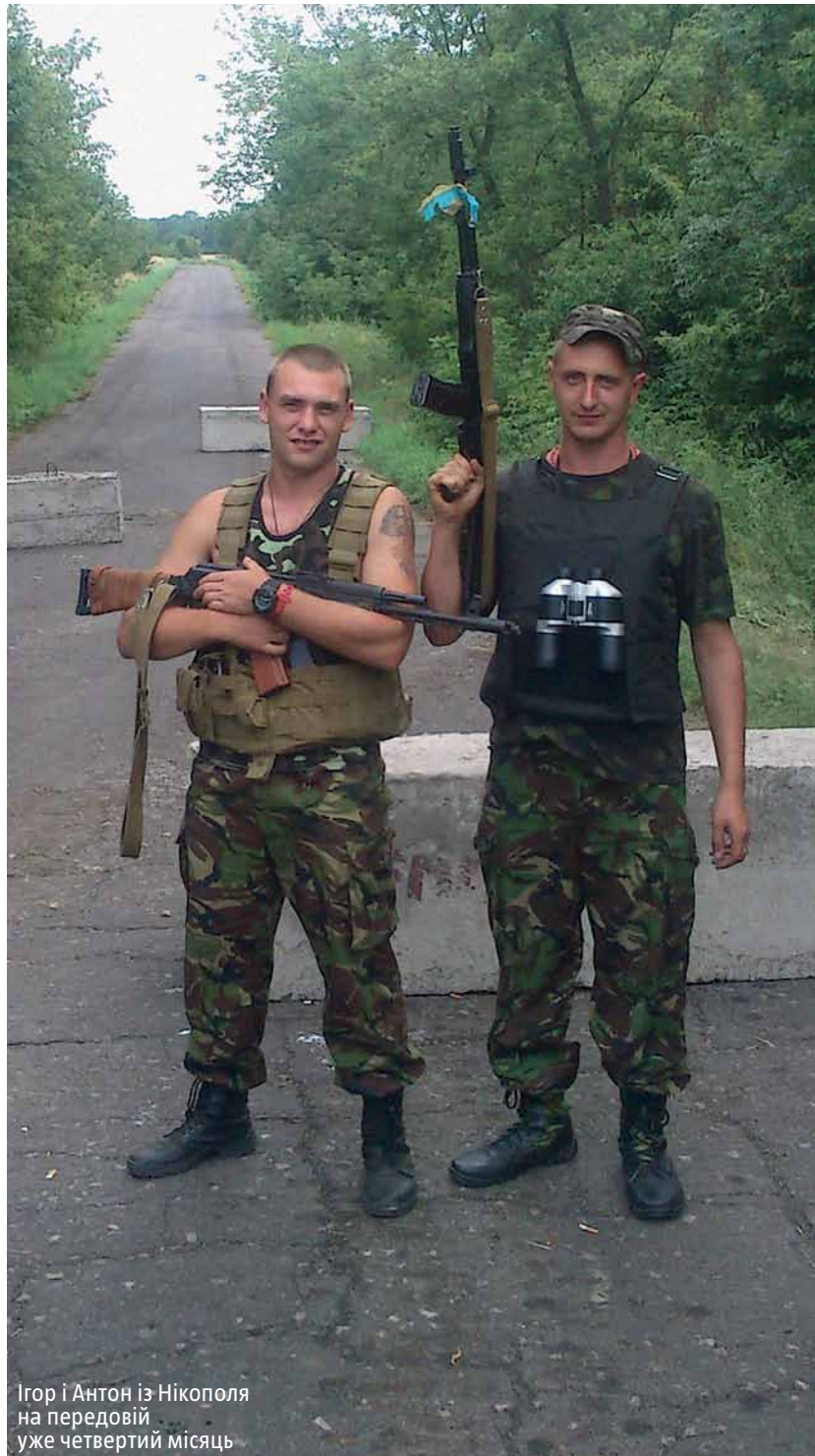
Бійці 93-ї механізованої бригади четвертий місяць не покидають зони АТО. Кореспондентові *Тижня* вдалося провести добу на одному з блокпостів

Автор:
Дмитро
Крапивенко,
Артемівськ –
Костянтинівка

У 93-ій бригаді хлопці звичайні, обстріляні, воюватимуть до перемоги – годі в цьому сумніватися. Їм не потрібні велеречиві політруки, які пояснюватимуть бійцям, за що вони воюють. Це ж бо не абстрактний «інтернаціональний обов'язок», а захист Батьківщини в прямому розумінні цього слова. Але чогось таки бракує. Передусім визнання, що вони фронтовики, бійці на передовій, а не учасники якоїсь там короткотривалої операції з невизначеним статусом. Багато хто з них заслужив бойові ордени та медалі, але чому їхні заслуги ігнорують штаби? У мирні часи героями України ставали співаки й директори м'ясокомбінатів – влада їх помічала й щедро роздавала нагороди. Солдати на передовій такі непомітні?

Проїхавши блокпостами й таборами на нещодавно звільнених територіях, я ловив себе на думці, що кожен підрозділ живе своїм окремим життям, боронить довірений йому клаптик землі, але гадки не має, чим займаються сусіди, як взаємодіяти з ними в різних ситуаціях. Генерали з Ізюма та Києва чомусь не квапляться збирати всі сили в один кулак і діяти так, щоб з'єднання працювали злагоджено й не заважали одне одному, не чекали годинами під обстрілом на підмогу.

Армію завжди називали дзеркалом суспільства, і вона як організм видається цілком здоровою та придатною до виконання бо-

Ігор і Антон із Нікополя на передовій уже четвертий місяць

йових завдань. Але, як і в цивільному житті, всі процеси зупиняються на етапі координації з вищим державним менеджментом. Генерали, як і високопосадовці, й далі перебувають у своїй паралельній реальності, у той час коли суспільство забезпечує війсьکو всім необхідним, а армія воює, попри складні умови, переважна частина з яких виникли через банальне нехлюйство вищого керівництва. Якби волонтери і солдати не керувалися власним сумлінням, то генерали й чиновники, мабуть, уже вивісили б білий прапор і сіли за стіл переговорів із терористами.

ПРИДНІПРОВСЬКІ «ПАРТИЗАНИ»

Ранок, поживавлення на трасі, солдати заледве встигають оглядати машини. Вантажівки (деякі місцеві заводи таки працюють), автобуси з окупованих територій переважно з жінками й дітьми на борту, легкові машини здебільшого з донецькими і луганськими номерами. Звично, ввічливо. Командир, 52-річний підполковник Геннадій Тарасюк, дає завдання офіцерам. «Я свого часу Московське загальновійськове закінчив. Прослужив 25 років. Далекий Схід, Забайкалля... Потім пенсія, працював у себе на Дніпропетровщині в комунгоспі. За віком мене могли б і не мобілізувати. Але зателефонував друг із бригади, сказав, що бракує офіцерів. Уже за чотири години я був на базі в Черкаському. Міг би лишитися при штабі, але знаєте, як Юрій Шевчук співає: «Чем ближе к смерти, тем чище люди, чем дальше в тыл, тем жирней генералы». Я для себе визначився: моє місце тут, із людьми», – розповідає підполковник у вільну хвилину.

Підрозділ строкатий. Є зовсім молоді хлопці, що недавно закінчили строкову службу, а є такі, кому добре за 30... Самі себе називають «партизани» – так ще в радянські часи охрестили цивільних, яких на короткий термін викликали на військові збори перевірити кваліфікацію, відновити бойові навички. Але то в мирні часи... Бійці 93-ї бригади воюють уже четвертий місяць, змінили восьмий блокпост. Усього було: і мінометні обстріли, і «Градами» накривали. Були і втрати... Часто згадують

свої позиції під Добропіллям. «Люди там золоті, об'єднались у самооборону, і духу сепаратистського не було. Лець на руках нас не носили. Але там і найстрашніші обстріли пережили, – згадує командир. – Тут до нас ставляться інакше. Не те щоб вороже, але відчуваю, що люди бояться, вони ще тиждень тому під контролем «ДНР» були».

Зупиняється «шушарик» – так ласкаво у військах кличуть ГАЗ-66. Бійці з бригади привезли «гостинці»: протигранатну сітку і тепловізор. Останньому командир радіє, як хлопчик: «Ну нарешті, нарешті дочекалися, сьогодні вночі протестуємо». Пристрій надійшов не зі складів бригади, як дізнаюся згодом, а від волонтерів. Від них же німецькі камуфляжі (є не в усіх бійців, а український під пекучим степовим сонцем розлазить за два тижні), частина бронезилетів, їжа. Її не бракує, бійці ситі, ніхто на харчі не нарікає. Не те що було в мирні часи у війську: мало, несмачно... Немає тут і задоволення хвороби пострадянських армій – дідівщини. «Партизани» – люди дорослі, у багатьох є сім'ї, тому тут, на блокпосту, старших просто поважають, молодшим допомагають та оберігають. «Та він пацан зовсім, хай перепочине», – почувеш від бувалого бійця.

Приїздить командування батальйону, разом із підполковником Тарасюком та офіцерами оглядають позиції, про щось радяться, зрозуміло, не для журналістських вух. Спілкуюся з бійцями, вільними в цей момент від служби. «Мені повістка прийшла, коли я в Криму був на заробітках, але невдовзі там уся робота зупинилася. Повернувся додому, до Нікополя, – розповідає Антон Касьянов із зенітного взводу. – Звідти на перепідготовку на кілька днів, і ось я тут. Тут же в бригаді мій малий (молодший брат) служить у розвідці. Він на контракт пішов ще до війни, хотіли й третього нашого брата мобілізувати, але добре хоч отямилися, не призвали. Чому так вирішив? Та все просто: якщо не ми, то хто? Щоправда, на мою думку, якби всі, хто може, в армію пішли, то і втрат було б менше, і швидше все це закінчилося б. Я от недавно у відпустці був удома, в мене дружина, двоє дітей. Там усі за нас моляться, че-»

К Н И Г А Р Н Я

Ваша іноземна преса в Книгарні «Є»

AD
ARCHITECTURAL DIGEST

COSMOPOLITAN

DER SPIEGEL

FINANCIAL TIMES

Forbes

Herald Tribune

LE MONDE
diplomatique

Newsweek

The Economist

THE TIMES

THE WALL STREET JOURNAL

м. Київ

вул.
Лисенка, 3

вул.
Спаська, 5

Львів
просп. Свободи, 7

кають... Звичайно, все це не митється для мене безслідно. Всякого довелось побачити. Думаю, після повернення знадобиться якась психологічна реабілітація».

Людей і справді бракує. Наряд – сон – наряд – сон. І найбільше бійців знадобиться саме вночі – найнебезпечніший час, найвища ймовірність обстрілу. Поспати, поїсти, зателефонувати рідним, вряди-годи щось почитати чи подивитися – іншого дозвілля годі чекати. Та й то якщо поталанить.

Командування доходить висновку: блокпост міститься на танконебезпечному напрямку. Отже, до роботи. Потрібні нові укриття, позиції для бронетехніки. Роботи стане на всіх. «Добре, що цього разу хоч екскаватор прислали, а то часом уручну лопатами копаємо», – кажуть солдати.

Тягасмо колоди на бліндаж. «Ех, шкода дерев, їх тут і так небагато», – замислився один із бійців. «А людей тобі не шкода? Вдарять «Градом», то будеш із сирої землі пилюку добувати».

Хто зрадіє зайвій роботі? Але... «Для себе ж будемо, шкода лише, що тільки-но все це поробимо, буде наказ на інший блокпост перебиратися, не раз уже так було», – каже механік-водій БМП.

Командир проводить шиккування. Більше «секретів» (захованих постів. – Ред.), частіше змінювати позиції, надійно перекрити бліндаж. Завдання зрозумілі? Так точно!

Солдати не нинють і не жаліються. Добре, що більшість із них мобілізовані з найближчих областей: Дніпропетровської та Запорізької. Можна у відпустку на п'ять днів (із дорогою) з'їздити. Техніка хоч 20 років і простояла в парку, але на ходу, боєприпасів на три війни вистачить, пального теж удосталь – якість буває така собі, але баки завжди повні. От якби ще зарплату давали. На календарі 16 липня, а її за минулий місяць ще ніхто не бачив. Та й розмір геть не той, про який кажуть генерали на телекамери: спочатку платили по 1,8 тис. грн, потім збільшили до 2,2 тис. грн. А де обіцяні 5–6 тис.? Четвертий місяць в АТО, а хто знає, чи видадуть усе, що належить, укупі з бойовими? А з кого спитати? Генералів на блокпосту ніхто не бачив.

ЛЮДЕЙ І СПРАВДІ БРАКУЄ. НАРЯД – СОН – НАРЯД – СОН. І НАЙБІЛЬШЕ БІЙЦІВ ЗНАДОБИТЬСЯ САМЕ ВНОЧІ – НАЙНЕБЕЗПЕЧНІШИЙ ЧАС, НАЙВИЩА ЙМОВІРНІСТЬ ОБСТРІЛУ

Р. С. Зателефонував підполковникові вже з Києва. Голос, як завжди, бадьорий: «Ти поїхав, а нас через два дні «градами» обстріляли. На щастя, обійшлося без жертв. Вони (сепаратисти. – Ред.) погано прицілилися. Зараз на іншому місці, але то вже не телефонна розмова»

Про ворога згадують зрідка. Ніхто не може зрозуміти, за що воюють сепаратисти. «За гроші, мабуть», – знизують плечима. Хвалять ворожі укріплення деєнерівців у Костянтинівці – видно, що робилося для серйозної оборони зі знанням фортифікаційної справи. «Ну їм робочих рук не бракує», – усміхається один із бійців, натякаючи на примусову працю цивільного населення на окупованих територіях.

Є тут і свої герої. «Був у нашій бригаді один хлопець. Олександр Савенков з-під Павлограда, на шахті працював. Він і строкову не служив. Сирота, його бабуся виховувала. Бувало, сміялися з нього – він навіть у військових

званнях плутався. Прізвисько в нього було Ентузіаст. Спортом уже тут на фронті став займатись. І в бою себе показав... Коли на їхні позиції напали сепари, до останнього відстрілювався», – розповідають мені бійці.

Один офіцер і один солдат повертаються з відпустки. У цивільному. З гостинцями: цигарки, солодоші, кава. Тут же двоє інших швидко збираються додому – встигнути на вечірні автобуси. «У військовій формі не їздимо. Та нашого брата і так видно: короткі стрижки, загар у характерних місцях, ну ось це це», – зенітник Ігор демонструє червону вервечку на шиї – своєрідний солдатський фешн, бійці АТО обрали собі такий талісман. – Але краще зайвий раз не повертати до себе уваги».

«Удачі, мужики!» – і батальйонний «шушарик» зникає за блокпостом.

ТРИВОЖНІ ВОГНІ

Вечорі. Усі знають: зайде сонце – мирна спека мине. Бійці заступають на варту. Найбільше клопоту в мінометників. Треба підсвітити найближчі лісосмуги й пагорби. До планових стрільб хвилин 10–15. Розповідає Андрій

Зінковецький, уродженець Вільнянська (Запорізька область), командир розрахунку:

– Строкову служив у прикордонних, потім був у миротворчому контингенті в Іраку. Поляки мене навіть медаллю «За відвагу» нагородили за порятунок їхнього конвою. Тут у нас теж випадок був. Під Добропіллям нас почали обстрілювати. Ми їх накрили першою ж міною. Вдало скоригували вогонь!

– А тобі за це нагороду не дали?

– Та яке там... – відмахується Андрій і йде на позицію.

Приблизно в районі Горлівки і Дзержинська починає працювати артилерія. Глухо. Відносно далеко. Мінометники проводять підсвітку місцевості. Ніби спокійно. Стихає артилерія. Поодинокі машини на шосе. Наростає гул удалині – з незвички – танкові двигуни.

– То кар'єр поруч працює, вдень його з траси не чути, – заспокоює вартувий.

Відносно тихо. Зовсім темно. – Мінометка, до бою! – командує Андрій.

Освітлювальна, димова, знову освітлювальна. Ще. На пагорбі на відстані 2,8 км помітили якісь світлові сигнали, хтось трасерами бавиться. Наших там немає.

– Зі стрілецької зброї не дістануть, хіба що коригувальник артвогню в них там сидить, – позіхає вартувий Сашко.

Справді, після того як по пагорбу пристрілялися, «світломузика» припинилася.

Десять далеко за містом – заграва. Здається, там бій.

На ранок ледь не тривога. Заець зірвав розтяжку. З'ясовується за кілька хвилин.

Солдатів на блокпосту побільшало. Дехто не в гуморі: де обіцяна зарплата, де нормальні камуфляжі, чому не змінять хоч на нетривалий відпочинок, адже є бійці, які з квітня сидять у Черкаському (Дніпропетровська область, місце постійної дислокації бригади)?

Прошу спіймати мені таксі. «Запросто, хто ж нам відмовить», – жартують хлопці. Тиснемо руки на прощання. Один із вартувих занотовує номер зупиненого авто – люди в цих місцях зникають досі, тому такий захід не зайвий. ■

Ми з «Донбасу»

Добровольці легендарного батальйону мають намір не складати зброї в найближчі три роки

Автор:
Тарас Маковій,
Покровське – Артемівськ

Коли питаєш добровольця «Донбасу», чому він обрав саме цей підрозділ, у відповідь чуєш приблизно одні й ті самі слова: «Набридло дивитися телевизор, диванна сотня – це не для мене. Пішов до військомату, до Нацгвардії намагався зголоситись, всюди одне й те саме – зачекайте, ми вам зателефонуємо. А чого чекати, коли війна вже йде? Ось записався в «Донбас» – тут резину не тягнули, викликали на вишкіл, підучились і тепер воюємо». Хтось воює іще з Майдану, хтось починав, по суті, з партизанської боротьби на Донбасі, коли батальйон іще не був зарахований до Національної гвардії, хтось долучився за інтернет-оголошенням.

Філарет (у батальйоні звертаються один до одного виключно за позивним) – луганський підприємець: «Щоб долучитись до батальйону, мені знадобилося дві години, я людина військова, свого часу воював у Афганістані, тепер команду взводом, у ньому чимало хлопців із Донбасу, але є і з інших регіонів, ми вже одна сім'я, багато чого пройшли, друзів ховали... Майдан перевернув усе в моєму житті. Я зрозумів: оце так люди живуть в Україні! Народ став розумнішим... На Сході ситуація, звісно, інша. Спочатку в мене було багато однодумців у Луганську, потім багато хто перефарбувався, захотіли жити в Росії, думали, там краще. Але я чудово знаю, що таке Росія, ба більше – маю там бізнес. А тепер тамтешні бізнесмени кажуть нам: звільніть нас, допоможіть, бо в «ЛНР» і «ДНР» іде відкритий грабіж. У мене дружина залишилась у Луганську, каже про настрої місцевих: добийте швидше їх, ми пере чекаємо, заховасьмо, аби це скоріше все закінчилось».

Доброволець Гусь значну частину свого життя прожив у Росії і

У «Донбасі» прагнуть воювати технологічно, з мінімальними втратами

лише останні чотири роки – в Городку під Львовом, людина мирної професії – столяр, навіть у війську не служив, але на Майдані був від 5 січня, звідти й пішов на фронт. Своє рішення пояснює просто: «Для мене головне не стояти осторонь». Його побратим Ден із Одеси: «Та в нас нормальне місто! Всі все розуміють. Є, звісно, винятки. От у мене рідна сестра в сусідньому дворі живе, ми тепер не спілкуємося, з політичних міркувань. Мені за Україну образливо. І це лише початок війни, вся наша партизанщина – це квіточки. Потрібні военний стан і відповідні кроки з боку уряду».

У «Донбасі» не люблять пережитків «старої» армії: бюрократії, шагістики, «чінопочітання», спілкуються всі по-дружньому й за просто. Але при цьому ні в кого немає відчуття тимчасовості. В когось підписаний контракт із Нацгвардією на три роки, в когось на п'ять. «Афганці» Чік і Воган, обидва з Київщини, мали доволі престижну роботу, але кажуть в один голос: залишимося до кінця контракту й навіть довше, як буде потреба. Загалом настрої на тривалу службу йде від самого комбата Семена Семенченка, який, хоч і говорить про війну дещо по-філософському – мовляв, усі ці події є доказом буття Божого, однак водночас наголошує, що потрібна нова Україна, нове військо, і «Донбас» має стати його формуванням.

Дещо в цьому напрямі зроблено. Технічна гордість «Донбасу» – літаки-безпілотники. Цей

хайтек хлопці вже випробували на передовій. Завдяки зйомці із цих літаків було виявлено, а потім і знищено два ворожі танки. «Жива» розвідка – ризик людським життям. Звісно, безпілотники придбані за пожертви, на державну підтримку тут ніхто й не розраховує. Заробітну плату в 1248 грн тут узагалі не бачили, вона тут радше є предметом для жартів.

У добровольці йдуть здебільшого ті, хто давно розчарувався в державній машині, але вірять у те, що країну ще можна змінити. Розповідає львів'янин Мирон, який донедавна був оперуповноваженим одного з райвідділків міста: «Я у званні капітана дослужив до пенсії, маю 18 м² у гуртожитку, і машина в кредиті. Донбас – це Україна, завжди був Україною, за це ми тут і воюємо. Так, тут чимало мільйонерів зрадили, бо захотіли більшої російської зарплати, тут є криміналізований бізнес, який боїться боротьби з корупцією, тому й намагається створити свої «республіки», щоб зберегти звичний для них злочинний спосіб життя. Але тому і треба нині наводити лад тут. І я готовий залишитись у батальйоні надалі, якщо він у мирні часи боротиметься з бандитизмом».

У батальйоні мало говорять про політику та ідеологію. На відміну від добровольчих формувань, де є чимало активістів «Правого сектора» та інших націоналістичних партій, тут не вигукують по кілька разів на день «Слава Україні!», бійці розмовляють кому як зручно – російською чи українською. Своє ідеологічне спрямування напівжартوما називають «воєнним патріотизмом», а насправді вважають себе людьми справи, у розумінні яких головним пріоритетом зараз є перемога у війні, хоча під перемогою добровольці часом розуміють не просто знищення терористичних загонів, а завершення революційних перетворень у країні: подолання корупції, відсутність компромісів із попередньою владою. Високопосадовцям такі настрої можуть здаватися потенційно небезпечними. Чи не тому «Донбас» досі залишається виключно зі стрілецькою зброєю: бронетехніки та «серйозних» калібрів постачати сюди чомусь не квапляться. ■

22 липня бійці «Донбасу» звільнили місто Попасна (Луганська область)

Антропологія

Автор:
Юрій
Макаров

«Велич держави вимірюється не кількістю вироблених благ, а якістю громадянина, якого вона породжує». Я так давно пройнявся цією мудрістю (ще відтоді, коли на кожному розі висіли плакати про тонни чавуну, центнери збіжжя й метри тканин у подарунок черговому з'їзду КПРС), що забув її автора. Саме той афоризм остаточно дав мені змогу зрозуміти й зненавидіти імперію зла, у якій я жив. Можна було вірити чи не вірити в комуністичну утопію, схвалювати чи не схвалювати радянську експансію у світі, пишатися чи не пишатися економічною потугою (зрозуміло, фейковою), але не бачити головного продукту системи – середньозваженої радянської людини, тобто совка, – було технічно неможливо, бо він був скрізь.

Усупереч абстрактним ідеалам, конкретний радянський громадянин був носієм не вельми привабливих рис, як-от агресивність, невихованість, нетолерантність, ригідність і той складний комплекс довіри, страху, залежності й водночас зневаги до начальства, який описується містким словом «патерналізм». Звісно, люди різні, але цей спільний «габітус» тією чи іншою мірою проявлявся майже в кожній піці, зокрема й у моїй.

Радянська людина штурхалася в чергах, сварилася в автобусах, сиділа на партійних зборах, вірила газеті «Правда», писала анонімки на сусіда, схвалювала введення війська в Чехословаччину, перевиконувала план виробництва комплектуючих для міжконтинентальних балістичних ракет і розповідала анекдоти про Брежнєва. Почуватися належним до цієї спільноти було не вельми комфортно, але я хоча б розумів, що то не випадковість, а результат відносно довгого процесу адаптації та еволюції.

Минуло багато-багато часу, практично змінилось покоління, і ось кілька років тому з'явилося відчуття, що ми, попри зміну декорацій, повернулися в давні добрі часи: хами на дорогах, хами в ЖЕКу, хами в міліції, хами в суді, хами в телевізорі – не лише мені у хвилини відчаю стало здаватися, що реліктовий, тільки ще більш неситий і демонстративний хам є провідним типом українця, а отже, й увесь український проект, що відповідальний за домінування цього типу, приречений.

Потім був Євромайдан, далі почалася війна, і раптом я перестав упізнавати співвітчизників. Можливо, річ не в них, а в мені самому, але, хай

там як, від особистої оптики не все залежить. Невідомо звідки взялися розумні, інтелігентні обличчя, люди на вулиці більше усміхаються, стали привітнішими, чемнішими й уважнішими – нічого, що я про такі дрібниці? Для мене, такого вже, даруйте, розпещеного і вразливого, все це має значення: я переконаний, що є прямий і безпосередній зв'язок між побутовими звичками й соціальною поведінкою. На Майдані до кінця лютого жодної неприємної піки не бачив. Ті, хто стояв на барикадах, готували й розносили їжу, тягали шини, збирали по місту ліки, виїздили протестувати під «Межигір'я», просто стояли біля сцени як «шкіселі» (чиясь вдала метафора) – усі вони, чоловіки й жінки, мали обличчя, у які хочеться ще й ще раз вдивлятися. Складалося враження, що змінився антропологічний тип.

Я не вірю в дива й знаю, що людська натура недосконала. Не буває такого, щоб уся нація складалася зі святенників і симпатяг. Розумію, що хамло з нас нікуди не ділося. Воно або зачалося, або... Кожна людина має кілька облич. Залежно від настрою, життєвих обставин, стадії розвитку, стану здоров'я тощо той самий індивід має шанси проявити себе або як злобна

тварюка, або як взірцевий альтруїст. По собі знаю.

Дозвольте припустити: те, чим є зараз нинішня Україна, вочевидь, сприяє демонстрації саме найкращих рис (байдуже, це результат внутрішньої роботи чи загальної атмосфери). Інакше чим пояснити таку

**МОЖЛИВО, УКРАЇНА
ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО СЕБЕ ПІСЛЯ
ДЕСЯТИЛІТЬ МОРОКУ,
А МОЖЕ, НАВПАКИ,
БУКВАЛЬНО НА НАШИХ ОЧАХ
ПЕРЕБУВАЄ В ПРОЦЕСІ
ТВОРЕННЯ СЕБЕ НОВОЇ**

кількість волонтерів, ті суми добровільних пожертв, потік співчуття й взаємодопомоги, готовність до взаємодії в, м'яко кажучи, не найсприятливіших умовах? Можливо, Україна повертається до себе після десятиліть мороку, а може, навпаки, буквально на наших очах перебуває в процесі творення себе нової – не так уже й важливо.

У цьому немає жодного пафосу, як немає краплі пози в словах льотчика Ан-26, якого допитували російські журналісти – підручні російських диверсантів. Услухайтесь, вчитайтесь: «Я присягнув і роблю те, після чого мені совість дасть можливість жити». Це герой, ім'я якого мені, на жаль, досі невідоме, інша героїня, якою зараз захоплюється світ, – військовополонена Надія Савченко, безліч, буквально безліч інших героїв: вояків, волонтерів, активістів, репортерів, просто гідних і мужніх людей... Вони – продукт сьогоденної України. Такою я її люблю. ■

Моральна сліпота й українські уроки

Торік я написав книжку в співавторстві із Зигмунтом Бауманом, одним із найкращих філософів нашого часу. Це напружений філософський діалог про втрату чутливості. Назва «Моральна сліпота» – ідея Баумана. Це алюзія на метафору сліпоти, майстерно використана в романі португальського письменника Жозе Сарамаго «Сліпота». А от підзаголовок «Втрата чутливості у часи плинної сучасності» вийшов з мого теоретичного словника, хоча й не без впливу Баумана. Адже означення «плинний» – невід’ємна частина його робіт, у яких розглядається плинна сучасність, плинний страх чи плинна любов. Я дуже тішуся, що «Моральна сліпота» народиться ще і в українській мові та культурі.

Україна стала лакмусовим папірцем глобальної моральної (не)чутливості на початку XXI століття. Дорогою ціною вона заплатила за героїзм, відвагу, силу волі, солідарність і свободу. Крим, Східна Україна, погрози Кремля, огидна й абсурдна кампанія брехні, якою забивають голови контрольовані Кремлем ЗМІ... Всіх випробувань, що створили кардинальну нову ситуацію у світовій політиці не перелічити.

То як відреагували ЄС і загалом Захід? Практично ніяк. Події останніх кількох місяців – це ніби дежавю на тлі ретроспективного екскурсу у ще досі свіжу в пам’яті європейську історію. Нині набагато гостріше, ніж будь-коли раніше з часів падіння Берлінського муру, виникає відчуття подорожі в часі до таких добре відомих явищ, як Мюнхен, Судети, Гітлер, Даладьє, Чемберлен. Ми урочисто прощаємося з наївною концепцією Френсіса Фукуями щодо «кінця історії», ніби кажучи: «Ласкаво просимо назад у XX століття!»

Євросоюз, який об’єднується заявами про «глибоке занепокоєння», продемонстрував неспроможність реагувати на трагедію в Україні якось інакше. Це доводить, із якою легкістю Європа породжує нових даладьє і чемберленів. ЄС застосовує дуже вибіркового підхід до оцінки людини, гідності та життя. Європейський підхід такий: поки «нічийна земля», якою, на їхню думку, є Україна, потерпає від воєнних злочинів, ми можемо вдатися до на позір співчутливої риторики й тішитися бездіяльністю у політичній і правовій сфері. Лише після того, як терористи, котрих озброює й підтримує Кремль, збили малайзійський літак, знищивши майже 300 пасажирів із Нідерландів, Австралії та інших країн світу, ЄС нарешті виявив справжнє обурення незбагненим варварством.

Мимоволі пригадуються книжки Зигмунта Баумана з його алюзією на нацистську концепцію «життя, негідне бути прожитим». Нацисти використовували це поняття (німецькою Lebensunwertes

Leben) щодо прошарків населення, які не мали права жити. У наш час плинної сучасності ми вирізняємо регіони і країни, чії трагедії не можуть претендувати на місце у екстрених новинах. Гине мирне населення, народ потерпає від політичного тероризму й насильства, однак ці люди не мають права змінювати двосторонні відносини та торговельні угоди між Росією і ключовими гравцями ЄС.

Інакше не пояснити наївність і необґрунтовані дії німецького міністра закордонних справ Франка-Вальтера Штайнмайера, який закликає Україну до переговорів із терористами, а отже, до їх визнання. Як і неможливо досягнути «сюрреалістичну» політичну логіку Франції, що уклала з РФ багатомільярдну угоду на поставку військових кораблів Mistral, із якими остання зможе напасти не лише на Україну, а й на будь-яку країну – члена ЄС і НАТО. Якоюсь російський політичний коментатор та есеїст Андрій Піонтковскій висунув теорію «колективного Фойхтвангера» – як опис готовності європейців не розуміти, що відбувається у сталінському СРСР. Нині цю добровільну моральну та політичну сліпоту або «готовність зрозуміти» путінську Росію можна назвати «колективним Шредером».

Подібно до Тибету з його численними публічними актами самоспалення Україна стала лакмусовим папірцем для нашої моральної та політичної чутливості. Скільки ще треба трагедій, щоб ми прийшли до тями? Яка кількість загиблих потрібна нам, щоб врешті прокинулися? Щоправда, як відомо, смерть однієї людини – це трагедія, смерть мільйонів – статистика. На жаль, це більше ніж правда. Наша внутрішня боротьба між моральною сліпотою і спроможністю цінувати життя інших людей (замість того щоб сприймати їх як статистичні

ГОТОВНІСТЬ ЄВРОСОЮЗУ ЗРОЗУМІТИ ПУТІНСЬКУ РОСІЮ МОЖНА НАЗВАТИ «КОЛЕКТИВНИМ ШРЕДЕРОМ»

одиниці чи робочу силу) – то боротьба між нашою схильністю до єднання і дистанціювання, співчуття і байдужості, причому остання є ознакою моральної деструкції та соціальної патології.

З політичної історії нам відомо, що ми можемо навчити себе не співчувати болю і стражданням інших людей. Водночас уміємо відновлювати в собі таку здатність. Щоправда, це ніяк не пов’язано зі здатністю співпереживати у всіх перипетіях життя чи однаково співчувати всім націям та людям. Ми вміємо перетворюватися на нелюдських істот і пробуджувати в собі особистостей лише тоді, коли трагедії чи агресивних нападів зазнають наші співвітчизники або ми самі. На основі цього механізму відмови та повернення до співчуття маємо зрозуміти, що людська гідність і людське життя – вразливі, слабкі, непередбачувані й, поза сумнівом, універсально цінні.

Ось які уроки нам слід засвоїти, і нагоду повчитися, власне, дає Україна. ■

Автор:
**Леонідас
Донсік,
Литва**

Версія захисту

Хвиля зменшення видатків на озброєння у світі закінчується. Але ВПК від цього не стане простіше

Зірка програми так і не зійшла в небі над авіашоу в Фарнборо – на найбільшому в Європі форумі аерокосмічної промисловості, який розпочався 14 липня. Винищувач F-35, який уперше мав з'явитися перед публікою за межами США, не злетів після загоряння двигуна. Це не єдиний недолік винищувача від Lockheed Martin. Проект уже затягнув усі можливі дедлайни, а його бюджет підскочив до замарних висот. Останній інцидент став неприємністю для Lockheed. Водночас його присутність могла б нагадати чиновникам оборонних відомств, які приїждять у Фарнборо прицінитися до товару, яких складних і витратних проектів їм слід уникати надалі.

Виробники зброї переживають непрості часи. Деякі великі замовлення (як-от на складання бомбардувальників, навчально-тренувальних літаків та безпілотників) досі можна без проблем дістати в Америці, котра найбільше у світі тратить на оборонну галузь. Але й вона, й інші держави багатого світу, намагаючись зменшити дефіцит бюджету, дедалі активніше шукають кращих пропозицій за вигіднішу ціну. У 2013 році знизилася прибутки 17 із 20 американських виробників зброї. У 2008-му війни в Іраку й Афганістані під проводом США допомогли підняти глобальні видатки на оборону до рекордної цифри – \$1,7 трлн. Відтоді, за даними консалтингової компанії IHS Jane's, вони впали на \$100 млрд.

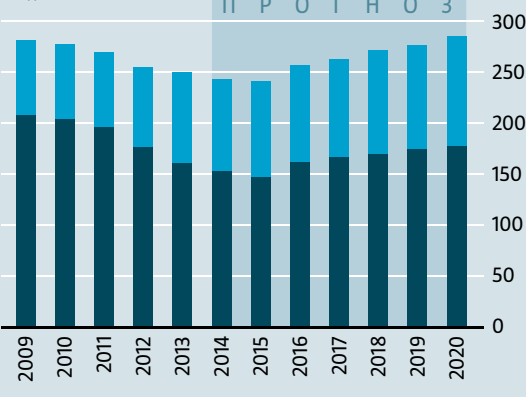
Добра новина для виробників зброї полягає в тому, що найскрутніші часи, схоже, позаду. Конгрес Сполучених Штатів частково скасував автоматичні скорочення видатків, заплановані для боротьби з величезним дефіцитом держбюджету в своїй

Гра в солдатики

Видатки на закупівлі продукції ВПК, \$ млрд

■ Члени НАТО ■ Країни поза межами НАТО (без Китаю і Росії)

За даними IHS Jane's

країні. У Європі економічне падіння сповільнюється. Зростання багатства в країнах, що розвиваються, та нові загрози в Сирії, Іраку й Південно-Китайському морі стимулюють швидке примноження видатків у Азії, на Близькому Сході та в Латинській Америці. Загалом світовий ринок у плані закупівель продукції ВПК (крім Росії та Китаю, що здебільшого закриті для західних компаній) пройде найнижчу точку й від наступного року почне поживляватися (див. «Гра в солдатики»).

Хоча бюджет Пентагона дорівнює сумарному кошторису оборонних відомств 15 найбільших держав, його скарбниця так само вже не бездонна. Тут курс узятю на ефективне використання ресурсів та вдосконалення наявних озброєнь. Прикладом може стати відомий бомбардувальник B-52 від Boeing, який постійно переобладнують і який літатиме ще й після свого 90-річчя у 2042 році.

Пентагон відмовляється від звичних замовлень за схемою «витрати плюс», які дають підприємцям стимул до переви-

трат, бо ж гарантують маржу при будь-яких видатках. Але у щорічній оцінці американським Департаментом оборони власної спроможності як покупця, опублікованій минулого місяця, зазначено, що альтернативні контракти з фіксованими цінами не завжди виявляються вигіднішими, бо прибутки, які підприємчик зрештою отримує за такими угодами, часто виявляються «неймовірно» вищими за ті, що передбачені контрактами «витрати плюс». Тому Пентагон намагається детальніше проробляти контракти, які стимулювали б продукувальників зброї шукати можливості зниження собівартості.

Америку нині цікавить практика на іншому боці Атлантики, особливо у Британії, передачі систем озброєння на баланс і утримання компаній. Наприклад, угода, підписана BAE Systems із Лондоном у 2009 році, забезпечує «ударну потужність погодинно» для реактивних винищувачів Королівських ВПС Eurofighter Typhoon. Курс британської військової авіації на здефлевання вартості польотів було підтверджено зробленою у Фарнборо заявою про те, що контракти на технічне обслуговування транспортних літаків підпишуть із бюджетною авіакомпанією Flybe. Не так давно Сполучене Королівство навіть розглядало можливість аутсорсингу всіх оборонних закупівель, але зрештою не зважилося на такий радикальний крок.

Попередня хвиля економії на оборонці в 1990-х роках викликала лавину злиттів, бо виробники зброї намагалися об'єднувати зусилля для зниження собівартості продукції ВПК. Цього разу Пентагон дав чітко зрозуміти, що не погодиться на дальше укрупнення, що здатне вести до утворення

У 2008-му війни в Іраку й Афганістані під проводом США допомогли підняти глобальні видатки до рекордної цифри –

\$1,7 трлн.

Відтоді, за даними консалтингової компанії IHS Jane's, вони впали на

\$100 млрд

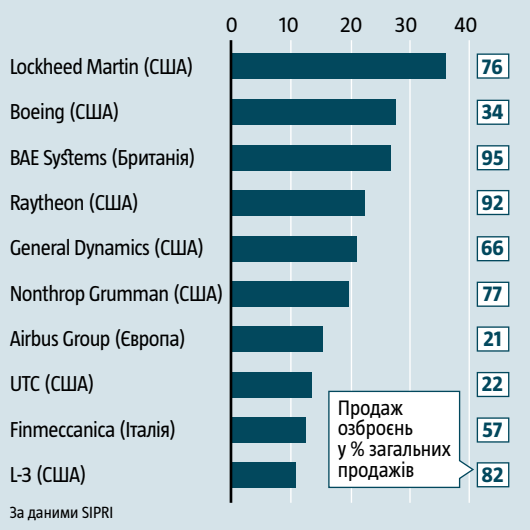
монополій. У Європі на шляху до консолідації перепони ставить політична опозиція: саме із цієї причини у 2012 році провалилася спроба Airbus провести злиття з BAЕ Systems. Оскільки про нього не могло бути й мови, великим оборонним підприємствам довелося швиденько підготуватися до останньої на сьогодні хвилі урізання витраток: для цього вони різко скоротили витрати і звільнили безліч працівників. А нині – аналізують, як ще можна підготуватися до періоду, в якому припиняться зменшення бюджетів, а оборонні відомства стануть вимогливими покупцями.

Один із варіантів – знайти нові, цивільні ринки для своєї продукції. У деяких великих постачальників озброєння, як-от Boeing і UTC – власник виробника авіаційних двигунів Pratt & Whitney, цивільний сектор закупає навіть більше, ніж військовий (див. «Великі гармати»). Проте в минулому спробі компаній, більш орієнтованих на оборонку, диверсифікуватися і перейти до випуску мирної продукції були, за словами колишнього президента Lockheed Норма Огастіна, «не заплановані успіхом». Хоча великій частині їхньої продукції все-таки можна знайти застосування в мирному житті. Безпечні системи комунікації могли б захищати банки та підприємства від хакерів. Зовсім недавно компанія Raytheon продала свої системи виявлення снайперів Boomerang американським енергетичним підприємствам після того, як стрілець вивів із ладу кілька підстанцій, що забезпечували Кремнієву долину електроенергією.

Проте поки що такі замовлення становлять невелику частину діяльності більшості оборонних підприємств: Lockheed, наприклад, від цивільної кібербезпеки і т. ін. має лише близько 2% доходів. І хоча виробники зброї – це «переважно технологічні підприємства», як називає їх аналітик банку Investec Рамі Маерсон, їм може бути важко конкурувати із гучнішими компаніями Кремнієвої долини. Справді, останні починають заходити у води ВПК. «Бойові дії переводять у цифровий фор-

Великі гармати

Компанії, які продали найбільше зброї, 2012 рік, \$ млрд

мат», – зауважує віце-президент консалтингової компанії Deloitte Том Кептен. Технологічні компанії підтвердили, що можуть виробляти роботів, дрони й розвідувальні програми. Заснована бізнесменом Елоном Маском компанія SpaceX подала в суд на ВПС США, щоб повторно провести тендер із запуску супутників, який виграли Boeing і Lockheed.

Виробникам озброєнь важко досягти успіху на «гражданці», але знайти нових клієнтів на експорт не набагато легше. Багато країн від Близького до Далекого Сходу витрачають на зброю дедалі більше коштів, купуючи реактивні літаки, ракети й танки. Дедалі наполегливіші територіальні претензії Китаю змушують його суцідів зміцнювати оборону. І все-таки ринок озброєнь залишається дуже неоднорідним: оборонний бюджет Бразилії, де витрати на цю галузь одні з найвищих, становить лише 4% американського. А продавати продукцію ВПК великій кількості дрібних клієнтів не просто затратно; часто вони вимагають перенесення частини виробництва на їхню територію або доступу до секретних технологій, що забороняють уряди держав-виробників. Найбільш ласий шматок тут Індія, але вона ще й дуже прискіпливий клієнт, який в обмін на оборонні контракти нав'язує найрізноманітніші умови.

Конкурувати за експорт озброєнь складніше, ніж за клієнтів на внутрішньому ринку. Азійські й латиноамериканські країни інколи віддають перевагу російській або китайській продукції, яка за якістю поступається західній, але набагато дешевша. Дедалі більше країн – продукувальників зброї – заохочують свої оборонні підприємства шукати нові ринки експорту (як-от Південна Корея та Японія).

Тим часом виробники, що входять до складу великих цивільних аерокосмічних конгломератів, можуть розподіляти витрати, пов'язані з конструкторсько-проектувальними роботами, на ширшу базу. Вони ж таки мають більше можливостей для перехресних продажів оборонним відомствам тих країн, державні авіалінії яких уже є серед їхніх покупців. Власне на це й була спрямована нещодавня реструктуризація компанії Airbus. Нині спостерігається бум у цивільній аерокосмічній галузі, що дає таким підприємствам потужний фінансовий заряд. А водночас потенційні покупці оборонної продукції розумітимуть, що ці компанії все ще працюватимуть і через десяток-другий років, коли доведеться модернізувати закуплене сьогодні.

Для суто військових підприємств майбутнє може виявитися не таким райдужним. Нинішня тенденція до нарощування витраток на продукцію

ОДИН ІЗ ВАРІАНТІВ ВИЖИВАННЯ ДЛЯ КОМПАНІЙ ВПК – ЗНАЙТИ НОВІ, ЦИВІЛЬНІ РИНКИ ДЛЯ СВОЄЇ ПРОДУКЦІЇ

ВПК може вселити їм надію на те, що величезні прибуткові програми на кшталт F-35 повернуться і знову настануть золоті дні. Але факти свідчать, що часто ненадійний, неефективний і перехвалений оборонний галузі нарешті доведеться змінюватися, щоб вижити. ■

Ще один гордіїв вузол

Робота над помилками: ЄС не зміг обрати кандидатів на найвищі посади

ЄС страждає на хронічну неспроможність знайти людей для найвищих крісел. Вибір колишнього прем'єр-міністра Люксембургу й федераліста Жана-Клода Юнкера на посаду президента Єврокомісії став не найкращою відповіддю на широке невдоволення європейців Євросоюзом. Ще один негативний момент полягає в тому, що Європейський парламент присвоїв право висувати кандидатуру Юнкера й минулого тижня «обрав» його.

Але й лідери держав континенту ведуть справи не набагато краще. На минулому тижні вони зустрічалися, щоб розподілити інші ключові посади, але процес перетворився на політичне гондлярство й окомилування. Ішлося про два головні крісла: президента Єврокомісії та очільника зовнішньополітичного відомства ЄС. Зрештою, після тривалої суперечки лідери Євросоюзу так і не погодили жодної з кандидатур. Наступного разу вони зберуться наприкінці серпня.

Ця невдача, відразу-таки після фіаско з Юнкером, свідчить про ганебне недбальство європейських лідерів. Як показали травневі вибори до Європарламенту, ЄС переживає скрутні часи. Економіка пробуксовує, виборці дедалі менше сприймають сам проект об'єднаної Європи, а інтервенція Росії в Україну спричинила грандіозну зовнішньополітичну кризу. Не найкращий момент для розбрату й вагань. Крім того, на посаду очільника Європейської ради є чудова кандидатура – прем'єр-міністр Данії Гелле Торнінг-Шмідт. Вона цілком підходить як противага Юнкеру – жінка-лівоцентристка проти чоловіка-правоцентриста. Єдиний фактор не на її користь – це те, що Данія не входить до єврони. Утім, з огляду на небезпеку поділу ЄС на «ключових гравців» і периферію, а також необхідність утримати Британію в Союзі, це виявилось б радше перевагою, ніж недоліком.

Головним каменем спотикання під час розподілу ключових посад у ЄС є кандидатура міністра закордонних справ Італії Федеріки Могеріні на посаду голови зовнішньополітичного відомства ЄС – у неї малий дипломатичний досвід, і вона схиляється до проросійської політики

Але головним каменем спотикання стало висунення міністра закордонних справ Італії Федеріки Могеріні на посаду голови зовнішньополітичного відомства ЄС. У резюме її кандидатура має вигляд краще нікуди: молода (їй лише 41 рік), здібна, розсудлива й наполеглива – багато в чому це приємний контраст із Юнкером. Але є два «але». Перше – брак досвіду: на посаді міністра закордонних справ Італії Могеріні працювала якихось чотири місяці. Інша, серйозніша проблема – її симпатії до Росії. Перший закордонний візит під час піврічного головування Італії в ЄС Могеріні здійснила до Києва, а звідти – до Москви, де говорила про досягнення компромісу в Україні й фактично визнала тут російські інтереси. Що гірше – вона рішуче виступила за енергетичну залежність ЄС від РФ, підтримавши скандальний газопровід «Південний потік», який має допомогти Євросоюзові імпортувати більше російського газу в обхід України.

НЕ МАРНУЙТЕ ЧАСУ

Хоча цього тижня процес і зайшов у глухий кут, Могеріні залишається фавориткою. Але європейські лідери повинні тепер використати час до кінця серпня для пошуку кращого кандидата. Вона (а якщо лідери знехтують гендерною рівновагою, то й він) мусить мати силу там, де в Могеріні – слабкі місця.

Необов'язковість досвіду для міністра закордонних справ ЄС нагадує вибір на користь британки Кетрін Ештон у 2009 році – теж «необстріляного» дипломата, призначення якої стало поступкою тодішньому прем'єрові Сполученого Королівства Гордону Брауну. Однак леді Ештон перевершила сподівання: після невпевненого старту вона стала цілком компетентною очільницею зовнішньополітичного відомства й досить успішно проводила перемовини з Іраном та Західними Балканами. Але робота верховного представника ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки передбачає надзвичайно високі вимоги. Тут потрібні й адміністративний досвід (щоб змушувати євробюрократів взаємодіяти), і політична вага (для гідного представництва за кордоном, де дипломатичні зусилля підтримуються авторитетом, і щоб давати раду свавільним міністрам закордонних справ держав ЄС).

Такі якості необхідні, коли доводиться мати справу з Росією. Євросоюзові було дуже складно виробити єдиний курс стосовно свого східного сусіда, і президент РФ Володимир Путін умло скористався з розбіжностей між членами ЄС. Як і Німеччина, Італія не хоче застосовувати суворі санкції до останнього за протизаконну анексію Криму й інтервенцію на Сході України. Проте реваншистська Росія може стати найбільшою зовнішньополітичною проблемою ЄС на найближчі кілька років. Замість піддатливої і недосвідченої Могеріні ЄС слід обрати когось жорсткого й авторитетного. Вдалим вибором могла б бути її співвітчизниця й попередниця Емма Боніно. Ще кращим – міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський або його шведський колега Карл Більдт. Євросоюз нарікає на те, що світ до нього ставиться без належної серйозності. Зараз є нагода це змінити. ■

© 2014 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

Абревіатура зі стартовим капіталом

Створити конкурентів МВФ і Світовому банку серед країн БРИКС легше, ніж організувати роботу нових структур

Країни БРИКС уже не один рік намагаються довести, що вони більше, ніж просто аббревіатура. Тож, аби розсіяти давні сумніви, 15 липня лідери Бразилії, Росії, Індії, Китаю та Південної Африки, зібрались у місті Форталеза на шостий щорічний саміт, де й оголосили про створення Нового банку розвитку (NDB) для фінансування інфраструктури та проєктів «стійкого розвитку» із \$50 млрд стартового капіталу та стомільярдного Пулу валютних резервів (CRA) для фінансової підтримки членів БРИКС.

На перший погляд NDB і CRA (які ще чекають ратифікації парламентами п'яти країн-учасниць) схожі на молодих і перспективних конкурентів Світовому банку й МВФ, які були наріжним каменем повоєнного економічного порядку. У БРИКС нарікають, що бреттон-вудські структури (названі на честь містечка в американському штаті Нью-Гемпшир) ігнорують потреби країн, що розвиваються. Китай, друга за величиною економіка після Сполучених Штатів, має там менше голосів, ніж країни Бенілюксу. Америка і Європа до ганебного повільно реагують на такий дисбаланс.

Позичальники МВФ також невдоволені жорсткими реформами, без яких на допомогу їм годі сподіватися. Що вже й казати про менторський тон, яким ці реформи диктують. У Форталезі Владімір Путін розписував NDB і CRA як засіб від «утисків» держав, зовнішня політика яких роз-

ходить з курсом Америки чи Європи (як у випадку анексії ним Криму).

Утім, нові інститути не настільки небезпечні, як можуть видаватися, принаймні в нинішньому вигляді. На відміну від МВФ, CRA – це не фонд, а цілий лабіринт двосторонніх обіцянок створити резерви в іноземній валюті (\$41 млрд від Китаю,

РОЗБІЖНОСТІ МІЖ КРАЇНАМИ БРИКС УТРУДНЮВАТИМУТЬ ПОГОДЖЕННЯ НАВІТЬ ОСНОВНИХ ЗАСАД НА КШТАЛТ УМОВ КРЕДИТУВАННЯ АБО КРИТЕРІІВ «СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ»

\$5 млрд від Південної Африки і по \$18 млрд – від решти учасників) для термінових потреб країн БРИКС. Кожна держава зможе брати кошти в обсязі, що відповідає її внеску. Але, попри всю пунтінську похвальбу, виділення будь-яких ресурсів понад 30% цієї суми залежатиме від інших факторів, зокрема й від участі у програмах МВФ.

Своєю чергою, NDB стане ще одним із численних регіональних і національних банків розвитку, чий позик набагато перевищують ті \$56,2 млрд, які видав торік Світовий банк. У 2013 році Бразильський народний банк соціально-економічного розвитку (BNDES) роздав кредитів на \$88 млрд. Його китайський аналог позичив \$240 млрд. Піднебесна також створює Азійський інфра-

структурний банк (долучитися до якого запросила й Індію).

Навіть коли капітал NDB зрештою сягне \$100 млрд (уключно з коштами держав та інститутів, що не входять до БРИКС), він не зможе забезпечити потреби більшості інфраструктурних об'єктів нових економік. За оцінками Світового банку, лише Південна Азія потребуватиме в наступне десятиліття \$2,5 трлн. КНР була готова внести більше коштів. Але Індія та Бразилія, хоч і раді можливості скористатися банком як політично прийнятним способом дістати доступ до китайської готівки, побоюються домінування Китаю так само, як і Заходу, тож наполягли на рівнозначних внесках. Південна Африка змогла дозволити собі лише \$10 млрд.

На цьому політика не закінчується. Суперечки між Китаєм та Індією за місце, для штаб-квартири банку, а між Індією і Бразилією – за кандидатуру президента на першу п'ятирічну ротацію мало не потопили угоду. Лідери БРИКС погодились на Шанхай і президента-індійця, якого ще не назвали. Але Раду директорів очолить бразилець, а Управлінську раду – росіянин. Не факт, що вони всі тягтимуть спільного воза в одному напрямку.

У цьому й полягає найбільша перешкода для «молодих і перспективних», адже, крім великих площ і швидких темпів розвитку, між країнами БРИКС мало спільного. Китайська економіка у 28 разів більша за південноафриканську. Дохід на особу в Індії в 10 разів менший, ніж у Росії. Щоправда, в усіх незадовільний стан інфраструктури, але активні демократії (Бразилія, Індія та Південна Африка) будують її інакше, ніж авторитарні режими (Росія і Китай).

Такі розбіжності, як зауважує президент консалтингової компанії International Capital Strategies Дуглас Редікер, утруднюватимуть погодження навіть основних засад: наприклад, кому ще (крім країн БРИКС) і на яких умовах надавати позики або що вважати «стабільним розвитком». Бреттон-вудським інститутам для налагодження роботи (яка й сьогодні далеко від ідеалу) знадобилися десятки років – і це при тому, що заправляють там однодумці, ліберальні демократи. ■

Якщо не я, то хто?

Внутрішній імператив Сергія Єфремова: 1919–1921 роки

Генеральний Секретаріат Центральної Ради, 1917 рік. Сидять (зліва направо): Іван Стешенко, Христофор Барановський, Володимир Винниченко, Сергій Єфремов, Симон Петлюра. Стоять: Павло Христюк, Микола Стасюк, Борис Мартос

Автор:
Володимир
Панченко

ЧАС ВИБОРУ

Висока хвиля української революції підняла видавця й журналіста, керівника Української партії соціалістів-федералістів, юриста за освітою Сергія Єфремова на самісінький гребінь. На відомій світлинці 1917 року його можна побачити серед урядовців Генерального секретаріату Центральної Ради між Володимиром Винниченком і Симоном Петлюрою. Сферою безпосередньої відповідальності Єфремова були «міжнародні справи». Але займався він і «трофеями» революції – досліджував архіви Київського головного жандармського управління та охоронного відділення. Як і раніше, багато часу віддавав газетній роботі, публіцистиці. Разом із Андрієм Ніковським редагував газету «Нова Рада», що виходила в Києві від березня 1917-го до січня 1919 року. За неповні три роки Сергій Єфремов написав сотні статей і рецензій, що друкувались у «Но-

вій Раді», в журналах «Книгар» та «Літературно-науковий вісник», у збірнику «Наше минуле».

Його публіцистика буремного часу – безцінне свідчення «самовидця», «обрис моментів, епізодів та подробиць», «фотографії з поодиноких подій та епізодів» пори, коли розпадалася Російська імперія і зароджувалась українська державність (ці слова належать самому Єфремову, тільки сказані вони були про книжку його приятеля Олександра Саліковського «Нова Україна», видану 1919 року). Рано чи пізно пристрасна єфремовська публіцистика з її «моментальними фотографіями» й абсолютно зрозумілими політичними оцінками та характеристиками буде зібрана й видана великим томом, і тоді ми краще зрозуміємо, що мав на увазі автор, коли в 1929 році, під час арешту, на вимогу чекістів віддати їм свою зброю відповів, по-

казуючи на перо: «Ось моя зброя».

Андрій Ніковський якось написав, що у Єфремова було атрофоване «почуття цензурно дозволеного»: «За старих часів скільки було не кажи С.О. Єфремову, що ось де цензура може причепитися, ось це різке, ось цього ніхто не зважається власним іменем називати, він одно своє приповідає: «Чом не можна? Хіба ж це неправда?»

І ТАК БУЛО НЕ ЛИШЕ «ЗА СТАРИХ ЧАСІВ»

Доба Центральної Ради закінчилась у квітні 1918 року; в листопаді втратив булаву гетьман Скоропадський; Директорія, прийшовши на зміну Гетьманату, протрималася тільки до лютого 1919-го. А потім більш ніж на півроку, аж до кінця літа, в Києві «окопалися» більшовики. Після них на чотири з половиною місяці прийшли денікінці...

Для українців (це слово було тоді не просто етнічним маркером, а політичною характеристикою!) настав час великого ризику. Багато хто, не чекаючи добра від червоних, подався за кордон іще в січні – лютому 1919 року. Емігрували Володимир Винниченко й Михайло Грушевський; залишили Україну Микола Садовський із трупю Київського міського театру, педагог і письменник Спиридон Черкасенко... Олександр Олесь у 1919-му редагував «Літературно-науковий вісник», проте два останні числа цього журналу (за квітень – вересень) підписував уже не він.

А Сергій Єфремов був серед тих, хто залишився.

Агатангел Кримський згодом напише про нього: «...року 1905–1907, а також і 1919-го одбував не раз вселюдську тюремну повинність». Сам Сергій Олександрович пізніше також прохопиться у щоденнику: «...року 1919, коли я сидів (березень – квітень) у «Чрезвычайці»...

Рятувала Єфремова Українська академія наук. Її президент Володимир Вернадський намагався особисто зустрітися з Володимиром Затонським, але «не був прийнятий», після чого мусив писати йому листа (31 березня 1919 року), в якому просив «допомогти з'ясувати справу С.О.Єфремова і по можливості швидше повернути його до так усім потрібної його роботи в академічних установах». Вернадський звертав увагу Затонського на те, що «у в'язниці сидить людина хвора, яка нещодавно одужала від тяжкої форми хвороби (складна форма іспанки)», що «С. О. Єфремов стояв увесь останній час цілковито поза політикою, був цілком зайнятий культурною і науковою роботою». «Я не знаю, чим викликаний був його арешт, – але для всіх зрозуміло, що він може бути пояснений лише непорозумінням», – наголошував президент УАН.

Очевидно, клопотання таки допомогло, проте Єфремову все одно довелося перейти на нелегальне становище. Влітку 1919-го він разом із Андрієм Ніковським та Петром Стебницьким переховувався на околиці Києва, «на Преварці» (Пріорці), у якогось знайомого «хуторянина». Про

дні й тижні, проведені на «хуторі Чорного Мини», можна прочитати у спогаді Ніковського, написаному 1926 року. Трійця друзів мала достатньо часу для довірливих розмов про те, що відбувається. Аналіз подій і спроби прогнозів, намагання намацати «аріаднину нить» історії, а головне – пошук відповіді на sacramентальне запитання «Що робити?» – ось до чого зводилися ті «хутірські» розмови.

Усі троє сходилися на тому, що – попри «лихий час» – Україна потребує напруженої інтелектуальної роботи, культурницької праці. З розрахунку не тільки на теперішній момент, а й на перспективу. «Вернімось до інтелігенції. Інтелігенція буде потрібна в перший же день культурного будівництва, – переповідає один із монологів Єфремова Андрій Ніковський. – А як її переб'ють у громадських війнах – майбутня громада нормально не складеться. Буде велике поривання до культури, а носителів культурної традиції бракуватиме. Революція може багато чого руйнувати, але вона ж сама виростає з кращих ідейних традицій народу, і хто ж її носитель, як не інтелігенція?»

Думка про культуру як фундамент національного буття в цьому єфремовському монолозі центральна. Проте вслід за нею поставало питання про моральний вибір кожного, про стратегію власної поведінки. Ніхто з них, звісно, не збирався ховати голову в пісок. Стебницький, той узагалі вирішив для себе раз і назавжди: «...не треба ні берегтися, ні шануватися: холод, голод, злидні – нехай упадають на голову культурних одиниць, бо труситися й потерпати за власний добробут і спокій у такі часи – це гірше, ніж смерть». Єфремов і Ніковський також були свідомі того, що обставини вимагають від них стоїцизму. Можливо, саме тому на «хуторі Чорного Мини» їм часто згадувалися «незнані герої» українського громадського руху, від яких обставини їхнього часу колись так само вимагали «твердості духа і безмежної самопожертви». Якимось вони втрюх навіть улаштувати такий собі «Декамерон» українського громадського руху»: кожен оповідав про когось із добре відомих

Сергій Єфремов (початок ХХ століття)

йому «незнаних героїв». Тих, чий вчинки визначалися внутрішнім імперативом: «Якщо не я, то хто?»

Очевидно, Сергій Єфремов тому й не емігрував, що не мав на це «дозволу» від свого «внутрішнього імперативу». Він міг виїхати, як інші, але не захотів. Принципово. Бо інакше зневажав би сам себе. Бо вірив, що правда, хоч би як складалася обставини, все одно на його боці. Бо не хотів добровільно втрачати «пуовину», що єднала його з рідним Пальчиком на Черкащині, зі світом, частиною якого почувався, з Україною... Що ж, мабуть-таки, існує «смертний зв'язок» людини зі своєю землею, і не всі з нас можуть його обірвати навіть у час трагічного вибору...

Опосередковане підтвердження цієї версії я знайшов у статті Єфремова про того ж таки Петра Януаровича Стебницького з характерною назвою «Лицар нездоланий». «Він мав змогу кудись виїхати, щоб пересідіти лихоліття або спокійно віку доживати, але одкидав усі спокуси: він міг упасти під вагою життя, але тікати од його, але податися під його тиском, показати йому тил – нізащо», – це сказано про Стебницького, проте чи тільки про нього? Чи не прохопилося в цих словах Сергія Єфремова щось дуже особисте, те, що пояс-

нює і його власну затятість, небажання втечі?

Міркуючи далі про вибір Петра Стебницького, автор згадав «чудовий образ стародавнього лицаря» в одному з віршів Лесі Українки. «...подоланий, під п'ятою переможця, він усе ж твердо промовляє: «Убий, не здамся». Кожного разу ставав мені перед очима цей образ, коли я дивився на подоланого життям, але незломного і тому й нездоланного Петра Януаровича...»

Дивовижно містка ця єфремовська формула морального максималізму: «подоланого... але незломного і тому (!) нездоланного»!

СТИЛОС

Усі троє мешканців «хутора Чорного Мина» – і Стебницький, і Єфремов, і Ніковський – вірили, що їхньою головною зброєю є Стилос. Ніхто з них не мав жодних ілюзій стосовно намірів більшовиків під прикриттям гасла про самовизначення націй збудувати «червону імперію». Причому критика Леніна та його політики звучала відкрито, у гострій публіцистичній формі.

Нічого доброго, звісно, не чекали українські публіцисти й від денікінців, які у вересні – грудні 1919 року намагалися встановити в Україні старі «єдинонеділимські» порядки. «Коли в Києві запаувала Доброволія [...] і ми на знак повороту старого режиму стали свою газету звати не «Новою Радою», а, як і за царських часів, просто «Радою», то цю саму «Радю» добровольці закрили на восьмому числі, як за гнівні статті Єфремова, так і за саркастичні Стебницького, – згадував Ніковський. – Ми явочним порядком почали видавати «Промінь», але тепер добровольців у масі драгував і самий тон наших писань. [...] Мене покликали до київського губернатора Чернявського, а той сказав: «Его Высокопревосходительство (генерал Драгомиров) поручил мене вам сообщити, что дальнейшие ваши издевательства и насмешки над Добровольцем, освободившей вас от большевиков, совершенно недопустимы. Киев – это ближайший тыл, нет, он просто на фронте, так как бои происходят в Ирпенских лесах, и

Комісія «Словника живої мови», 1922 рік.

Стоять (зліва направо):

Василь Дем'янчук, Всеволод Ганцов, Григорій Голоскевич, Ольга Андрієвська. Сидять: Петро Стебницький, Агатангел Кримський, Марія Грінченко, Сергій Єфремов

ми не можемо вам дозволити подразжати армію своїми дерзкими виходками».

У разі непослуху, обіцяно було приставити всіх «писак» до стінки.

Єфремов і Стебницький, вислухавши розповідь Ніковського про «губернаторову обіцянку», «реагували на це майже однаково: один усміхнувся весело, потер руки і сів за статтю гнівну, а другий видав якусь скрипучо-мелодійну ноту, спустив її і витяг з кишені статтю саркастичну: «А все-таки, не відмовлятися ж...».

Із-поміж численних статей Сергія Єфремова тієї пори хотілося б привернути увагу до однієї, зовсім забутої («З хвиль кипучих»). Надруковано її було на сторінках журналу «Літературно-науковий вісник», 1919 рік, ч.

«ВІН МІГ УПАСТИ ПІД ВАГОЮ ЖИТТЯ, АЛЕ ТІКАТИ ВІД НЬОГО, ПОДАТИСЬ ПІД ЙОГО ТИСКОМ – НІЗАЦО»

75 (липень – вересень). Це унікальне число: видрукувано його аж у жовтні 1920-го, оскільки, як пояснювала редакція, «папір нам було реквізовано, а друкарню націоналізовано». Та й узагалі ж – «скрутні часи». Розу-

міючи, що книжка «ЛНВ» вийде невідомо коли, акуратний «хронікер» Єфремов про всяк випадок поставив під статтею дату: «27.XII.1919».

У Києві тоді знову змінилася влада: «Доброволія» втекла, прийшли більшовики (вже втретє!). Так що Сергій Єфремов мав змогу озирнутися на прожитий рік 1919-й. Згадав і «першу Доброволію», «Скоропадщину». Його оцінка гетьманату вкрай різка, тим паче, що правління гетьмана закінчувалося «непідробленою реакцією під гаслом «федерації» із трикольоровим прапором на фронтоні».

Історики тепер охоче пишуть про благі наміри Павла Скоропадського, про те, що йому таки чимало вдалося зробити для зміцнення Української держави, про протидію українських соціалістичних партій... Хай так, проте що робити з численними свідченнями «самовидців», які сприймали реальність 1918 року не з відстані, а зблизька? Єфремов бачив її так: «Чужий і до решти зненавиджений на Україні гетьман; чуже окупантське військо, складене з ненадійних тоді вже німців, які хутко одійшли й зовсім набік, та купка російського офіцерства, що спекулювало на міжнародньому становищі й дурило людиність збройною допомогою антанті».

Погляд Сергія Єфремова, зрештою, зовсім не унікальний: у середовищі київського українства багато хто сприймав «Скоропадщину» (з її міністрами, котрі намагалися будь що «сохранити Україну для России») як режим реставрації. Георгій Нарбут навіть намалював карикатуру (1919), на якій гетьманську булаву й білогвардійський кашкет символічно «оскверняє» «пес мочащий!» Для нього, Нарбута, як і для Єфремова, «Скоропадщина» й білогвардійщина – то лише «Перша Доброволія» і «Друга Доброволія», адже що не кажи, а гетьман таки закінчив «федерацією» в душі «єдинонеділимства».

Історики можуть назвати такий погляд несправедливим, надміру емоційним, проте навіть їм не під силу «відкоригувати» свідчення очевидців. Тим паче таких, як Єфремов і Нарбут.

Утім, стаття «З хвиль кипучих» – передусім про денікінщину, про логіку її виродження, політичного й морального. Єфремов уважав, що «фатальним пунктом» для генерала Денікіна, «переломовим, критичним моментом для всієї операції» було «здобуття Києва». «Ворожа сила – чужа й ворожа українській людності – прийшла на Україну як окупант і поводитись тут так, як ще жоден з окупантів не поводитись, – констатує Сергій Єфремов. – А над усім цим – склепіння з московською цибулястою банею вгорі, з триколовим прапором на вершечку й гаслом «единая-неделимая» без жодних обмежень, гарантій та обіцянок місцевій людності... (Ну чим не аналогія до нинішніх намагань «московитів» нав'язати нам свій «Русскій мір»?!)

Але в тім-бо й річ, що Київ (навіть з усіма його апологетами чорносотенства, з шульгіними й савенками!) виявився для «єдинонеділимщиків» «загадкою Сфінкса», і цей не збагнений окупантами «Сфінкс» таки відторгнув те, що йому чуже, оскільки йшлося про речі екзистенційні, про «життєву справу існування й розвитку українського народу». Сергій Єфремов найбільше говорить у своїй статті саме про це: про запеклу

боротьбу денікінців із «самостійністю», з українською мовою, освітою, пресою, Академією наук та університетом; про репресії, погрози, заборони, що доходили до абсурду... «Бравий генерал» Денікін із його «бюрократично-централістичним Синаєм» у Ростові (!) нагадав Єфремову щедрінського Перехват-Заліхватського, який «вїхав до міста на білому коні, спалив гімназію й скасував науки».

Єфремов любив Київ («серце України!») і майже ірраціонально вірив у його «загадку», в силу української стихії, у те, що несумісність ментальностей українців і «Доброволії» різної масті все одно зробить свою справу. І тоді розлетяться в друзки міфи про «єдиний народ», зламаються зуби «визволителів» із «Ростовського Синаю», настане край руйніцтву...

Може постати запитання: якщо Сергій Єфремов критикував усіх підряд – більшовиків, «скоропадщину», Денікіна, – то що ж він обстоював? Які цінності сповідував?

Відповідь очевидна: пріоритет № 1 для Єфремова – національна воля, «українська справа». Але й демократія також. І, звісно, соціальна справедливість (не рівність, як у програмах соціалістів, а справедливість!).

ЮВІЛЕЙ

11 березня 1920 року в приміщенні Українського наукового товариства (Велика Підвальна, 36) «українське громадянство Києва» відсвяткувало 25-літній ювілей творчої діяльності Сергія Єфремова. За точку відліку взято було рік 1895-й, коли львівський дитячий журнал «Дзвінок» надрукував його оповідання «Неслухняні діти» та «Пригода з молодими рибалками». Єфремов був тоді 19-річним київським семінаристом, який, утім, не збирався повторювати долю батька-священника, бо мріяв про літературну стежу.

Спеціально створений ювілейний комітет на чолі з Олександром Саліковським улаштував урочисті збори, на яких із промовою виступив заступник голови Українського наукового товариства Агатангел Кримський. Про ювіляра – громад-

ського діяча й письменника – говорили також Петро Стебницький, Павло Зайцев, Микола Зеров... В'ячеслав Прокопович від імені «українського громадянства» подарував Сергієві Єфремову раритетне – пам'ятка XVII століття! – видання книги Лазаря Барановича «Меч духовний». Ішлося також про видання збірника на честь ювіляра.

А далі, як і заведено, був товариський обід.

Про перебіг події невдовзі розповідалося в хроніці журналу «Книгар» (1920, ч. 1/3, січень – березень). Книжка відкривалася словом «від редакції», яке написав редактор ви-

У 1919 РОЦІ СЕРГІЙ ЄФРЕМОВ ЗНАВ, ЩО УКРАЇНА, ПОПРИ БІЛЬШОВИЦЬКУ ОКУПАЦІЮ, ПОТРЕБУЄ НАПРУЖЕНОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОЗРАХУНКУ НА ПЕРСПЕКТИВУ

Пріоритет № 1 для Єфремова – національна воля, «українська справа». Але й демократія також. І, звісно, соціальна справедливість (не рівність, як у програмах соціалістів, а справедливість!).

дання Микола Зеров. Із тієї передмови можна скласти уявлення про його промову на ювілейних урочистостях. Зеров говорив передусім про Єфремова-літературознавця, «сильного головним чином в трактуванні громадської сторони літературного твору»; критика-публіциста, з-під пера якого виходили «ідеологічні етюди»; автора «Історії українського письменства», що була, по суті, «історією української національної ідеї в творач».

І БУВ БЕРЕЗЕНЬ 1920 РОКУ...

Незабаром до Києва увійде – не надовго – польське військо. Угоду Симона Петлюри та Юзефа Пілсудського Сергій Єфремов сприйме як «акт відчаю» в драмі української революції.

Йому також судилося ще довго балансувати на межі життя і смерті, переховуватись у знайомих, писати спогади «Про дні минулі»... До арешту восени 1929 року залишалось дев'ять років. І він ще встигне переробити гору роботи – тієї, до якої його спонукав «внутрішній імператив». ■

Чия Академія?

Автор:
Ігор Лосєв

Уже давно постає запитання, чи все гаразд в установі, що називається Національною академією наук України. Справді, її вплив і авторитет у нашому сучасному суспільстві є доволі незначним. Це й специфічна кадрова політика, обрання членами-кореспондентами та академіками людей без достатньої наукової репутації (мова передусім про гуманітаріїв) у колі колег, зайве й казати про громадськість. Незрідка на науковий Олімп підносять одіозних політиків, декого з яких правоохоронні органи оголошують потім у розшук. Трапляються й зовсім кумедні постаті; є ті нездари, яких у радянські часи з метою маскування особистої наукової яловості називали чемно «організаторами науки», себто сам він нічого не зробив, а організовував інших, зокрема і приєднуючи своє прізвище до списків лауреатів усіляких премій.

Інколи хочеться запитати шановних учених, а який-такий видатний внесок зробив у вітчизняну історичну науку академік Володимир Литвин? До речі, він був не лише головою Адміністрації президента України, а й віце-президентом НАНУ та керівником усіх її дослідників-гуманітаріїв. На цей період припадає максимальне підпорядкування української гуманітаристики московфільським ідеям: абсурдні плани створення спільного з Росією підручника з історії України тощо. Загалом нашою гуманітарною наукою Володимир Литвин керував настільки неуспішно, як генерал Микола Литвин – Державною прикордонною службою, що забезпечила нам величезну дірку в східному рубежі, крізь яку йде потік російських танків, бронетранспортерів, систем «Град», терористів і т. ін. Наукові звершення деяких академіків змушують згадати слова Александра

Пушкіна про аналогічну російську установу: *В Академии наук/Заседает князь Дундук./Говорят, не по заслугам/Дундуку такая честь./Отчего ж он заседает?/Оттого что [ж...] есть?* Гранична нерозбірливість і неприциповість притаманна НАНУ не лише щодо вчених-співвітчизників. Відносно недавно іноземним членом Академії було обрано громадянина Російської Федерації економіста Сергія Глазєва. Але відомий він не стільки науковими заслугами, скільки суто політичною діяльністю, причому однозначно ворожою до нашої держави. Саме він закликав використати проти України російську військову авіацію, завдати бомбових ударів по нашій армії та інфраструктурі. Може, цей антиукраїнський негідник є великим світового рівня вченим? Навряд чи метри економічної науки від Нью-Йорка до Токіо й від Лондона до Кейптауна знають про існування такого суб'єкта. Це лише керівництво НАНУ чомусь уважало за потрібне вшанувати лаврами політикана, радника з економіка пана Путіна. Які воно мало мотиви? Підозрюю, що йшлося про банальне малоросійське холуйство, звичне плазування перед Кремлем. Зрозуміло, що після україно-

жерських закликів іноземного члена НАНУ постало питання про те, яким чином можлива присутність такого діяча у структурі, що представляє Україну. Керівники Академії почали щось торочити про неможливість виключення Глазєва з її складу, а деякі навіть навели приклад вигнання нацистами Альберта Ейнштейна із членів відповідної наукової установи Німеччини. Мовляв, не можна виключати через політичні вподобання. По-перше, Ейнштейна прибрали з Академії не через політику, до якої він не був причетний, а через «неарійське походження». По-друге, вчений не закликав іноземні держави нищити Німеччину. По-третє, прирівняти Ейнштейна до якогось Глазєва – це, звісно, «сильний» хід, що яскраво характеризує нинішнє керівництво НАНУ. Нарешті, якщо немає змоги виключити, то можна скасувати як помилкове своє рішення про обрання. Для цього потрібне лише те, що називають політичною волею, а в даному випадку найменуємо це волею моральною. Інакше виходить, що керівники Академії солідаризуються із Глазєвим та його людожерськими закличками.

А восени НАНУ готує в Одесі спільну з Російською академією наук конференцію. І це після того, як РАН разом із армією РФ захопила в Криму її наукові установи: Морський гідрофізичний інститут, Інститут біології південних морів у Севастополі, астрономічну обсерваторію, біологічну станцію на Карадагу, десятки інших дослідних структур з усім обладнанням і майном.

А президент НАНУ Борис Патон збирається й надалі працювати з РАН. Ось таке зворушливе співробітництво пограбованого із грабіжником. До речі, хтось колись чув від пана Патона та його

НЕЗРІДКА НА НАУКОВИЙ ОЛІМП ПІДНОСЯТЬ ОДІОЗНИХ ПОЛІТИКІВ, ДЕКОГО З ЯКИХ ПРАВООХОРОНЦІ ОГОЛОШУЮТЬ ПОТІМ У РОЗШУК

оточення публічні засудження збройного нападу Росії на Україну, заяви про визнання РФ державою-агресором, протести проти окупації та анексії Криму?

Автор цих рядків іще ходив до школи, а Борис Євгенович уже був президентом АН УРСР. Нині авторові уже час на пенсію, а Патон досі є президентом НАНУ. Чи на користь вітчизняній науці таке феноменальне адміністративне довгожителство начальників, що політично та фізично перегривали Шелеста і Хрущова, Щербицького і Брежнєва? І чи стала НАНУ під їхнім керівництвом справді українською після проголошення незалежності держави? Здається, над Академією досі тяжіє дух провінційного осередку АН СРСР, а тепер РАН.

Днями президент України Петро Порошенко, зустрічаючись із військовими, сказав, що замість витратити значні кошти на малоефективні наукові дослідження, краще їх спрямувати на зміцнення оборони країни. Звісно, тут є про що сперечатися. Але чи не означає це реакцію під час війни верховного головнокомандувача на позицію НАНУ, яку важко визнати патріотичною? ■

РЕДАКЦІЙНА:

у будь-якому банку за наведеними реквізитами. Повідомте адресу доставки за телефоном 067-407-10-96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує)

У ВІДДІЛЕННЯХ УКРПОШТИ:

«Український тиждень» за індексом 99319

ЗА СИСТЕМОЮ PORTMONE:

www.portmone.com.ua

ВАРТІСТЬ РЕДАКЦІЙНОЇ ПЕРЕДПЛАТИ:

«Український тиждень»

- на 1 міс. – 45 грн
- на 3 міс. – 135 грн
- на 6 міс. – 270 грн
- на 12 міс. – 540 грн

Телефон редакції:
044-351-13-00

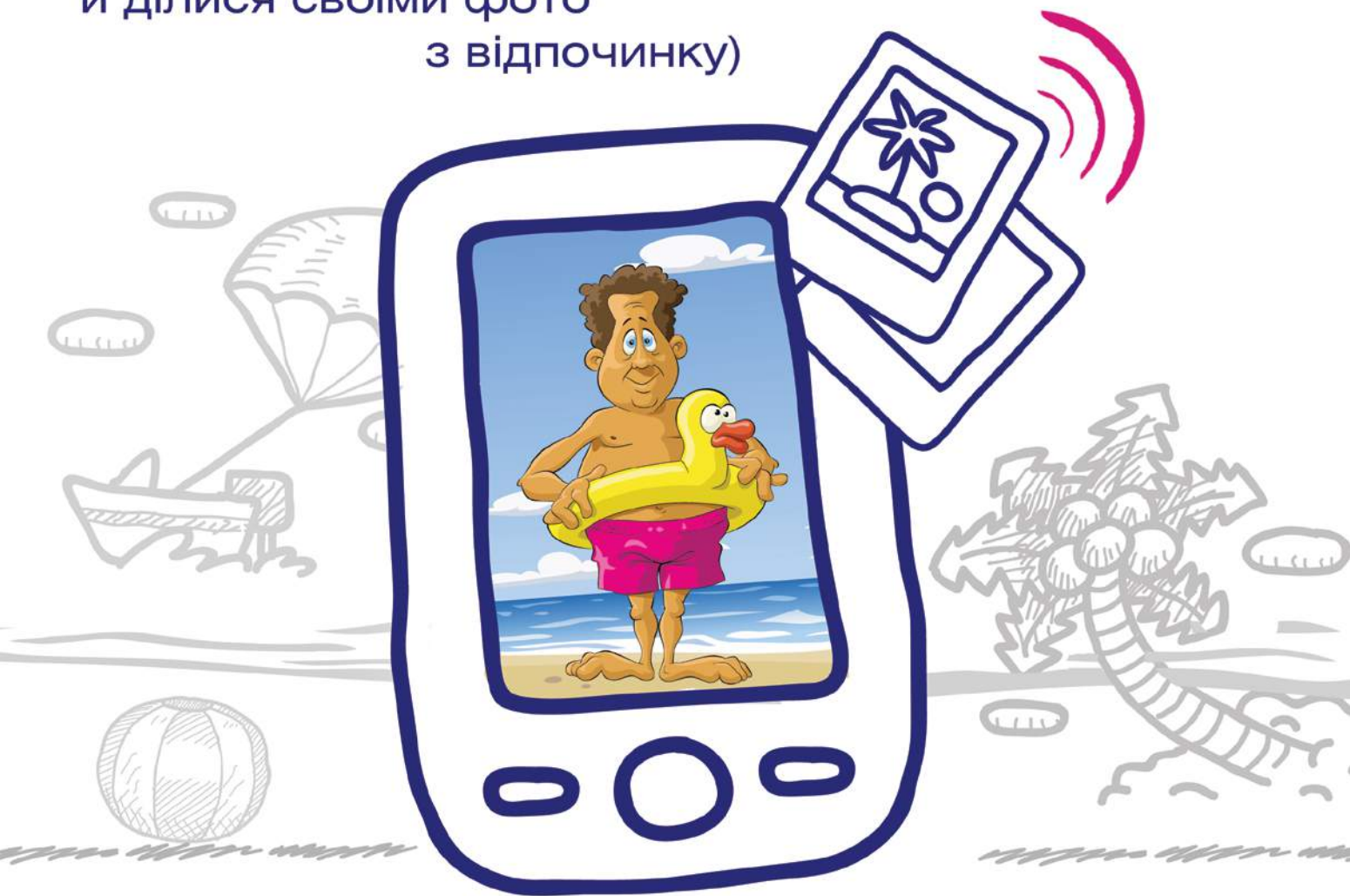
ОБЕРІТЬ ЗРУЧНИЙ ДЛЯ ВАС СПОСІБ ПЕРЕДПЛАТИ:

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
		26009000022321	35392656
		поточний рахунок отримувача код отримувача	
	назва установи банку	300023	
		МФО банку	
	ПАТ «Укрсоцбанк»		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український тиждень»		
	період:		
касир		сума, грн	
	платник (підпис)		

Якщо зібрався
у мандрівку
бери з собою
ТревелСімку!

Активуй пакетний Інтернет
й ділися своїми фото
з відпочинку)

БЕЗКОШТОВНІ вхідні дзвінки у **~ 140** країнах

Діє у **> 190** країнах

ВІДСУТНЯ ПЛАТА за з'єднання та абонплата

ПАКЕТНІ ПРОПОЗИЦІЇ, що дозволяють заощаджувати
ще більше: дзвінки, СМС, GPRS-Інтернет

БЕЗКОШТОВНІ дзвінки зі Skype та Viber на ТревелСімку

ВСІ можливі варіанти поповнення: portmone.com **VISA** **MasterCard** **IBOX** **ПриватБанк**

Інфолінія: (044) 223-8008 w.TravelSiM.ua

Трифайл створено на 07.07.2014 р. Дозволено на друківку "ТЛ-00-1989
Від. 2017/2001 та ТЛ03-1589 від. 4.12.2013 віддні ЕНДЗ

U.T.T. & C.S.C.